

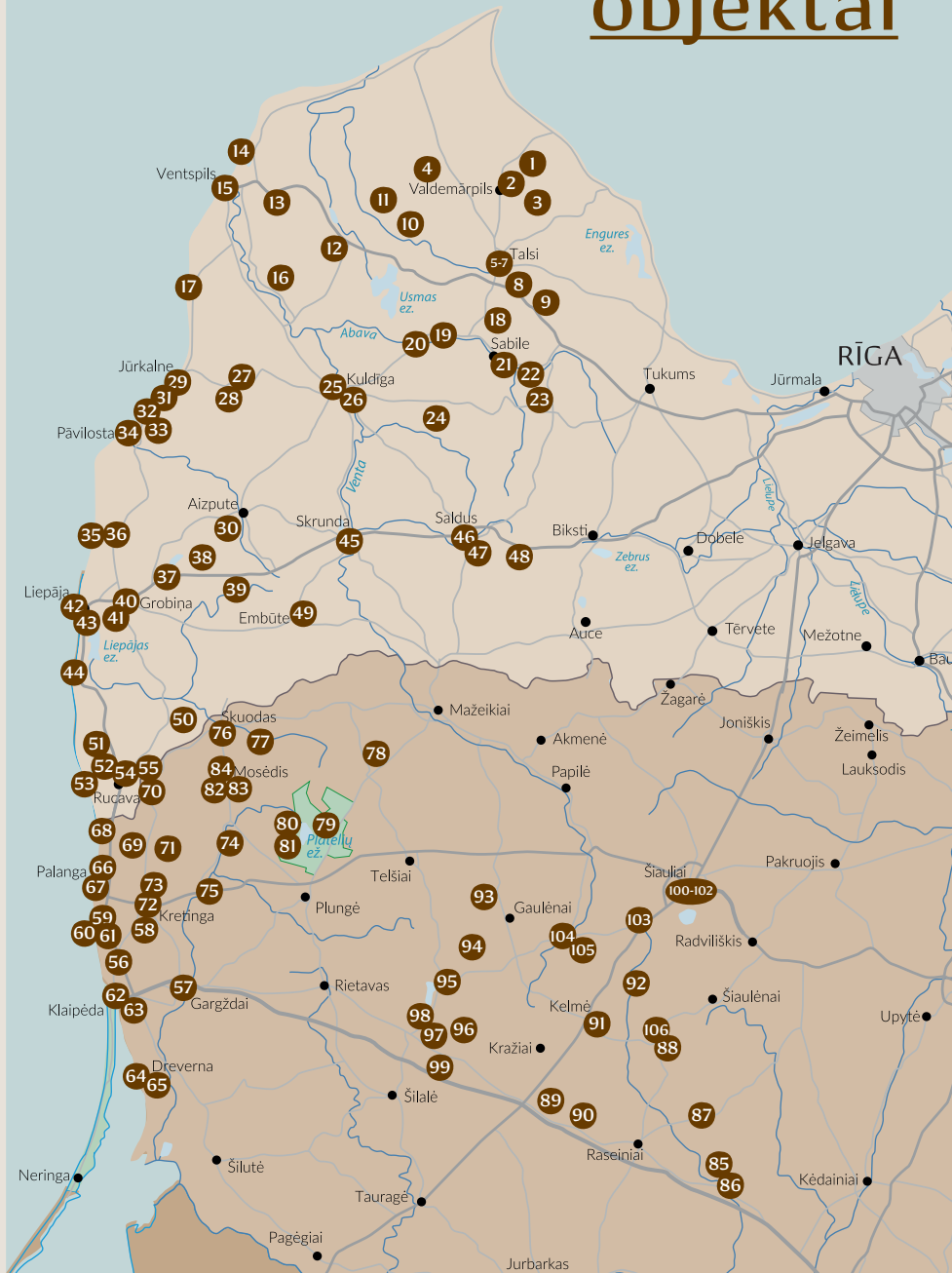
BALTŲ
KELIAS

KURŠIAI ŽEMAIČIAI

turistinis gidas

Lankytini objektai

LEGENDA

	Muziejai		Pėsčiomis		Galimas geriamas vanduo
	Informacijos centrai		Dviračiais		Maitinimo paslaugos
	Edukacinės programos		Ėjimas su šiaurietiškomis lazdomis		Apgyvendinimas
	Amatai		Stovėjimo vieta		Poilsio vieta
	Aktyvios pramogos		Tualetas		Laužavietė
	Istorinės vietos		Lankytojų centras		Apžvalgos bokštas
	Pramogos		Išsinešk tai, ką atsinešei		Vandens pramogos
	Receptai		Šiukšliadėžės		Galima maudytis
	Suvenyrai		Leidžiami augintiniai		Žvejyba
	Vietos, kur galima pavalgyt		Pritaikytas su kūdikių vėžimėliais		Vieta palapinėms
	Nuotykių		Pritaikyta žmonėms judantiems vėžimėliuose		Jodinėjimas žirgais
	Pagrindinis puslapis		Audio įrašai		
	Vieta				
	GPS koordinatės				
	Tako ilgis				
	Tako tipas				
	Žymėjimas				
	Tako dangą		Lytėjimo informacija/apčiuojiami objektai		Telefono numeris
					Įėjimo mokestis

TURINYS

IŽANGA

KURŽEMĖ

TALSAI IR JŲ APYLINKĖS

1. Bylavų Velnio valtis – senkapiai
2. Valdemarpilio Stabų liepa
3. Kraujų Didysis akmuo
4. Liepniekvalko labirintas
5. Vilkmuižos ežero pėsčiųjų takas
6. Talsų promenada ir piliakalnis
7. Talsų krašto muziejus
8. Mundigų Aukų ažuolas
9. Mežytės piliakalnis

VENTSPILIS IR JO APYLINKĖS 17

10. Vaseniekų pelkės takas
11. Akmenkalnų Velnio pėdos akmuo
12. Gamtos takas „Ugalės daubos“
13. Gryžų Velnio suolas
14. Staldzenės atodanga
15. Ventspilio muziejus
16. Lagzdienos piliakalnis
17. Užavos alaus darykla

SABILĖ IR JOS APYLINKĖS 25

18. Virsaičių krioklio takas
19. Takas link Maros kambarių olų
20. Rendos senkapiai, apdėti akmenimis
21. Sabilės piliakalnis
22. Drubazų botanikos takas
23. Busės piliakalnis
24. Kalnansų pelkės takas

KULDYGA, ALSUNGA IR JŲ APYLINKĖS 33

25. Veckuldygos piliakalnis
26. Ventos krioklys
27. Žibgravos gamtos takas
28. Dižgabalkalno užėiga „Spėlmaņu krogs“ Alsungoje
29. Duonos kepykla „Bērziņi“
30. Bandava – senovinis kaimas
31. Atodangos

4 GRUOBINIA IR JOS APYLINKĖS 41

32. Gamtos takas ir pasiplaukiojimo valtimis maršrutas „Ryvos vingiai“
33. Ulmalės Pinių dubens formos akmuo
34. Rūkytos žuvies degustacijos Paviluostyje
35. Medzės paplūdimio lieptas
36. Kapsėdės didysis akmuo ir Uodzinių duobėtasis akmuo
37. Dubės piliakalnio takas
38. Dižlanių Stabų kalnas
39. Rygos zoologijos sodo filialas „Cīruļi“
40. Aktyvaus turizmo centras „Kuršių vikingų gyvenvietė“
41. Alandės upės parko takas ir Gruobinio archeologinis ansamblis
42. Liepojos muziejus
43. Liepojos amatininkų namai
44. Bernatų gamtos parkas

SALDUS, SKRUNDA, EMBŪTĖ 55

45. Skrundos pėsčiųjų takas palei Ventos upę
46. Saldus piliakalnis
47. Puodžių dirbtuvės „Saulės lietas“
48. Bičių avilys „Kāres“
49. Embūtės ledyninis slėnis

RUCAVA IR JOS APYLINKĖS 63

50. Dunikos pelkės takas
51. Ezerskuolos aukų akmuo
52. Laukinių žirgų ir taurų ganyklos
53. Ekologinių procesų takas ir kaimas Kõņciems
54. Tradicijų namai „Zvanītāji“
55. Šventosios upės slėnio takas ir Lejū šventasis šaltinis

LIETUVA

KLAIPĖDA IR KLAIPĖDOS RAJONAS 73

56. Kalniškės (Gargždų) piliakalnis
57. Klaipėdos rajono turizmo informacijos centras
58. Eketės piliakalnis
59. Gintaro gaudymo paslaptys
60. Terapijos Karklėje
61. Olandų Kepurė
62. Klaipėdos piliavietė
63. Edukacinė programa „Pažinkime baltų papuošalus“ Kalvystės muziejuje
64. Vikinginio laikotarpio patiekalų degustacija
65. Pasiplaukiojimas senoviniu buriniu Kuršių marių laivu

PALANGA IR KRETINGOS RAJONAS 83

66. Palangos gintaro muziejus
67. Birutės kalnas
68. Žemaičių Alka Šventojoje
69. Baltų mitologijos parkas
70. Senosios Įpilties archeologijos paminklų kompleksas
71. Bičių ir miško terapijos Kalniaus sodyboje
72. Kretingos dvaro parko Saulės laikrodis
73. Kretingos muziejus
74. Imbarės piliakalnis
75. Edukacinė iškyla „Kuršių pilies beieškant“

SKUODO RAJONAS IR PLUNGĖS RAJONAS 93

76. Skuodo muziejus
77. Apuolės piliakalnis
78. Barstyčių (Puokės) akmuo
79. Energetinių labirintų ir geometrinių figūrų parkas
80. Siberijos apžvalgos bokštas
81. Žemaitijos nacionalinio parko lankytojų centras
82. Šilalės kūlis
83. Respublikinis Vaclovo Into akmenų muziejus
84. Kuršių genties istorijos muziejus Mosėdyje

RASEINIŲ RAJONAS IR KELMĖS RAJONAS 103

85. Edukacinė programa „Duonos kelias“
86. Betygalos piliakalnis
87. Jono-Mačiulio Maironio tėviškė
88. Tytuvėnų apžvalgos bokštas
89. Molavėnų piliakalnių kompleksas
90. Jūkainių pažintinis - rekreacinis takas
91. Žolynų užtaisai
92. Akmenų rūžos pažintinis takas

TELŠIŲ RAJONAS IR ŠILALĖS RAJONAS 111

93. Šatrijos kalnas
94. Sprūdės kalnas
95. Varnių regioninio parko lankytojų centras
96. Medvėgalio piliakalnis
97. Aukštagerės apžvalgos bokštas
98. Paršežerio pėsčiųjų pažintinis takas
99. Kepaluškalnis

ŠIAULIAI IR ŠIAULIŲ RAJONAS 119

100. Žaliūkių vėjo malūnas
101. Šiaulių Aušros muziejus
102. Baltų kultūros pažinimo centras „Baltų kelias“
103. Bubių piliakalnis
104. Kurtuvėnų piliakalnis
105. Gyvasis žirgo muziejus
106. Kurtuvėnų regioninio parko lankytojų centras

ĮŽANGA

KELIAUKIME „BALTŲ KELIU“!

Šiame turizmo gide daugiau nei **100 siūlomų įdomiausių**, vertingiausių ir naujausių Latvijos teritorijoje esančios Kuržemės ir Lietuvos Kuršo bei Žemaitijos objektų, susijusių su baltų praeitimi ir dabartimi, kultūros paveldo ir jo raiškos dabartyje pažinimu. Leidinio pradžioje pateiktas žemėlapis leidžia matyti teritorijos visumą, o išsamesnis informacijos pateikimas pagal dabartines savivaldybių ribas leis turistui lengviau ir greičiau susiorientuoti, rasti informaciją baltukelias.lt svetainėje. Pirmasis „Baltų kelio“ turizmo gidas lietuvių, latvių ir anglų kalba išleistas 2019 m., o 2023 m. dar trys: „Kuršiai ir žemaičiai“, „Žiemgaliai“, „Sėliai“.

KAS MES, GYVENANTYS LIETUVOJE IR LATVIJOJE? Mes – baltai, paskui jau latviai, lietuviai, vėliau – Latvijos ar Lietuvos valstybių piliečiai, europiečiai ar pasaulio piliečiai.

Nuskaitykite QR kodą ir žiūrėkite vaizdo įrašą apie „Baltų kelio“ maršrutą

KAS YRA BALTAI?

Baltai priklauso senajai indoeuropiečių tautų grupei. Baltų gyventa teritorijoje nuo Vyslos iki Volgos-Okos aukštupių. Baltų protėviai, dabar gyvenantys Latvijos ir Lietuvos teritorijoje, susiformavo apie III tūkstantmetį pr. Kr. Vietiniai gyventojai, archeologų vadinami Nemuno ir Narvos kultūros žmonėmis, ėmė kurti šeimas su atkeliavusiais indoeuropiečiais, taip vadinamais rutulinių amforų ir virvelinės keramikos kultūros žmonėmis. Taip mūsų protėviai per keletą šimtmečių tapo baltais.

KOKIŲ BŪTA BALTŲ GENČIŲ?

Kuršiai ir žemaičiai kartu su žiemgaliais, sėliais, latgaliais, aukštaičiais, prūsais, lamatiečiais, skalviais, nadruviais, jotvingiais ir galindais sudarė baltų genčių grupę. XII–XIII a. tolesnę baltų genčių raidą nutraukė Vokiečių ordinų atėjimas ir dalies teritorijos užkariavimas bei Livonijos sukūrimas. Dabartinės Latvijos teritorijoje susiformavo vieninga latvių tauta. Pietinės kuršių, žiemgalių, sėlių ir žemaičių gyventos žemės įėjo į Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės sudėtį, jos gyventojai įsiliejo į lietuvių tautą.

Foto: Liene Minoviča

Kuršiai skirtingais laikais gyveno vis kitose teritorijose – iš pradžių apsigyvenę dabartinės Lietuvos šiaurės vakaruose ir Latvijos pietvakariuose, vėliau įsikūrė ir Šiaurės Kuržemėje.

Kuršiai buvo sumanūs kariai ir prekybininkai, Europos kontekste pasižymėję tiek savo pajėgumu lygiavertiškai konkuruoti su skandinavais. Jie taip pat buvo vieni iš paskutiniųjų pagonių Europoje – krikščionybei juos pavyko palaužti kone vėliausiai. Garsas apie šlovinguosius kuršių karžygius per Baltijos jūrą nuidėjo įvairiose skandinavų kronikose, meldžiančiose Dievą apsaugoti juos nuo žiaurių kuršių antpuolių. Kuršių karžygių dvasia išryškėjo ne tik puldinėjant skandinavus, bet ir saugant savo piliakalnių, kurie buvo gerai įtvirtinti ir itin sunkiai užimami.

Kuršių gyvensenai didelę reikšmę turėjo pagonybė su daugybe įvairių dievybių, kurioms buvo atliekami ritualai naudojant įvairias **kulto vietas – pavyzdžiui, šventas akmenis ir medžius, šventas giraites ir miškus**. Tuo kuršiai išsiskyrė ir kitų baltų genčių. Karžygių dvasia ir atkaklus pagonybės išpažinimas apribojo krikščionybės plitimą, kuris tapo įmanomas tik XIII a. po kruvinų mūšių, tačiau senojo tikėjimo visiškai išnaikinti nepavyko ir jį atpažinti patirti įvairiuose šiuolaikiniuose religiniuose ritualuose.

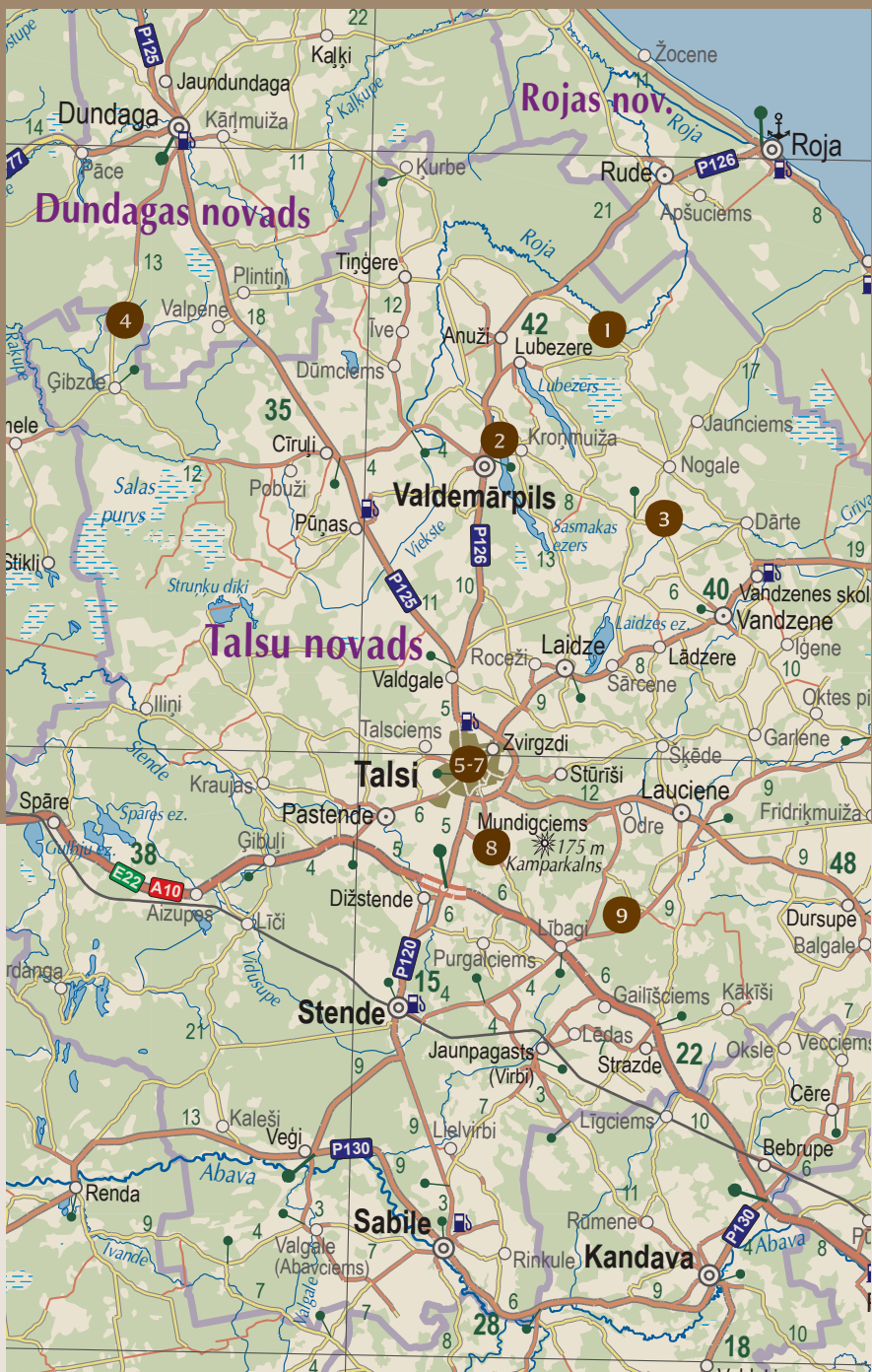
Nors kuršiai seniai išnyko, jų maištingoji dvasia vis dar jaučiama latvių ir lietuvių tautose.

Nuskaitykite QR kodą ir žiūrėkite vaizdo įrašą apie kuršius

LEISKITĖS Į KELIĄ IR PAJUSKITE KURŠIŲ GALIĄ!

TALSI IR APYLINKĒS

Talsai garsēja pirmųjų suomių apgyvendinimu. Po kuršių ekspansijos Šiaurės Kuržemėje XI a., šios vietos, kaip regiono centro, reikšmė paaugo. X-XIII a. Talsai buvo įtraukti į Vanemos žemės sudėtį. Vanema kadaise buvo senovės fino ugrų žemė, kurią po truputį užkariavo kuršiai. Didžioji jos dalis buvo retai apgyvendinta, o gyventojų sudėtis buvo nevienalytė. Pakrantėse gyveno lyviai ir samiai, o sausumoje - kuršiai. Talsai (Talse) kaip svarbus kuršių žemės centras pirmą kartą raštuose buvo paminėtas 1231 m. Romos popiežiaus pasiuntinio Alnos Balduino sutartyje su kuršiais, kurioje numatomas krikščionybės priėmimas. Tačiau kuršiai neatsivertė į katalikybę ir tęsė savo protėvių religines tradicijas, mirusių artimųjų pelenus laidodami Vilkmuižos ežere iki pat XIV a. pabaigos.

1. BILAVŲ VELNIO VALTIS – SENKAPIAI

1863 m., kai čia kasinėjimus vykdė Jelgavos menininkas ir senienų tyrinėtojas J. Derings, buvo aptiktos dvi valtės formos laidojimo vietos iš didelių vienas už kito esančių riedulių. Šiaurės vakarų kryptimi nukreiptų „valčių“ kasinėjimų metu rasta 10-12 kamerų iš plonų akmens plokščių, kurios išdėstytos viena virš kitos trimis lygiais. Jos buvo užpildytos smėliu, sumaišytu su apdegusiais žmonių kaulais, anglimis ir keramikos nuolaužomis. Latvijos Universiteto Istorijos ir filosofijos fakulteto studentų praktikos metu archeologai, vadovaujant prof. A. Vaskui, atliko DA „valtės“ tyrimus ir rekonstrukciją. Šios „Velnio valtys“ laikomos skandinavų, galbūt, Gotlando naujakurių, laidojimo vieta ir datuojamos I a. prieš Kristų 1 pusėje. Laidojimas akmeninėse valtysė buvo tipinė Skandinavijos tradicija nuo neolito pabaigos iki vikingų laikų.

Bilavų velnio valtys

Čia pat, 7 km atstumu yra dar vienas įdomus objektas – geologinis gamtos paminklas - **Lūrmanių uolos**. Čia, kanjoną primenančiame slėnyje, abiejuose Rojos upės krantuose, 400 m ilgyje susiformavo aštuonios iki 6 m aukščio vidurio devono smiltainio uolos. Uolose rasta devono laikų žuvų ir bežandikaulių fosilijų.

 Bilavų velnio valtis – Lubės valsčius
GPS Lat: 57.424809, Lon: 22.692604
 Lūrmanių uolos – Lubės valsčius
GPS Lat: 57.4326645, Lon: 22.7156586

2. VALDEMARPILI LIEPA

Valdemarpilio liepa yra didžiausia ir storiausia liepa visose Baltijos šalyse, kurių amžius vertinamas apie 400–500 metų, o jos apimtis siekia 8,8 m. Kvapą gniaužia ne tik jos storis, bet ir galingos šakos, kurios vingiuoja palei žemę ir kyla į dangų. Remiantis pasakojimais, didžioji liepa buvo senovinis kulto medis, prie kurio buvo atliekami įvairūs kulto ritualai. Latvių mitologijoje liepa simbolizuoja moteriškumą, todėl gražuolė tautietė lyginama su vešlia liepa. Mergaičių lopšių lentos visada buvo pjaunamos iš liepų, pirtys merginoms buvo

kūrenamos liepų malkomis. Krikšto metu mergaitė buvo keliami aukštyn ir šaukiama: „Vešėk kaip liepa!“

 Sasmakos dvaras, Valdemarpilis
GPS Lat: 57.37892, Lon: 22.60024

Lūrmanių uolos

3. KRAUJOS DIDYSIS AKMUO

Kraujos Didysis akmuo, dar vadinamas Tilgalių rieduliu, yra didžiausias Kuršėmės riedulys. Jis buvo senovinių ir svarbių kulto vietų komplekso, pasakojančio apie kuršių kulto ir krikščionybės susidūrimą XIII amžiuje dalis, tačiau dėl savo tvirtumo sugebėjo išlaikyti kulto statusą per šimtmečius. Žymus latvių poetas ir rašytojas Janis Trimda (tikrasis vardas – Fricis Gulbis), pažymėdamas krikščionybės įtaką kuršių kultūros istorijai, rašė: „Netoli kapų plyname lauke ošia milžiniška liepa, dar menanti laikus, kai čia šimtus metų pavasariai klestėjo, vasarą žydėjo, o rudenį vėl visus lapus numetė nuostabi liepų giraitė. Tada didysis akmuo, kuris yra didžiausias visoje Kuršėmėje, gulėjo ne atviroje vietoje, dalimis matomas iš visų pusių, o buvo pačioje liepų giraitės širdyje, kur mano protėviai jį laikė kaip auką Dievui. (...) Tada atėjo vokiečių valdžia, kuri kardu ir ugnimi įvedė

4. LIEPNIKVALKO OLOS

Liepniekvalko olos arba Peldangos labirintas yra ilgiausias natūralių olių labirintas Latvijoje. Tai smiltainio atodanga, kurioje šaltiniai išplovė Latvijoje netipišką urvų ir požeminių

krikščionišką tikėjimą į mūsų žemę, jį visomis priemonėmis kovojo prieš labai atkaklią ir slaptą stabmeldystę.... Liūdnas likimas ištiko didžiąsias Dievo sodo liepas – jas nukirto svetimų vokiečių vyrų kirviai (...).” Akmenį lengva rasti, nes ledynas pastatė jį ant plokščios ir gerai matomos kalvos, kuri dabar yra 300 m atstumu nuo Vandzenės – Valdemarpilio kelio. Akmens matmenys: ilgis 7 m, plotis 6,9 m, aukštis 3,4 m, apimtis 26 m, tūris 80 kubinių metrų.

Vandzenės valsčius

GPS Lat: 57.35035, Lon: 22.72281

perėjų labirintą. Labirintas yra apytikriai 5 m aukščio ir 20 m pločio atodanga, sudaryta iš pilkšvo devono, Arukilos ir Burtniekų smiltainio. Tai sudėtinga siaurų požeminių urvų sistema su penkiais įėjimais. Bendras olių ilgis siekia 70 m. Šis labirintas susideda iš vieno didesnio ir dviejų mažesnių išsišakojusių patalpų, sujungtų viena su kita tuneliais. Urve susiformavo kelios kolonos ir smiltainio stulpai. Urvus galima apžiūrėti tik iš išorės, nes giliausi praėjimai yra labai siauri ir užpilti smėliu.

Dundagos valsčius

GPS Lat: 57.4320057, Lon: 22.3125668

5. VILKMUIŽOS EŽERO TAKAS

Vilkmuižos ežeras yra ypatinga unikali XI – XIV a. senovinė vieta – senųjų kuršių ugnies kapų vieta, kuri parodo to meto laidojimo tradicijas. Rytinėje ežero pusėje buvo kultinė mirusiųjų deginimo vieta, tačiau kartu su mirusiais buvo deginami ir ginklai, darbo įrankiai, papuošalai, o laužo likučiai buvo panardinami į ežerą. Archeologinių tyrinėjimų metu ežere ir jo apylinkėse rasta bronzinių apyrankių, segių, karolių, geležinių ginklų, pakinktų, jojimo įrangos ir viens tiebė valtys. Talsų savivaldybės muziejuje galima pamatyti 2012 m. sukurtą parodą „Vilkmuižos ežero senkapiai“, kurioje demonstruojama daugiau nei 600 archeologinių tyrimų metų gautų senienų. Šiuo metu po naujausių tyrimų susiformavo alternatyvi nuomonė, kad senienų patekimas į vandenį gali būti susijęs su ant kranto buvusių senkapių liekanų nuplovimu į ežerą, per šimtmečius pasikeitus ežero vandens lygiui.

Vilkmuižos ežerą galima aplankyti gražiu ir patogiu aplink ežerą vedančiu pėsčiųjų taku. Kita vertus, ilgesnių pasivaikščiojimų mėgėjai gali derinti dvi trasas - Vilkmuižos ežerą ir Talsų promenadą, nes jos išsidėsčiusios arti viena kitos, bendras atstumas – apie 5 km.

Abu takai tinka tėvams su vaikiškais vežimėliais bei lankytojams neįgalioje vežimėliuose su asistentu.

Stovėjimo aikštelė prie Vilkmuižos ežero

GPS Lat: 57.24769, Lon: 22.59077

1,8 km

lanko forma

Nežymėtas, tačiau galima lengvai orientuotis pagal taką

Grindinys, žvyrkelis

6. TALSŲ PROMENADA IR PILIAKALNIS

Talsų promenada yra pačioje Talsų širdyje – prie Talsų ežero ir vienos iš 9 miesto kalvų – Talsų piliakalnio, kurio papėdėje kadaise stovėjo senovinis kuršių miestas. Šis piliakalnis buvo senasis kuršių žemės Vanemos arba vēlesnēs Miera Kursas žemės piliakalnis. XI a. jis buvo stipriai sutvirtintas, pakėlus apsauginius pylimus, bokšto formos konstrukcijomis įtvirtinus įvažiavimo vietą ir sustiprinus rąstinių įtvirtinimų liniją.

Promenada driekiasi aplink ežerą ir leidžia mėgautis tiek fantastiškomis ežero ir kalvos apylinkėmis, tiek gražiu ir patogiu pasivaikščiavimu. Aktyviausi lankytojai gali užkopti į patį piliakalnį, nuo kurio atsiveria vienas geriausių Talsų ežero promenados apylinkių vaizdų bei puikios miesto kraštovaizdžio nuotraukos. Molio dirbinių mėgėjai laukiami keramikos dirbtuvėse

Laikrodinė Tals' keramik', kur kiekvienas turi galimybę pamatyti ir iš arčiau susipažinti su puodžiaus darbu, taip pat įsigyti Talsams būdingų molio dirbinių.

Stovėjimo aikštelė prie Talsų Tautos namų

GPS Lat: 57.24382, Lon: 22.59189

1,2 km

lanko forma

Nežymėtas, tačiau galima lengvai orientuotis pagal taką

Lentų takas, asfaltas, grindinys, išmintas takas, žvyrkelis

7. TALSŲ SAVIVALDYBĖS MUZIEJUS

Talsų savivaldybės muziejus, kuris yra ant aukščiausios iš devynių Talsų miesto kalvų – Tigulių kalno, siūlo unikalią galimybę apžiūrėti archeologijos kolekciją, kurios pagrindą sudaro Talsų mieste esančiame Vilkmuižos ežere rasti kuršių daiktai ir papuošalai. Muziejuje veikia kuršių kultūrai skirta ekspozicija, kurioje galima įvertinti tradicinius ir prabangiai dekoruotus kuršių moterų ir vyrų drabužius.

Karla Milenbaha iela 19, Talsai

GPS Lat: 57.24256, Lon: 22.6033

www.talsumuzejis.lv

8. MUNDIGŲ AUKŲ AŽUOLAS

Manoma, kad senoviniai šventieji ažuolai Kuržemėje išliko nuo senovės kuršių, kurie prie šventų medžių atlikdavo įvairius ritualus. Daug jų yra pavadinti ypatingai – Šventasis ažuolas, Aukų ažuolas. Buvo tikima, kad nuo šventojo ažuolo negalima nulaužti net šakelės, nes tada žmogus susirgs ar net numirs. Latvių mitologijoje ažuolas simbolizuoja galią ir vyriškumą. Iki šių dienų Kuržemėje yra išlikę keli senoviniai šventieji ažuolai, kuriuos būtų galima sieti su naujesniais laikais iš kuršių paveldėtomis tradicijomis. Vienas žymiausių yra Mundigų aukų ažuolas, kuris yra vaizdingoje vietoje ant Mundigų ežero kranto. Jo apimtis yra 7,8 m.

Lybagų valsčius

GPS Lat: 57.212883, Lon: 22.604866

9. MEŽYTĒS PILIAKALNIS

Mežytės piliakalnis yra labai vaizdingas. Jis priklauso senųjų vietų kompleksui, susidedančiame iš išskirtinai vaizdingo piliakalnio, Elkų kalno, senkapių ir senojo kulto akmens – dubenuotojo akmens. Kompleksas toks išraiškingas, kad XIX a latvių senovės istorijos ir tautosakos tyrinėtojas Augustas Bilenšteinas rašė, jog „visi, norintys susipažinti su Latvijos praeitimi, turėtų apsilankyti šioje vietoje“. Aplink piliakalnį beveik 3 ha plote buvo įsikūrusi senoji gyvenvietė, kur vėlesniais laikais buvo rasta įvairių senienų – bronzinių apyrankių ir žiedų, geležinių balnakilpių, strėlių antgalių ir indų šukių. Mežytės archeologinio komplekso tyrinėjimai suteikia naujų įžvalgų apie vietos gyventojų gyvenimą šioje atokiaje vietovėje, kuri kadaise buvo

svarbus apskrities centras su išplėtotais prekybiniais ryšiais. Piliakalnio statyba apibūdina tradicinį to meto piliakalnio statymo požiūrį, kuris bus ypač įdomus įvairaus amžiaus turistams, norintiems pažinti baltų istoriją.

 Laucienės valsčius

GPS Lat: 57.18627, Lon: 22.7097

SUVENYRAI

Talsi rajono turizmo informacijos centruose:
Talsi, Mērsrage, Roja ir Dudanga.

PARAGAVIMUI

<https://visittalsi.com/ko-redzet/degustacijas/>

NEĮPRASTOS PRAMOGOS

<https://visittalsi.com/ko-redzet/amatnieki/>

<https://visittalsi.com/ko-redzet/aktiva-atputa-aktiva-atputa/>

VENTSPILIS IR APYLINKĒS

Ventspils ir jo apylinkēs yra senosios Ventavos žemės teritorijoje. Jos administracinis centras buvo ant Lagzdienos piliakalnio, Ventos žemupyje. Ventava iš pradžių buvo Baltijos suomių – lyvių protėvių – apgyvendinta žemė. Vikingų laikais Ventos vandens keliu naudojosi ir skandinavų prekybininkai bei plėšikai. XI-XII a. Ventavą užkariavo kuršiai. Jau laikais iki vokiečių vyko laipsniškas vietinių gyventojų išstūmimas ir su tuo susijęs buvusių suomių vietovardžių nykimas arba keitimas į baltiškus. Net ir šiais laikais Ventos žemupio gyventojai, kalbantys ypatinga tamniekų tarne, vadinami ventiniečiais.

10. VASENIEKŲ PELKĖS TAKAS

Stiklų pelkyno kompleksas yra didžiausias Vakarų Latvijoje. Jis pradėjo formuotis prieš 5000 – 7000 metų. Šiuo metu čia galima stebėti ir natūralią gyvybės kupiną pelkę, ir nualintą pelkių kraštovaizdį, kuris atsiveria pačioje pradžioje, einant palei griovį. Grioviai kadaise buvo įrengti dulkių kasimui pelkėse, o dabar jie yra užtventki siekiant atnaujinti vandens režimą. Vaseniekių pelkės lentų takas vingiuoja gražiais pelkiniais ežerėliais, mišku, pro bebrų užtvanką ir baigiasi griovio pakraščiu pasukus į išmintą kelią. Jo gale vėl pamatysite pėsčiųjų tiltą, kuris nuves į tako pradžia. Tako viduryje galima užlipti į apžvalgos bokštą, iš kurio atsiveria platus pelkės kraštovaizdis.

Stovėjimo aikštelė prie gamtos rezervato „Stiklu purvi“

GPS Lat: 57.35689, Lon: 22.15348

↔ 3,8 km

→↻ Kilpos forma

— Nežymėtas, tačiau galima lengvai orientuotis pagal taką

Sumintas takas, lentų takas

takas siauras, bet galima pravažiuoti

11. AKMENKALNIŲ VELNIO PĖDOS AKMUO

Nuo seno laikomas Dundagos, Ancės ir Puzės dvarų žemių ribos akmeniu. Riedulio apimtis yra 17,3 m, tūris - 40 kubinių metrų, o aukštis 3,3 m. Deja, tai yra vienas labiausiai pažeistų riedulių Latvijoje – jo apimtis kažkada siekė iki 30 m, o dabar jis yra padalintas į 3 dalis su dar keliomis smulkesnėmis dalimis. Laikomas šventu akmeniu. Patikrinkite, ar galite suskaičiuoti paliktas velnio pėdas!

Pasukus pagal turizmo objekto nuorodos ženklą prie Virpės–Blazmos kelio ir miško kelio sankryžoje, Dundagos valsčius

GPS Lat: 57.4185573, Lon: 22.0798025

12. PAŽINTINIS TAKAS „UGALĖS GROIVOS“

Pažintiniu taku galima pereiti 3 nuostabias griovas. Pirmoji griova tęsiasi iki **Ugalės piliakalnio**, kuriame yra 1851 m. įrengti Ugalės barono fon Bero šeimos kapai. Legenda pasakoja, kad vietoje kapinių buvo nuskendusį latvių pilis. Barono įsakymu, vyrai bandė atkasti pilį. Jie kasė dieną ir naktį, bet tuomet atbėgęs stirninas žaliu drabužiu ir liepęs nustoti, nes blogai baigsis. Taip pilis liko po žeme. Kita legenda byloja apie tai, kad pro piliakalnį tekėjo gili upė, kuria plaukiojo baržos. Iš nuskendusios baržos stiebų išaugo pušys, kurios matomos iki šiol.

Už piliakalnio takas tęsiasi link antrosios griovos, kurioje teka šaltinis ir gyvena bebrai. Trečioji griova yra pati giliausia ir pasižymi įspūdingais vaizdais.

Karters dviračių trasa prie stendo, Zemdegas-5, Ugalė

GPS Lat: 57.275496, Lon: 22.034284

↔ 5,9 km

→↻ lanko forma

— Pažymėta žaliois juostelėmis, oranžinėmis linijomis ant medžių ir nuorodos ženklais su pėdomis

Išmintas takas

13. GRYŽŲ VELNIO SUOLAS

Nedidelis ir vingiuotas miško takelis iki įspūdingos kėdės formos uolos suteikia galimybę trumpam pasivaikščioti gamtoje, stebint miško įvairovę ir klausantis įvairių paukščių balsų. Gryžų Velnio suolas yra žaliame eglių miške. Jis žymi senovės kuršių ir lyvių žemių ribas bei liudija apie senovės baltų ir finougrų sambūvį. Istorijos apie neįprastą akmens išvaizdą pasakoja, kad velnias ten sėdėjo ir stebėjo, kad kuršiai su lyviais nesiplėstų, kol riedulys įgavo dabartinę formą. Gryžų Velnio suolas yra žymus ir tarp kitų didžiųjų Latvijos riedulių. Jo tūris yra 35 kubiniai metrai, apimtis - 17 m, o aukštis - 3 m.

500 metrų į pietus nuo Rygos – Ventspilio kelio, pasukus pagal turizmo objekto nuorodos ženklą, Targalės valsčius

GPS Lat: 57.38049, Lon: 21.77225

14. STALDZENĒS SKARDIS

Staldzenēs skardis siūlo puikią pasivaikščiavimo ir maudymosi vietą su paslėptu istoriniu paveldu. Būtent čia jau tolimoje priešistorėje kirtosi kuršių ir kitų prekybininkų bei jūreivių iš priešingos Baltijos jūros pakrantės keliai. Tai liudija čia aptiktas šiuo metu Latvijoje didžiausias vėlyvojo bronzos amžiaus papuošalų telkinys. Šiuo metu jis saugomas Ventspilio muziejuje ir yra datuojamas VIII a. prieš Kristų. Telkinį daugiausia sudarė skandinaviškos kilmės bronziniai papuošalai, kurie jau buvo sulaužyti praeityje ir rasti po beveik 2000 metų. Papuošalai priskiriami prie laužo kategorijos – sulaužyti daiktai, matyt, buvo atvežti kaip vertinga žaliava lydymui. Galbūt senovės jūreivis po audros paslėpė vertingiausią savo krovinį ir daugiau niekada neatvyko atgal.

Staldzenēs skardis yra svarbus gamtos vertybių požiūriu, jis apjungia žavingus jūros ir stačios pakrantės kraštovaizdžius. Pietų pusėje esantis iki 2,3 m aukščio krioklys suteikia stačiam ir nebūdingai ant durpyno susiformavusiam krantui neįprastumo. Staldzenēs skardis yra ant Baltijos jūros kranto 4 km į šiaurės rytus nuo Ventspilio miesto centrinės dalies. Tai yra nuo 4 iki 8 m aukščio krantas, per kurio 400 m ilgį atsiskleidžia įvairiose Baltijos jūros stadijose susidariusios nuosėdos. 2021 m. Staldzenēs skardis buvo išrinktas Latvijos metų geovieta.

Staldzenēs paplūdimys

GPS Lat: 57.44553, Lon: 21.60352

Staldzenēs skardis

15. VENTSPILIO MUZIEJUS

Muziejus įrengtas XIII a. Livonijos ordino pilyje. Jame eksponuojami žmogaus gyvenimo įrodymai nuo akmens amžiaus iki XX a., įskaitant patį seniausią su žmogaus veikla susijusį daiktą Latvijos teritorijoje – 12 500 metų amžiaus kirvuką iš Šiaurės elnio rago.

Jana iela 17, Ventspilis

GPS Lat: 57.39615, Lon: 21.55869

16. LAGZDIENOS PILIAKALNIS

Piliakalnis įsikūręs vaizdingoje vietoje ant Ventos upės kranto. Ant jo įrengta graži apžvalgos aikštelė, nuo kurios atsiveria platus, kvapą gniaužiantis vaizdas į Ventos aukštupį ir žemupį. Nuo piliakalnio vienu metu matyti trys Ventos vingiai. Piliakalnis buvo apgyvendintas I a. pirmoje pusėje. Sprendžiant iš XX a. pradžioje arčiausiai kalvos esančiuose senkapiuose aptiktų pavienių radinių, palaidoti žmonės gali būti tapatinami su atskira Baltijos jūros suomių grupe, galbūt su vendais, minimais Indrikio Livonijos kronikoje. Spėjama, kad ta pati senoji tauta gyveno ir ant Lagzdynės piliakalnio, o ji dėl strateginės padėties aplankė skandinavų naujakuriai.

Piltēnēs valsčius

GPS Lat: 57.1653529, Lon: 21.7625713

17. UŽAVOS ALAUS DARYKLA

Manoma, kad alaus istorija Latvijoje prasideda mažiausiai prieš tūkstantį metų. Nors pirmieji rašytiniai šaltiniai alų sieja tik su kryžiuočių atėjimu XIII–XIV a., tačiau juose aprašoma jau išsivysčiusi aludarystės kultūra. Tikėtina, kad ji išsivystė per ilgesnį laiką, todėl yra pagrindo manyti, kad alus Latvijoje buvo gaminamas jau prieš kelis šimtmečius. Seniausias į alų panašus latviškas gėrimas buvo gaminamas iš fermentuoto medaus. Jis galėjo būti geriamas kartu su įvairiomis žolelėmis ir uogomis, o vystantis žemdirbystei – ir su grūdais. Nors atrodytų, kad pirmasis alus buvo klasikinis miežių alus, bet senovės kuršiai iš pradžių naudojo kviečius. Vietoje apynių į alų buvo dedama tai, ką dabar geriamo kaip žolelių arbatą – kraujažoles, jonažoles, pelkių vaivorus. Šiandien alaus virimo technologija išsivystė, tačiau alus vis dar užima svarbią vietą mūsų tradicijose ir ant šventinio stalo. Paragaukite jo vienoje

Kraštovaizdis šalia Užavos švyturio

geriausių Latvijoje – Užavos alaus daryklų, kur alus gaminamas tradiciniu būdu, naudojant tik keturis natūralius ingredientus – vandenį, miežių salyklą, mieles ir apynius. Jei esate Užavoje, verta aplankyti **Užavos švyturį**, iš kurio atsiveria vienas įspūdingiausių vaizdų į Baltijos jūros pakrantę.

„Alutini“, Užavos valsčius

GPS Lat: 57.1980487, Lon: 21.4393168

SUVENYRAI

Ventspilio Amatų namuose
Skolas iela 3, Ventspilis
+371 63620174

PARAGAVIMUI

Ventspilio alaus darykla Courlander
Tirgus iela 9, Ventspilis
f VentspilsAlusDaritava
+371 25644899

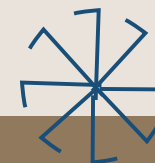
*lankytojai gali stebėti alaus gamybos procesą

NEĮPRASTOS PRAMOGOS

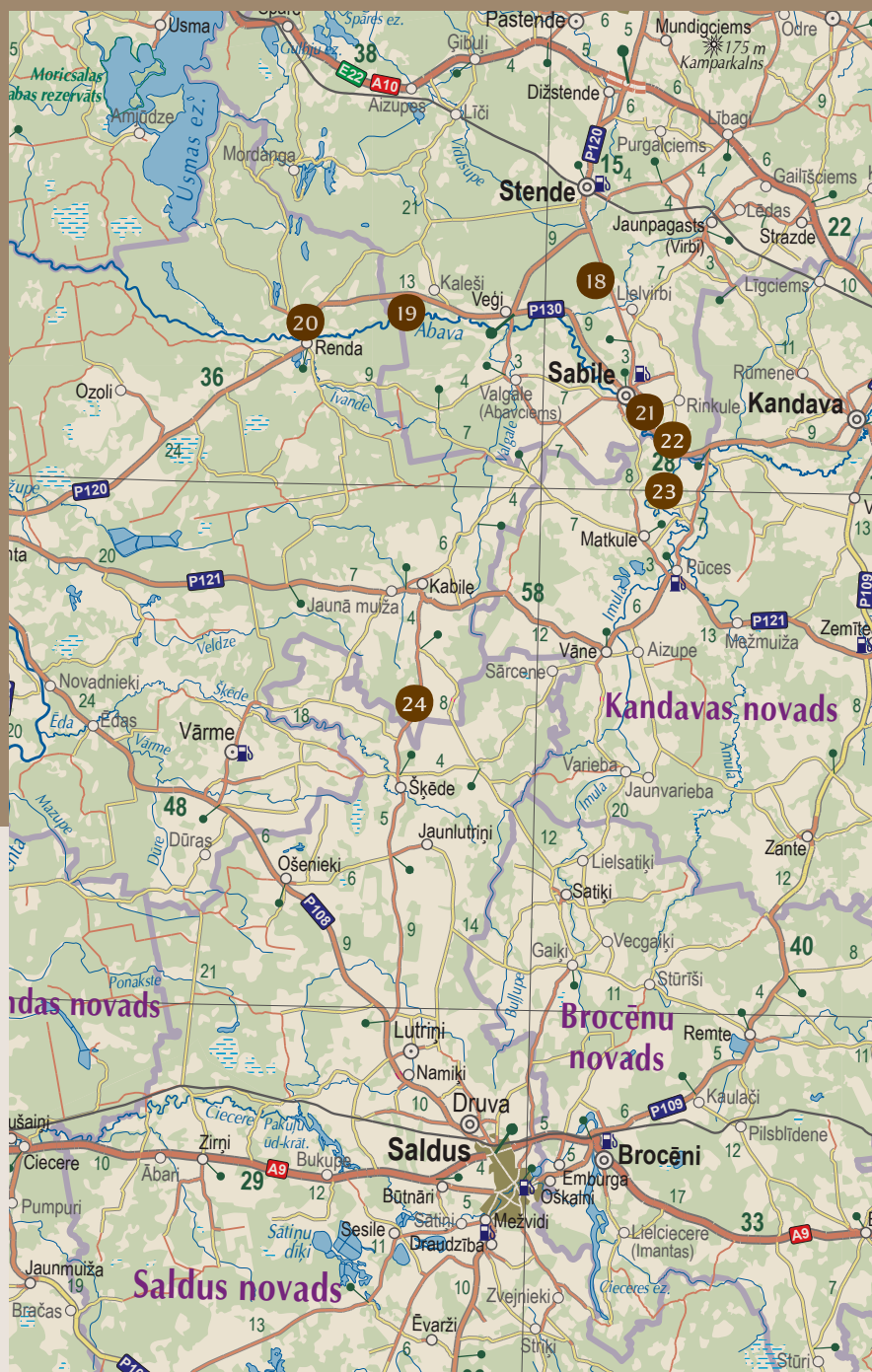
Livonijos ordino pilyje vyksta muziejinė-pedagoginė programa „Istorija/drabužiai“
<http://muzejs.ventspils.lv/livonijas-ordena-pils/pedagogiskas-programmas/>

Amatų namuose vyksta muziejinė-pedagoginė programa „Legenda apie aukso segę“
<http://muzejs.ventspils.lv/amatu-maja/pedagogiskas-programmas/>

Ventspilio Amatų namuose, foto: SIA „Studio 555“

SABILĒ IR APYLINKĒS

Vaizdingame Abavas upes slēņje jiskūrē nedidelē, bet graži Sabilē. Jos užuomazgos aptinkamos aukšto dešiniojo slēnio kranto kampe, kur maždaug prieš 1000 metų buvo pastatytas Sabilės piliakalnis. Ši vieta pasižymi ir tuo, kad joje pirmieji apsigyveno Baltijos suomia, bet vėliau pasidavė kuršių įtakai. Viduramžiais per Sabilę palei Abavos upę vedė pagrindinis žemės kelias, jungęs Kuldygos, Rendos ir Kandavos piliakalnius. Iki XIII a. čia buvo Vanemos žemės pilies centras prie Abavos prekybos kelio.

Foto: Gatis Pilėgis

18. VIRSAIŠŲ KRIOKLIO TAKAS

Virsaišų krioklys yra gilioje Virbupės šoninėje griovėje, kur galite mėgautis mažai civilizacijos paveikta gamta – dolomito laiptukais čiurlena upelis, krantų skardžiuose atsiveria uolos, kryžmai suvirte vėjo pučiami medžiai, o takų yra mažai. Virsaišų krioklys tapo labiau žinomas tik 1998 m., kai jo aukštį ir vandens srovės plotį išmatavo geografas Ivars Strautnieks, tirdamas geologinius ir geomorfologinius objektus Abavos slėnyje. Šį gamtos paminklą geografui parodė vietos gyventojai. Tai yra 1,7 m aukščio krioklys, kurio plotis pavasarį ir rudenį gali siekti 4 m. Šis krioklys išsiskiria tuo, kad vanduo krenta ne vertikaliai, kaip įprasta, o slepiasi virš nuožulnios dolomito atodangos. 2010 m. jis buvo išrinktas metų geologiniu paminklu.

Takas yra vienos krypties, todėl visas atstumas sudarys 2,8 km. Esant šlapiam

orui, kelios tako atkarpos yra itin slidžios, nusileisti ar lipti šlaitais gali būti sudėtinga. Ant tako gali būti nuvirtusių medžių, nes takas vingiuoja per civilizacijos nepalietą mišką. Šalia krioklio, daubos viršuje, įrengta vieta poilsiui ir laužui. Virsaiši krioklys yra privačioje valdoje, todėl prieš apsilankymą prašome iš anksto susisiekti telefonu +371 20037375

Nuo kelio Stendē – Sabilē pravažiuojus pro medelyną „Mazsili“ yra medinis kelrodis „Pažintinis takas“

GPS Lat: 57.09522, Lon: 22.5417

↔ 1,4 km (vienas kelias)

→ 10 Linijos formos

== Galima orientuotis pagal ant medžių esančius raudonus taškus

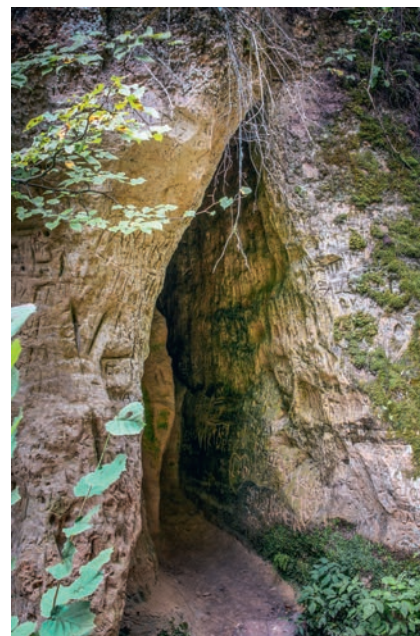
Išmintas takas

19. TAKAS Į MAROS KAMBARIUS

Lankantis Maros kambariuose, galima pasigrožėti gamtos dariniais ir įsivaizduoti jų kultinę svarbą senovės kuršių gyvenime. Šventosios olos, atsižvelgiant į jų susiformavimo procesą, buvo retas šventųjų vietų tipas, todėl joms suteikiama ypatinga reikšmė. Maros kambarių kompleksas susideda iš kanjono formos griovos, kurios viršuje yra krioklys, dešiniojo kranto atodangoje – dvi olos, o kairiojo kranto atodangoje – viena ola. Olos pavadinimas susiformavo dėl katalikų dvasininkų įtakos, kai jie senovinėje kulto vietoje pritvirtino Šventosios Marijos paveikslą, tačiau Marijos vardas buvo pakeistas į latvišką Mara. Kultūriškai ir istoriškai reikšminga ola datuojama 1462 m., kai dokumentuose buvo paminėta šventoji ola Sabilės savivaldybėje kuri yra miške šalia Abavos slėnio, einant taku apie 2 km nuo Sabilės – Rendos kelio. Nuo XIX a ne

kartą buvo publikuoti įvairūs pasakojimai apie Maros kambarius, iš kurių vienas siejamas su „šventosiomis mergelėmis“, kurios čia gyveno ir dažniausiai penktadienio vakarais skalbdavo, todėl kambariuose būdavo labai prirūkyta. Šviesiomis mėnulio naktimis galima matyti, kaip šventosios mergelės šoka ir audžia Maros kambariuose. Jei kas prie jų prieis, tas amžiams liks nebylus. Šalia tako yra ir graži apžvalgos aikštelė su suoliukais Abavos slėnio kraštovaizdiui stebėti.

Gibulių valsčius

GPS Lat: 57.08240, Lon: 22.37690

↔ 0,85 km (vienas kelias)

→ 10 Linijos forma

== Nuorodų ženklai

Lentų takas, išmintas takas, miško takelis

20. RENDOS AKMENŲ PILKAPIAI

Ilgą laiką buvo manoma, kad Renda yra labiausiai į pietus nutolusi „Velnio valtis“ – archeologinių paminklų tipas, kurie Latvijoje aptinkami siaurame regione apie Valdemarpilį ir yra būdingi vėlyvajam bronzos laikmečiui, kai kremuoti palaikai buvo laidojami molinėse urnose vidinėje stilizuotos valtys formos akmenų krūvos pusėje. Tačiau po 2000 m. vasarą atliktų archeologinių tyrimų, vadovaujant Latvijos Universiteto profesorii A. Vaskui, buvo nustatyta, kad Rendos akmenų pilkapiai nėra dar viena akmenų valtis, bet senoviniai pilkapiai su akmenų krūvomis. Kasinėjimų metu aptikti senovės daiktai (bronzinis spiralinis žiedas, geležinis ieties antgalis, smulkūs karoliukai, romėnų moneta) yra būdingi pirmiesiems mūsų eros amžiams. Labiausiai tikėtina, kad senkapiuose yra palaidoti Baltijos suomių protėviai, kol kuršiai pradėjo judėti į šiaurę.

Rendos akmenų pilkapiai

paėjus apie 200 metrų palei upę prieš srovę, pamatysite kitą krioklį – **Valdatų rumba**. Jis yra pusantrų metro aukščio ir maždaug penkių metrų pločio. Tarp šių dviejų krioklių upės vaga nutrūksta dar vienoje vietoje, suformuodama nedidelį kritimą. Prie abiejų krioklių yra nedidelė devono smiltainio ir dolomito atodangų eilė.

Kriokliai gražūs ne tik lietingu metu laiku, bet ir žiemą, kai vanduo užšąla ir suformuoja nuostabių ledo raštus.

Čia pat, 500 metrų atstumu į Rendos centro pusę, yra dar vienas įdomus gamtos objektas – Yvandės kriokliai. Yvandės rumba yra apatinis ir didžiausias iš dviejų Yvandės krioklių. Jis pasiekia net 2 metrų aukštį ir 10 metrų plotį. Tačiau,

Yvandės kriokliai

Renda

GPS Lat: 57.0723955, Lon: 22.2912495

21. SABILĒS PILIAKALNIS

Piliakalnio archeologinių tyrimų metu rastas iki pusės metro storio kultūrinis sluoksnis, kuris įrodo, kad jis buvo apgyvendintas nuo X iki XIII a. Šalia piliakalnio šiaurės rytų pusėje įsikūrė maždaug 1 hektaro dydžio senovės gyvenvietė. Archeologinių kasinėjimų metu rasta įvairių senienų, liudijančių apie senovės Sabilės gyventojų kasdienybę, kurią sudarė amatai, prekyba ir žemdirbystė. Nors piliakalnis buvo natūraliai atskirtas dviem 25 m aukščio grioviais slėnio šlaito viršuje, o neapsaugotoje rytinėje pusėje sutvirtintas 3 m gylio grioviu ir 5 m aukščio pylimu, vis dėlto jis patyrė keletą invazijų. Pats piliakalnis paminėtas 1253 m. žemių padalijimo dokumentuose pavadinimu „Zabele“. Kadangi netoliese yra vynuogynų, apsilankymas Sabilėje bus ypač patrauklus suaugusiems lankytojams, įskaitant senjorus!

Sabilē

GPS Lat: 57.04695, Lon: 22.57668

Kilpos forma

Nežymėtas, tačiau galima lengvai orientuotis pagal taką

Lentų takas, sumintas takas

Drubazas sodyba (įskaitant vyno degustaciją ir pasivažinėjimą keltuvais virš Abavos upės - +371 26342050)

22. DRUBAZŲ BOTANIKOS TAKAS

Šis takas skirtas botanikos mylėtojams. Takas vingiuoja šlaito aukštyn ir žemyn Abavos slėniui būdingomis pievomis. Jis įrengtas dviem ratais – trumpesniu (1,2 km) ir ilgesniu (2 km). Čia pamatysite vieną tankiausių ir gražiausių Latvijoje kadagių giraičių. Skirtingos šlaito drėgmės sąlygos ir įvairūs dirvožemiai prisidėjo prie kelių tipų pievų susidarymo. Šlaito viršuje esančiose sausose stepinėse pievose žydi kalnų dobilai. Čia galima pamatyti įvairių saugomų retų augalų rūšių.

Drubazas stovėjimo aikštelė

GPS Lat: 57.03040, Lon: 22.59662

↔ Mažas ratas - 1,2 km, didelis ratas - 2 km

23. BUSĒS PILIAKALNIS

Dar vadinamas Matkulės piliakalniū. Manoma, kad tai buvo reikšmingas politinis ir ekonominis senovės Vanemos žemės centras. Jis buvo apgyvendintas jau nuo bronzos amžiaus iki pat XIV a. Piliakalnis yra išskirtinai vaizdingas, bendras jo ilgis yra apie 200 m, o aukštis - 27 m. Aplinka yra sutvarkyta, o nuo kalvos atsiveria kvapą gniaužiantis vaizdas į Imulos slėnį. Tai viena gražiausių regyklų Abavos slėnio gamtos parke. Už gamtos puošnumą jis buvo apdovanotas dviem Europos kultūros ir istorijos paveldo vėliavomis.

 Matkule

GPS Lat: 56.99138, Lon: 22.60333

24. KALNANSŲ PELKĒS TAKAS

Einant Kalnansų pelkės taku, galima mėgautis labai gražiu kraštovaizdžiu – pelkėtu mišku, ežeru ir pelkėms būdingais augalais. Kalbama, kad šio pelkės ežero vanduo yra labai minkštas ir gydomojo poveikio. Senovėje buvo pasakojama, kad tai gali būti giliausias Latvijos ežeras, todėl jis buvo pavadintas Bedugnio ežeru. Vėliau paaiškėjo, kad tikrasis jo gylis yra tik 7 m. Kalnansų pelkė yra saugoma samanų aukštapelkė.

 ruda rodyklė prie kelio Lutrini-KabilR

GPS Lat: 56.90632, Lon: 22.39933

 1 km

 Kilpos forma

 Nežymėtas, tačiau galima lengvai orientuotis pagal taką

 Lentų takas, sumintas takas

SUVENYRAI

Sabilės meno, kultūros ir turizmo centras
Strautu 4, Sabile
+371 27841827

PARAGAVIMUI

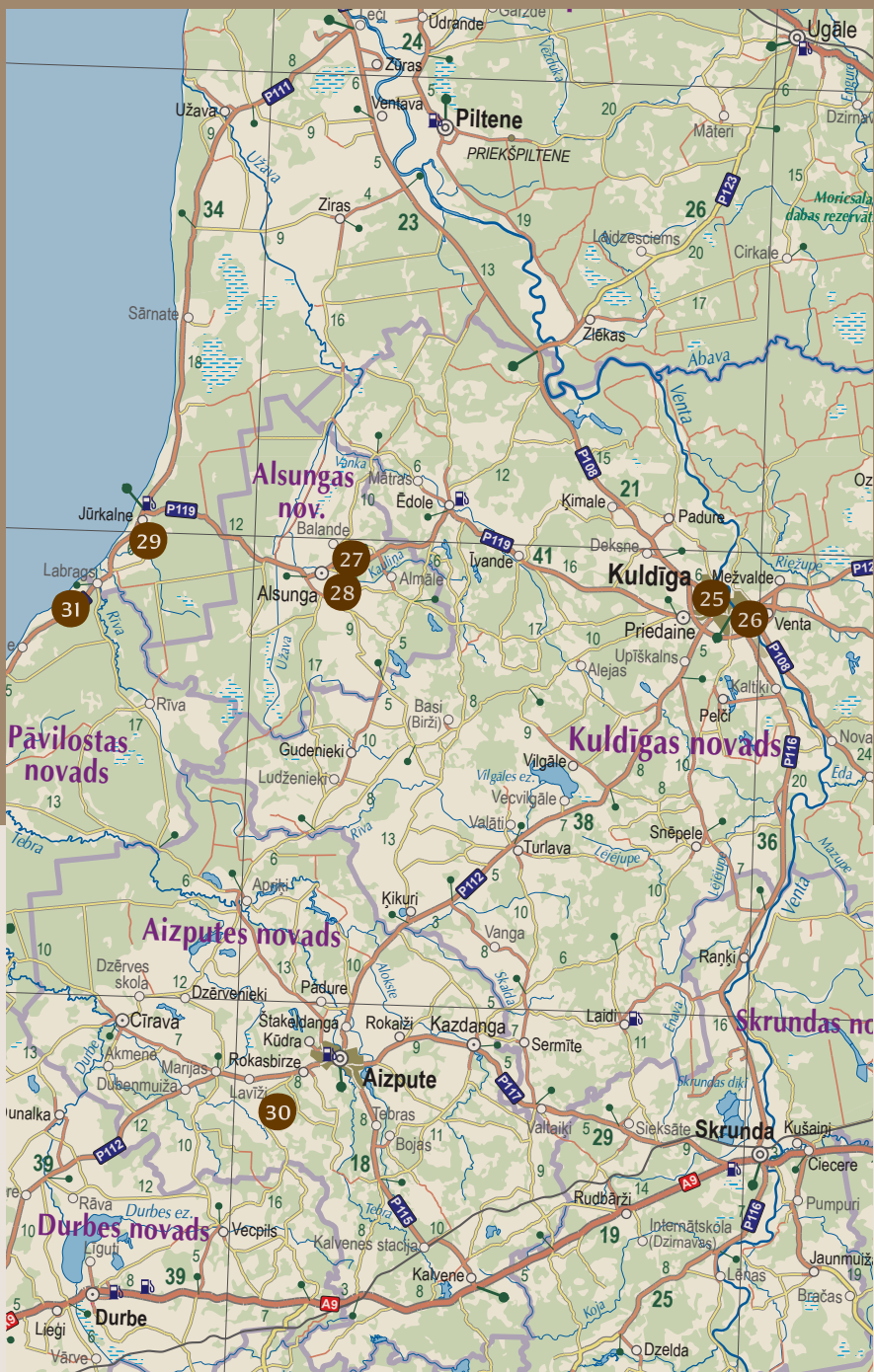
<http://www.visit.sabile.lv/apskates-objekti/vina-degustacijas/>

NEĮPRASTOS PRAMOGOS

Kūrybinis kambarys Sabilėje
Talsu 10, Sabile
f radosaistabinasabile
+371 29168161

<http://www.visit.sabile.lv/turisma-pakalpojumi/ekskursijas-gida-pavadiba/>

KULDYGA, ALSUNGA IR APYLINKĒS

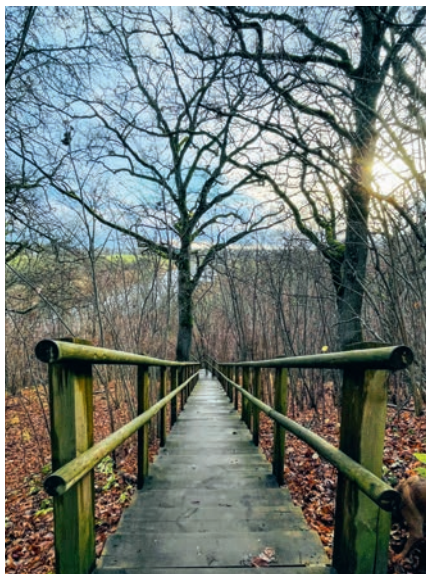
Kuldīga buvo senosios kuršių žemės Bandavos centras. Tai buvo viena tankiausiai apgyvendintų kuršių žemių. Jos pavadinimo kilmė nėra aiški, bet manoma, kad senasis kuršių pilies pavadinimas buvo Kuldinga. Kartu su Mežotne, Jersika ir Tervete tai buvo vienas svarbiausių senųjų administracinių ir politinių Latvijos centrų. Spėjama, kad čia buvo kuršių karaliaus Lamekino rezidencija. Šis senovės kuršių miestas gyvavo iki 1355 m., kai jam buvo priskirta nauja teritorija arčiau XIII amžiaus viduryje pastatytos vokiečių pilies. Nuo Kuldigoje pastatytos Livonijos ordino pilies prasidėjo Livonijos ordino valdžios plitimas Kuržemėje ir kova su kuršių laisve. Kuldīga tapo centriniu ordino valdžios tašku Kuržemėje, iš ten vokiečiai pradėjo puolimą prieš kelias kuršių pilis.

25. SENASIS KULDIGOS PILIAKALNIS

Senasis Kuldigos piliakalnis buvo laikomas Kuržemės širdimi, nes jis buvo pačiame kuršių žemių viduryje ir Ventos vandens kelio pakraštyje. Apsilankymas piliakalnyje leidžia įsivaizduoti senovės piliakalnio didybę, mėgautis gamta ir jame vykstančiais renginiais. Piliakalnių tyrinėtojas Ernestas Brastinis jau 1923 metais nurodė, kad senasis Kuldigos piliakalnis buvo didžiausias kuršių teritorijos įtvirtinimas. Jo plotas užėmė visą hektarą žemės, o aplinkui buvo įsikūrusi dešimtys hektarų gyvenvietė.

Kuldyga

GPS Lat: 56.99432, Lon: 21.96078

26. VENTOS KRIOKLYS

249 m pločio plačiausias krioklys Europoje. Vasarą galite mėgautis gaiviomis maudynėmis ar pasivaikščioti ramia srove, o pavasarį galite stebėti skraidančias žuvis, bandančias užkilti į krioklį. Apie Ventos krioklį sklاندė įvairios legendos - „velnias nusprendė užtventki Ventos upę, kad paskandintų Kuldygos miestą ir jo apylinkes. Vidurnaktį jis nuėjo dvi mylias aukščiau Ventos ties Briedžių brasta ir surinko didžiulę krūvą akmenų. Atitėpė krūvą iki miesto ir norėjo eiti kitos - staiga pasigirdo toks triukšmas, kad pabudo vietos viršaitis. Jis atsikėlė, išėjo ir kambario ir mato: Ventos upė jau iki pusės užtventta. Suprato, kad Velnias bus čia nagus prikišęs. Ką daryti? Nubėgo į vištidę, suplakė rankomis per

šonus ir užgiedojo kaip gaidys. Gaidys pabudo, pamanė, kad gieda kitas gaidys, ir pats užgiedojo. Velnias išgirdo gaidžio giesmę, metė kitą glėbį ant žemės ir išėjo...”. Daugybė legendų apie krioklį reiškia, kad jis nuo seno buvo mitologinis objektas, senovinė kulto vieta.

Kuldyga

GPS Lat: 56.96823, Lon: 21.97912

Ventos krioklys

27. ŽIBGRAVOS PAŽINTINIS TAKAS

→ lanko forma

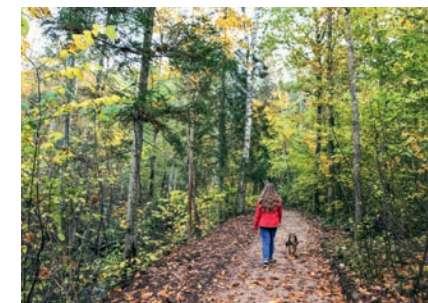
— Nuorodų ženklai ir stulpeliai

Sumintas takas, žvyrkelis „Trumpajame take“

Žibgravos gamtos tako pavadinimas savaime reiškia pagrindinį pažintinio tako objektą – griovą, kurios aukštis vietomis siekia 15 m. Takas driekiasi kalvotu griovos reljefu palei vaizdingą, vingiuotą Kaulinupytės pakrantę dviem kilpomis – ilga ir trumpąja. Ilgajame take įrengti informaciniai stendai apie pažintiniame take aptinkamus augalus ir gyvūnus, su suitų tarne susijusias pasakas ir mįsles, kurių atsakymai pateikiami kiekviename kitame stende. Trumpesniam takui suteiktas pavadinimas „Trumpasis takas“ ir juo gali keliauti žmonės neįgaliųjų vežimėliuose.

„Trumpasis takas“

Ilgasis takas - stovėjimo aikštelė prie Žibgravos pažintinio tako

GPS Lat: 56.98430, Lon: 21.57883

„Trumpasis takas“ - stovėjimo aikštelė prie poilsio vietos „Dančplac“

GPS Lat: 56.98412, Lon: 21.58400

Ilgasis takas 1,5 km, „Trumpasis takas“ 0,5 km

28. DIŽGABALKALNAS IR „SPELMAŅU KROGS“ ALSUNGOJE

Alsungos pradžia siejama su kuršiais, nors šiais laikais ji aiškiai atpažįstama kaip suitų kultūrinė erdvė ir jau beveik 400 metų yra istorinio suitų rajono centras. Alsunga, seniau vadinta Alšvanga, yra senas kuršių kaimas su dabar žinomais 3 piliakalniais ir 5 senkapiais. Šiuolaikinė Alsunga su šalia esančia Jūrkalne ir Labraga buvo kuršių Bandavos žemės dalis. Tai liudija X-XII a. kapaviečių tyrimai. Alsunga buvo lyvių ir kuršių tautų sąlyčio zonoje. Manoma, kad iki XIV a. čia vyravo lyvių kalba, kurią po truputį pakeitė kuršių kalba. Su kuršiais siejami sklandraušiai, kurie yra labiau žinomi kaip lyvių patiekalas, bet pastaraisiais amžiais plačiai paplito visoje Kuržemėje. Manoma, kad pavadinimas yra kilęs iš pirmąkart kuršių kalbos, nes žodis „sklanda“ reiškia tvoros stulpą ar pinučių tvorą, o sklandraušiai Kuržemėje taip pat buvo vadinami žograušiais ir dižraušiais. Jie nusipelnė ypatingo dėmesio, nes priklauso labai senoms sausainių rūšims dėl neraugintos ruginių miltų tešlos. Dabar galime tik spėlioti, koks buvo sklandraušis, nes dviejų jo pagrindinių sudedamųjų dalių – morkų ir bulvių – tuometėje Baltijos teritorijoje dar nebuvo.

Alsungos centre ant Dzirnezero kranto yra kuršių piliakalnis – Dižgabalkalnas. Jis yra ant atskiros, 8-10 m aukščio ovalios kalvos. Piliakalnio lygumoje rastas iki 2 m storio kultūrinis sluoksnis. Šalia piliakalnio, „Spelmanu krogs“ smuklėje galima susipažinti ir paragauti tradicinių Kuržemės gyventojų patiekalų, kurie gaminami pagal iš kartos į kartą perduodamus receptus, įskaitant sklandraušius.

Be to, keliose Alsungos vietose žmonės gali patys išsivirti virtinių su šonkauliukais, kepti ropes, srėbti

kruopienę ir paragauti pyragaičių bei suitų duonos. Rekomenduojame apsilankyti Jūrkalnės duonos kepykloje „Berzini“, Suitų amatininkystės ir meno patalpose „Rija“ ir „Šmāliņ' gārdum“. Siekiant malonumo net tik skrandžiui, bet ir sielai bei protui, turistų grupės kviečiamos prisijungti prie suitų moterų ir vyrų žvalių dainų, pasakojimų apie kultūrą, tautinius kostiumus ir suitų gyvenimą. Tai patiks ne tik vyresniems žmonėms, bet ir vaikams su jų tėvais.

„Spelmanu krogs“, Alsunga

GPS Lat: 56.98039, Lon: 21.56973

29. „BĒRZIŅI“ KEPYKLĒLĒ

Jūrkalnē – tai vieta, kur susilieja kuršių ir lyvių tradicijos, o „Bērziņi“ sodybos šeimnininkai tikroje duonos krosnyje kepa kvietinę ir ruginę duoną. Galite užsisakyti kepalą ar du arba patys išbandyti išsikepti duoną.

„Bērziņi“, Jūrkalne

GPS Lat: 56.994577, Lon: 21.390556

„Bērziņi“ kepyklēlē

30. BANDAVA – SENASIS KAIMAS

Netoli Aizputės yra unikalus objektas – gyvosios istorijos ir kultūros centras. Tai senųjų kuršių sodyba, kuriai suteiktas Bandavos vardas, taip pagerbiant šią istorinę kuršių žemę. Objekto tikslas – suteikti galimybę autentiškoje aplinkoje išmokyti senovinių amatų, pasimokyti karo meno, organizuoti renginius, festivalius ir koncertus, išlaikyti protėvių atminimą ir sužinoti nedidelę, bet svarbią Latvijos istorijos dalį. Egilo Skallagrímssonos sagos apie jo keliones Kuržemėje fragmento

įkvėpti ir archeologiniais tyrimais pagrįsti, kaime statomi laiką ir vietą atitinkantys pastatai ir įtvirtinimai. Šis objektas yra gyva ir kvėpuojanti vieta, kur savo rankomis galima prisiliesti prie istorijos!

FB @Bandava

„Upīši“, Kazdangos valsčius

GPS Lat: 56.6999535, Lon: 21.5508804

Foto: Juris Nečajevs

31. SKARDŽIAI

Važiuodami nuo Alsungos jūros kryptimi, nepraleiskite galimybės sustoti ir apsilankyti vienoje vaizdingiausių Latvijos jūros pakrančių su trimis įspūdingais Kuržemės pakrantės skardžiais – Jūrkalnės, Labragos ir Strantės-Ulmalės.

Jūrkalnės

SUVENYRAI

Latvijas dizaino parduotuvē „KUULD”
Baznīcas iela 27, Kuldyga
f kuuldkuldiga
+371 26311310

Salono parduotuvē “Akcents”
Tirgus iela 2, Kuldyga
f akcents.salonveikals
+371 29336471

Salons “Madara”
Liepājas iela 25, Kuldyga
f SalonsMadara
+371 29554466

Alsungos Amatų namai
Skolas iela 11a, Alsunga
f visitAlsunga
+371 26425015

NEĪPRASTOS PRAMOGOS

<https://visitkuldiga.com/aktivitate/>

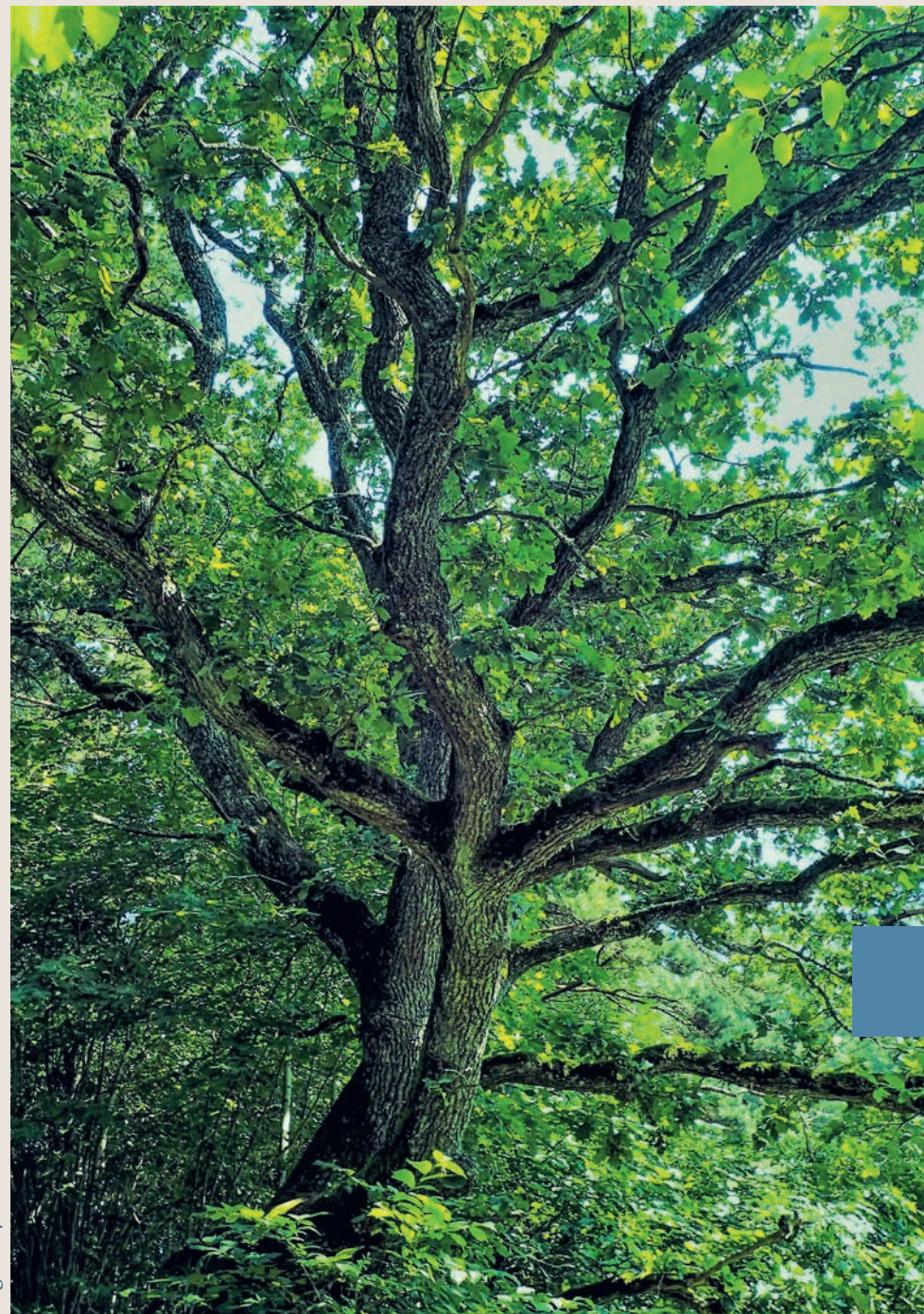

PARAGAVIMUI

<https://visitkuldiga.com/garsa/degustacijas/>

Sklāndraušu cepimo meistrišķumo kursai Alsunge

Žitgravos pazītinis takas

Kuršiai gyveno Gruobinioje jau nuo pat pirmųjų amžių prieš Kristų. Gruobinia, kuri kuršių kalba reiškia skroblių mišką, yra seniausia raštuose minima apgyvendinta vieta Latvijos teritorijoje. IX amžiaus rašytiniuose šaltiniuose ji minima pavadinimu Seeburg, kuris į latvių kalbą verčiamas kaip Jūrpils arba Ezerpils. Iki VII a. Gruobinios apylinkės buvo gana retai apgyvendintos ir buvo kuršių apgyvendinto regiono šiauriniame pakraštyje. Kuršių centras tuo metu buvo Vartajos piliakalnis su gyvenvietė. Nuo VII iki XI amžiaus Gruobinia buvo viena svarbiausių prekybos vietų Rytų Baltijos regione ir Šiaurės Europos tolimosios prekybos tinklo dalis. Gruobinioje saugomi Skandinavijos vikingų gyvenimo įrodymai. Jie buvo neatskiriama Europos kasdienybės dalis iki pat XI amžiaus vidurio – keliaujant, plėšikaujant ir prekiaujant. Negana to, Gruobinia kartu su kuršiais buvo seniausia žinoma skandinavų emigrantų kolonija pietrytinėje Baltijos jūros pakrantėje. Nuo 650 iki 850 m. kuršiams ir skandinavams pavyko sugyventi Gruobinios apylinkėse. Todėl Gruobinios archeologinis ansamblis yra unikalus įvairių visuomenių ir kultūrų sąlyčio bei sąveikos įrodymas VII-IX a. Baltijos jūros regione. Dabar Gruobinia, Liepoja, Durbė ir Paviluosta patenka į senąsias Kuršo žemes Piemarės teritorijoje. Du pagrindiniai jos administraciniai centrai buvo Gruobinioje ir Durbėje. 1253 m. Kuržemės vyskupijos ir Livonijos ordino sutartimi, Piemarės žemė buvo padalyta į dvi dalis ir nebuvo naudojama kaip geografinis vienetas. Livonijos ordinas gavo pietinę dalį su Gruobinios ir Vartajos pilimis, o Kuržemės vyskupija – šiaurinę dalį su Sakos ir Dzintres pilimis.

GRUOBINIA IR APYLINKĖS

Foto: Kristers Reinis

32. GAMTOS TAKAS IR PLAUKIOJIMO MARŠRUTAS „RIVOS VINGIAI“

Rivos upė istoriškai buvo apskričių teritorijų pasienio upė. Kuršių laikais senoji Piemarės žemė ribojosi su Bandava Rivos upės žiotyse šiaurėje. Nors įprasto rudojo ženklų nuo kelio dar nepamatysite, bet rasti objektą nėra sudėtinga. Sekant ženklą link Ulmalės-Labragos liuteronų bažnyčios, tako pradžia pažymėta specialiai sukurtu tako pavadinimo ženklu. Maršrutas tęsiasi toliau nuo jūros ir vingiuoja aukštyn ir žemyn vaizdingu Rivos upės žemupio ledyniniu slėniu. Riva teka kanjono formos grioviu, kurio gylis siekia 12 metrų. Vaizdingai atsiveria nesuskaičiuojami upės vingiai ir stačios pakrantės atodangos, galima stebėti nuostabių gamtos vaizdus ir augalų įvairovę. Jei pasiseks, galite pamatyti tulžį ar juodąjį gandrą. Laivybai upė labiau tinkama pavasarį ir rudenį.

- ↔ **Pirmas ruožas: 3 km (viena kryptimi), antras ruožas: 3 km (viena kryptimi), trečias ruožas: 2 km (viena kryptimi)**
- **Linijos forma**
žalia juostelė ant medžių pirmame ruože ir žaliu tašku ant medžių antrame ruože; trečias ruožas nėra žymėtas – sekite upės kranto linija
- **Išmintas takas**

📍 **Ulmalės-Labragos liuteronų bažnyčia**
GPS Lat: 56.97027, Lon: 21.34781

33. ULMALĒS PINIŲ AUKŲ AKMUO

Aukų akmenys yra vieni labiausiai paplitusių ir iki mūsų dienų išlikusių senovės kultūros objektų, padedančių suprasti specifinį kuršių dvasinių idėjų aspektą. Pinių aukų akmuo ir žinomiausias Latvijoje cilindro formos aukų akmuo, unikalus archeologinis paminklas su šio tipo kultūriniais ir istoriniams akmenims būdingu dirbtinai suformuotu dubeniu, kur buvo dedamos nedidelės aukos. Literatūroje randama informacijos, kad jis taip pat buvo vadinamas Dievo akmeniu ir aukos akmeniu. Aukų akmuo taip turi 46 šiam akmenų tipui būdingus 3–4 cm pločio ir iki 1,5 cm gylis šoninius griovelius.

..... ✓ .....

📍 **70 m į vakarus nuo Jaunozolų namo, Ulmalė**
GPS Lat: 56.931716, Lon: 21.281333

34. RŪKYTOS ŽUVIES DEGUSTACIJOS PAVILUOSTOJE

Paviluostoje yra senųjų kuršių žemių Piemarės uostas. Nuo neatmenamų laikų kuršiai buvo žvejai, kurie plaukiojo jūra ir traukdavo į krantą puikius laimikius. Senasis žvejybos amatas ir žuvies rūkymo tradicijos yra paveldėtos ir šiandien. Čia galėsite mėgautis šviežiai rūkyta žuvimi ir išbandyti savo jėgas rūkyti žuvį patiems. Užsiėmimų metu mokoma rūkyti plekšnes, silkes ar nėges, tačiau ankstyvaisiais viduramžiais kuršiai savo mityboje naudojo net 25 skirtingų rūšių žuvis. Rūkomoji žuvis priklauso nuo laiko sąlygų ir Paviluostos žvejų pagauto laimikio. Jau geležies amžiuje buvo naudojamos

įvairios žvejybos rūšys – plūdinės, upės ir dugninės meškerės, naktiniai tinklai ir ūdos, kurie nereikalavo nuolatinės priežiūros, tačiau užtikrindavo gerus laimikius. Nuotykių ieškotojams, kurie gali leisti į kelionę laivu jūroje, įsitaisę į jūrėivių kailį ir pasigauti žuvies rūkymui, bus ypač įdomu patirti žvejybos magiją.

..... ✓ .....

📍 **Poilsio namai „Zvilnis“, Smilšu iela 17, Paviluosta**
GPS Lat: 56.89118, Lon: 21.18681

35. MEDŽĖS PAPLŪDIMIO TAKAS

Medžės apylinkėse yra du kuršių piliakalniai – Medžės piliakalnis ir Matros (Kalnmalių) piliakalnis. Abu piliakalniai buvo suformuoti senovinėje buvusio Baltijos ledo ežero pakrantėje. Nors abu piliakalniai yra gerokai pažeisti, apaugę medžiais ir vizualiai nėra patrauklūs kaip turistų traukos objektai, tačiau jų teritorija išsiskiria kaip archeologijos paminklas, turintis vaizdingų vertybių ir derantis prie senovinio pajūrio kraštovaizdžio.

Šiuo metu vaizdingu pakrantės grožiu galima mėgautis Medžės paplūdimyje, ant kurio įrengtas patogus lentų takas su apžvalgos aikštele ir puikiais gultais.

Pajūrio poilsio vieta „Liedagi“

GPS Lat: 56.62470 Lon: 21.03591

0,15 km (vienas kelias)

Linijos forma

Nežymėtas, tačiau galima lengvai orientuotis pagal taką

Lentų takas

36. KAPSĖDĖS RIEDULYS IR ODZINIŲ DUBENUOTASIS AKMUO

Įspūdingas Kapsėdės riedulys yra ypatingas tuo, kad pasak legendos, atsilo jo dalis: „Velnias pavogė akmenį iš Perkūno pilies, bet Perkūnas pasivijo vagį ir suskaldė akmenį žaibu.“ Kita legenda pasakoja, kad „Šį didžiulį akmenį kažkada vežime vežė žilas senis. Kelyje užėjo smarki audra su perkūnija, senolis pasiklydo ir paliko akmenį ant žemės“. Riedulio matmenys: 5,8 m ilgio, 3,2 m pločio, 4,3 m aukščio, jo apimtis - 16,20 m. Žinoma, kad dalis akmens XX a. pradžioje buvo panaudota skaldos gamybai. Iki tol akmuo buvo net didesnis nei šiandien matomos trys jo dalys. Visai šalia, 5 km nuo Kapsėdės riedulio, yra dar vienas kultūrinis ir istorinis požiūriu svarbus akmuo – senasis Odzinių dubenuotasis akmuo, kuriame pastebimos senovės gyventojų kulto ritualų bronzos amžiuje metu padarytos duobutės. Baltijos šalyse daugiausiai dubenuotųjų akmenų yra Estijoje (daugiau nei 1750), Lietuvoje – tik kiek daugiau nei 30, o Latvijoje – žinomi jau daugiau nei 90 akmenų, iš kurių 50 yra Kuržemėje. Tradiciškai istorikai dubenuotuosius akmenis priskiria finougrams, bet kadangi Kuržemėje keli senoviniai dubenuotieji akmenys yra šalia svarbių ir ilgai apgyvendintų kuršių piliakalnių, yra pagrindo manyti, kad kuršiai žinojo apie šiuos dubenuotuosius akmenis, juos gerbė ar net naudojo. Abu gamtos objektai yra lengvai pasiekiami, link jų veda rudi ženklai nuo Gruobinės – Ventspilio kelio.

Kapsėdės riedulys – Medžės valsčius

GPS Lat: 56.58674 Lon: 21.10868

Odzinių dubenuotasis – Medžės valsčius

GPS Lat: 56.62669 Lon: 21.126309

Kapsėdės riedulys

37. DURBĖS PILIAKALNIO TAKAS

Takas veda palei Durbės piliakalnį ir Durbės tvenkinį. Ant Durbės piliakalnio galima pamatyti paminklinį akmenį žemaičių pergalei prieš kryžiuočius, kuris buvo atvežtas iš Žemaitijos ir padėtas 750 mūšio metinių proga. Kai 1259 m. žemaičiai sumušė vokiečių pajėgas, sukilo ir žemgaliai. Riaušėms numalšinti Vokiečių ordino magistras Hornhusenas subūrė didelę kariuomenę, kurią sudarė šauktiniai estų, kuršių ir senprusių žemių sargai bei vokiečių kariniai pulkai. Sužinoję, kad vokiečių pajėgos eina į Lietuvą, žemaičiai pirmiausia įsiveržė į Kuržemę, kur gavo daug karo grobio ir daug belaisvių. Abi kariuomenės susitiko prie Trumpės upės santakos Durbės ežere. Prieš mūšį kuršiai pareikalavo, kad po pergalės jiems būtų grąžintos pagrobtos žemaičių žmonos, vaikai ir pagrobtas turtas. Kai magistras atsisakė įvykdyti šį reikalavimą, kuršiai ir estai nustojo kariauti, o žemaičiai visiškai sumušė vokiečių ordiną. Buvo nukautas ordino magistras, 150 riterių ir daug danų vasalų, kurie buvo pakviesti padėti iš Estijos. Po Durbės mūšio ordinas vėl turėjo užkariauti Kuržemę. Ant Durbės piliakalnio galima pamatyti XIV a. pastatytos Vokiečių ordino pilies griuvėsius. Pilies kiemą juosė aukšta siena, kurios dalis vis dar tebestovi pietinėje pusėje. Piliakalnio viršūnėje įrengta apžvalgos aikštelė. Takas pritaikytas asmenims su neįgaliumų vežimėliu ir asistentu.

Būdami Durbėje, aplankykite paukščių stebėjimo bokštą ant Durbės ežero kranto
(Lat: 56.59782; Lon: 21.34384).

- ..... ✓ .....
- Stovėjimo aikštelė prie Durbės muziejaus
  - GPS** Lat: 56.58979, Lon: 21.36563
  - 1,8 km
  - Lanko forma
  - Nežymėtas, tačiau galima lengvai orientuotis pagal taką
  - Lentų takas, žvyrkelis, grindinys

Apžvalgos bokštas:

poilsio vieta prie Durbės ežero

38. DIŽLANIŲ ELKŲ KALNAS

Dabar Elkų kalno plynaukštėje yra dviejų aukštų mūrinio pastato griuvėsiai (buvę barono Keizerlingo maldos namai ir koplyčia) ir Keizerlingų šeimų kapavietės, pažymėtos granitiniiais ir ketaus paminklais.

Šventųjų ir Žemės galios vietų tyrinėtojas, mokslų daktaras A. A. Špats mano, kad, kylant kalvos šlaitu yra daugiau nei 15 energetinių ratų - pakopų, kurios sudaro iš pažiūros ritmingą laiptuotą piramidę, bet pats energijos centras yra po barono koplyčios griuvėsiais.

Vencpilis

GPS Lat: 56.6238, Lon: 21.4865

39. RYGOS ZOOLOGIJOS SODO FILIALAS „CIRULI“

Rygos zoologijas sodo filiāle „Ciruli“ galima apziūrėti 38 laukinių gyvūņu rūšis ir 12 įvairių rūšių naminių gyvūņu. Zoologijas sodo pasididžiavimas – neįprastos ir legendomis apipintos Latvijos mėlynosios veislės karvės. Čia įrengtas patogus takų tinklas gyvūņu stebėjimui, o apsilankymas zoologijas sode bus tikras malonumas visai šeimai, nes galėsite prisarti prie gyvūņu.

„Ciruli“, Kalvenės valsčius

GPS Lat: 56.57163, Lon: 21.60991

rigazoo.lv/filiale-ciruli

40. AKTYVAUS TURIZMO CENTRAS „KURŠIŲ VIKINGŲ STOVYKLA“

Alandės upės slėnyje, kur senovėje vikingų laivai įplaukdavo į Piemarės ežerą, įsikūręs aktyvaus turizmo centras „Kuršių vikingų stovykla“. Čia suteikiama puiki galimybė susipažinti su kuršių gyvenimo būdu ankstyvaisiais viduramžiais, įsijausti į vikingų personažus, pažinti legendas ir maloniai pailsėti šeimos ir draugų rate. Galima leistis į pažintinę kelionę kuršių baržos imitacija senoviniu vėlyvojo geležies amžiaus vandens keliu – Alandės upe. Kelionės metu atskleidžiamos legendos, kurias pasakoja Alandės upės vandenys ir didysis Skabaržų kalnas - vieta, kur didingai stovėjo Seeburg (Jūrpils). Siūloma nakties misterija SEEBURG ir tikrojo kuršių vikingo testas - kompleksinė programa, kuri apima 5 senovines proto, kūno ir dvasios vikrumo disciplinas.

Piladžu iela 3, Gruobinia

GPS Lat: 56.53406 Lon: 21.15124

www.grobinasvikingi.lv

Alandės takas

41. ALANDĒS UPĒS PARKO TAKAS

Takas driekiasi Alandų upės vingiais per dabartinę Gruobinią. Per visą maršruto ilgį informaciniuose stenduose galima susipažinti su Gruobinio istorijos pasakojimais. Kelyje pamatysite Gruobinio piliakalnį, senąjį miestą ir senuosius kapus. Parkas ir pasivaikščiojimo takas yra tinkamas judėti pėsčiomis ir dviračiu, jis bus patogus tėvams su vaikų vežimėliais ir asmenims su neįgalųjų vežimėliais. Alandės upės parką galima aplankyti valtimi Alandės upės keliu.

Gruobinio archeologinis ansamblis susideda iš kelių to paties laikotarpio archeologinių paminklų: Gruobinio piliakalnio (Skabaržo kalno) ir senojo miesto, Priedieno senkapių, Atkalnų senkapių, Smukumų senkapių ir Poranų (Pūranų) senkapių, kurie yra kompaktiškai išsidėstę Gruobinioje ir artimiausiose apylinkėse. Tai patvirtina Gruobinio archeologiniame ansamblyje rasti daiktiniai įrodymai, kurie šiuo metu eksponuojami Liepojos, Rygos ir Sankt Peterburgo istorijos muziejuose. Gruobinioje esantys archeologijos paminklai padeda įsivaizduoti, kaip šios vietos atrodė daugiau nei prieš tūkstantį metų. Gruobinioje ir artimiausiose apylinkėse kompaktiškai išsidėstę senieji kapai ir piliakalniai kiekvieno mintyse

nupiešia tikrą viduramžių kraštovaizdį, kuris sužavės tikrus visų amžiaus grupių istorijos mėgėjus. Šiuo metu Gruobinio archeologinis ansamblis yra įtrauktas į UNESCO Pasaulio paveldo Latvijos nacionalinį sąrašą. Tai yra pirmas žingsnis prieš įtraukiant į UNESCO Pasaulio paveldo sąrašą.

Gruobinio Livonijos ordino pilies griuvėsiai

GPS Lat: 56.53513, Lon: 21.16260

 2,75 km (vienas kelias)

 Linijos forma

 Nežymėtas, tačiau galima lengvai orientuotis pagal taką

Lentų takas, žvyrkelis, išmintas takas

 vasaros metu (galima prieiti, bet nėra specialiai pritaikyta)

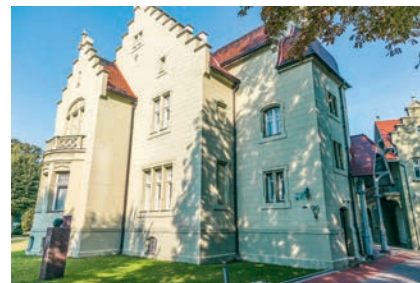
Gruobinio archeologinis ansamblis

42. LIEPOJOS MUZIEJUS

Vienas didžiausių savivaldybės muziejų Latvijoje, svarbus tautinio kultūros paveldo saugotojas ir populiarintojas. Jame yra daug unikalių eksponatų, įskaitant skandinavišką akmenį – Gruobinio stelą (akmeninę plokštę su ženklais), kuri buvo atrasta Priedieno senkapiuose ir datuojama VII a. Be akmens, muziejuje eksponuojami senieji kuršių daiktai, iš kurių didelė dalis buvo rasti Gruobinio apylinkėse, taip išsaugant vikingų kelionių ir sąveikos su vietinėmis kultūromis, pavyzdžiui, kuršiais rytinėje Baltijos pakrantėje, įrodymus. Archeologiniai tyrimai taip pat patvirtina, kad skandinavai, kuršiai ir galbūt kitos tautos gyveno greta, tačiau nėra jokių įrodymų apie vikingų politinį

valdymą regione, o tai nebūdinga vikingų gyvenvietėms. Liepojos muziejaus pasididžiavimas – netoli Durbės rasti XII–XIII a. amžiaus kuršių karių elitui būdingi ugnies kapai su juose randamais gausiais priedais – plačiašmeniais kirviais, sidabru dekoruotais pakinktais, iečių antgaliais, dviašmeniais kardais ir net vietinės formos šalmams, kuriuos tuo metu galėjo naudoti tik valdovai ar patys geriausi kariai. Spėjama, kad čia buvo palaidota dalis 1260 m. Durbės mūšyje kritusių kuršių karžygių.

Kūrmājas prospekts 16, Liepoja

GPS Lat: 56.510860 Lon: 21.002270

www.liepajasmuzejs.lv

43. LIEPOJOS AMATININKŲ NAMAI

Kuršiai buvo įgudę amatininkai, vertėsi medžio ir metalo apdirbimu, papuošalų gamyba ir keramika. Dabar Liepojos amatininkai dirba naudodami įvairius paveldėtus amato įgūdžius ir metodus bei kuria savo regiono tradicijomis paremtus modernaus meno objektus. Apsilankius amatininkų namuose, meistrai supažindins su kiekvieno amato paslaptimis, leis patirti per ilgą laiką puoselėtas tradicijas ir įgūdžius. Amatininkų namuose galėsite pamatyti įvairius šedevrus, įskaitant vieną kuršių papuošalų elementų - ilgiausius pasaulyje gintaro karolius. Jie yra 123 m ilgio, sveria daugiau nei 19 kg ir yra sudaryti iš Liepojos gyventojų surinktų gintaro gabalėlių. Liepojos Amatininkų namuose dirba 16 amatininkų, kurie 2011 m. susivienijo į bendriją „Saiva“ siekdami išsaugoti ir populiarinti savo krašto amatų ir meno savitumą. Amatininkų namai ieško šių meistrų: audimo ir tautinių kostiumų gamybos, tekstilės mozaikos, papuošalų gamybos, žvakių gamybos, pynimo iš vytelių, gintaro apdorojimo, odos plastikos, keramikos ir verpalų dažymo. Amatininkai sudomins rankdarbius mėgstančius žmones, nepriklausomai nuo jų amžiaus.

 Darza iela 4/8, Liepoja

GPS Lat: 56.5073, Lon: 21.01716

44. BERNATŲ GAMTOS PARKAS

Bernatų gamtos parkas su jo pajūrio kopų mišku yra ypatingas savo reljefu ir yra viena didžiausių Pietų Kuržemės regiono vertybių. Gamtos parke yra 7 pažintiniai takai su daugiau nei 150 objektų – skulptūrų, pastogių, apžvalgos bokštų, kraštovaizdžio rėmų ir pan. Aplinkos objektai atskleidžia protėvių paveldą, rašto ženklus, pasakojimus apie Pietų Kuržemę ir Ničą. Kiekvienas takas yra skirtas atskirai latvių mitologijos dievybei – įrengti Saulės, Laimos, Dievo, Perkūno, Jumišo, Maros ir Mėnulio takai. Kiekvienas takas prasideda ir baigiasi savo simboliu ir vartais. Kiekvienas takas yra skirtingas ir kviečia patirti įvairius jausmus bei veiklą. Maros takas yra ilgiausias (1,4 km) ir turtingiausias gražių vaizdų bei reljefų. Laimos takas yra centrinis parko takas, kuris driekiasi per visą parko teritoriją. Saulės take galima aptikti daugybę smėlio kopų ir valtys formos apžvalgos bokštą. Mėnulio taku reikia eiti, jei norite pasisupti, Jumišo taku – kad kirstumėte tiltą, einant pro dvi įspūdingas maždaug 5 m aukščio kuršių medines figūras. Perkūno takai yra du – kiekvienas savo parko gale primena du žaibus. Galų gale, Dievo takas – trumpiausias, bet galingiausias, nes yra slėnyje tarp dviejų

aukštų kopų. Take yra tik du suoliukai, kviečiantys lankytojus prisėsti, pasinerti į savo mintis ir mėgautis šios vietos didingumu. Būdami gamtos parke, būtinai apsilankykite „Žalią spindulį“ – tolimiausią Latvijos vakarinį tašką ir Bernatų paplūdimio lentų taką!

 Stovėjimo aikštelė prie kavinės „Dzintariņš“

GPS Lat: 56.37890, Lon: 20.98590

 Įvairūs atstumai

 Lanko forma

 Nuorodų ženklai

 Lentų takas, pramintas takas

TRADICINIO PATIEKALO RECEPTAS

MIEŽINIAI PAPLOTĒLIAI SU SPIRGUČIAIS

Ingrredientai:

Miežiniai miltai

Pusē kiauļēs galvos (jei nēra, reikalingas sviests riebumui).

Rūkyta liesa kiauļienos mēsa

Grietinēlē ir grietinē

Druska

Paruošķite miežinius kukuliukus suminķē miltus su sultiniu, gautu išvirus pusē kiauļēs galvos. Suformuokite vientisq mašē ir įpilkite šiek tiek druskos. Jei sultinio nēra, įdēkite sviesto. Iš tešlos formuokite nedidelius kukulius (panašius į maltinius) ir dēkite virti į verdantį sultinį (ar vandenį). Virkite, kol bus paruošti.

Su kukuliais galima valgyti išvirtą pusē kiauļēs galvos arba paruošti spirgučius. Spirgučiams naudokite liesą rūkytą kiauļienos mēsq. Supjaustykite ją ir apkepkite ant keptuvēs, pridēkite grietinēlēs ir grietinēs. Jei reikia, įberkite druskos.

Užpilkite paruoštus kukulius spirgučiais.

NEĮPRASTOS PRAMOGOS

Jodinėjimas arkliais „Stiebrini“
Stiebrini“, Paplaka, Virgos valsčius

Registruokitės iš anksto:
+371 26534780, kanuatvars@inbox.lv

Siūlome jodinėjimą gamtoje arkliais ir poniais, pasivažinėjimą lenktyniniais karučiais palei Virgos upę ir Prūsų vandens saugyklą. Edukacinės ekskursijos grupėms. Ekskursijos metu visi norintys gali neskubėdami susipažinti su Paplakos stoties apylinkėmis ir jos istorija važiuojant vežimu ar rogėmis ir patirti vieną iš kelių „arklių istorijų“.

Keramikos dirbtuvės „Virzas“
„Virzas“, Paplaka, Virgos valsčius
www.virzas.lv

Registruokitės iš anksto:
+371 26534381, martinscukurs@inbox.lv

Galimybė išbandyti savo jėgas prie puodžiaus staklių, su gipso formomis ar tiesiog kuriant įdomius daiktus. Seimininkai taip pat siūlo pabandyti iliustruoti indus. Užsiėmimas trunka nuo 1 iki 2 valandų. Po sunkaus darbo galima atsipalaiduoti prie laužo ir apžiūrėti Paplakos apylinkes. Galima įsigyti įvairių unikalų molio dirbinių.

Aktyvus laisvalaikio parkas
„Godiņu Adventure Platform“
Saraikū Liepkalni, Vērgale
+371 29706803, www.adventuretime.lv

Mėgaukitės skaniais ant laužo gaminamais valgiais, taip pat žaliąja arbata su vietiniu medumi. Galite sėdėti prie laužo arba vaikščioti per mišką klausydami muzikos, kurią Aris Godiņš gros savo paties pagaminta medine fleita. Galima išsinuomoti dviračius ir palapines.

SUVENYRAI

Jūras Rotas in Pāvilosta
f Jurasrotas
+371 29401273

Ziemupes KultūrBode
f KultūrBode
+371 26338229

Suvenyrų galima įsigyti Liepojas turizmo informacijos centre, Pāvilostojē ir Žiemupējē.

PARAGAVIMUI

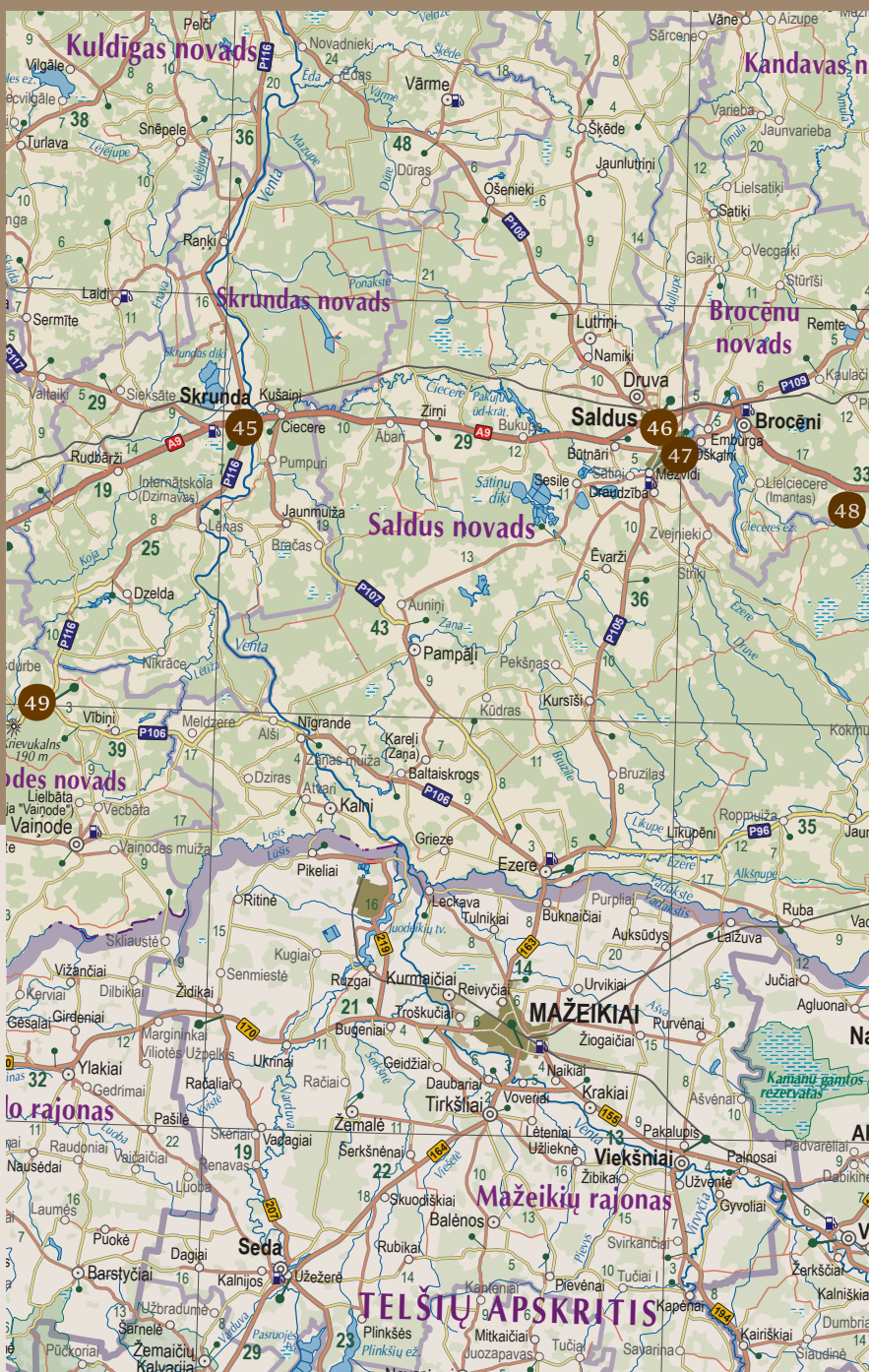
Martos kioskas
Liela iela 56a, Gruobinia
f Martas-Kiosks
+371 26197185

Gruobinios namų gamintojų ir amatininkų produkcija.

„Saiva“ sodyba Pāvilostojē
f @pavilostasnegis

Vasarą rūkyta žuvis
Žiemę kepti ir rūkyti žiobriai
Žirgų ruošimo meistriškumo kursa

SALDUS, SKRUNDA, EMBŪTĒ, PRIEKULĒ

Buvusi kuršių žemė, anksčiau vadinta „Žeme tarp Skrundos ir Žemgalos“, šiuo metu maždaug atitinka Saldaus savivaldybės teritoriją. Tai yra nedidelė teritorija, kurios pavadinimas rašytiniuose šaltiniuose pasirodė 1230 m. Ji nebuvo minima nei Livonijos Indriko, nei Senojoje eiluiotoje kronikoje.

XIII a. 4 dešimtmetyje Kuržemėje ir Žemgaloje veikė Romos popiežiaus pasiuntinys (legatas) Alnos Balduinas (Balduinas iš Alnos), kuris vedė pokalbį su tuo metu iškiliausiu senovės Kuršo valdovu – Lamekinu – dėl Romos popiežiui tiesiogiai pavaldžios žemės – Kuržemės vyskupijos – suformavimo. 1230 m. ši sutartis buvo sudaryta. Žemė tarp Skrundos ir Žemgalos minėtoje sutartyje minima kartu su devyniomis to meto kuršių teritorijomis („žemėmis“) - Ventava, Bandava, Piemare ir t.t. Mes labai mažai žinome apie kuršių „žemių“ vidinę socialinės politikos organizaciją, tačiau yra aišku, kad jos turėjo pakankamai aukštą savarankiškumo laipsnį, kuris rėmėsi didele laisvųjų gyventojų militarizacija, kaip matyti iš XII-XIII a. kapuose rastų ginklų kiekio.

„...o išdidūs kuršiai taip pat,
Net labai mėgo karus.

Nes tai buvo nuotykių karai...“

Popiežiaus pasiuntinio su kuršiais sudarytos sutartys, kurios šiems numatė beveik visišką nepriklausomybę (išskyrus katalikybę, tiesioginį pavaldumą pasiuntiniui ir karus prieš pagonis), nepatiko Livonijos ordinui, pradėjusiam aktyvias karines atsakomąsias priemones, nes Kuršų pajungus tiesiai popiežiui, jis atsiskirtų nuo likusios Livonijos. Manoma, kad žemės tarp Skrundos ir Žemgalos centras buvo Saldus, kur buvo rasta kuršiams būdingų ginklų. Rašytiniuose šaltiniuose Saldus („Salden“) minimas 1253 m., kai ši teritorija perėjo Livonijos Ordino nuosavybėn.

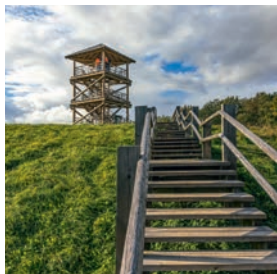
49. EMBŪTĒS SLĒNIS

Embūtės vietovė yra kalnuota ir vaizdinga, joje kadaise stovėjo viena galingiausių kuršių pilių, kuri buvo Bandavos teritorijos dalimi. Apylinkėse driekiasi maždaug 4 km slėnis, kuriuo vingiuoja gražus pažintinis takas. Legendomis ir pasakojimais apipintas slėnis yra laikomas senovės šventa vieta. Įėjimą į slėnį simbolizuoja stilizuoti vartų ženklai – 2 kuršių kardai – kuršių vado Indulio ir jo draugo Pūdikio palikti kardai ir skydai, kurie saugo į Embūtės slėnį ir Jodos klonį vedantį kelią. Kardai sukuria mitinę atmosferą ir vis dar rodo didžiųjų kuršių buvimą Embūtės slėnyje. Legendą pasakoja, kad pats Jodas padėjo apsaugoti pilį, priešais ją supylęs apsauginį pylimą, kuris dabar žinomas kaip Jodo užtvanka.

Eidami pažintiniu taku, apžiūrėkite buvusio Embūtės dvaro ir Kryžiuočių riterių pilies griuvėsius, Embūtės bažnyčios griuvėsius, kuršių kardus, Indulio ir Arijos medines skulptūras, apžvalgos bokštą, Jodo užtvanką ir slėnį, Jodo pėdų akmenį, piliakalnio šaltinį, kuršių ar Indulio piliakalnį ir malūno tvenkinį.

- **Embūtės turizmo informacijos centras**
- GPS** Lat: 56.50560, Lon: 21.81922
- **3 km**
- **Lanko forma**
- **Nuoroda į Jodo užtvanką, po to galima lengvai orientuotis pagal takus**
- **Išmintas takas, laiptai**

SUVENYRAI

Rankdarbių parduotuvė „Rūku istaba“
Striku iela 14, Saldus
+371 26423495

Parduotuvėlė „Amatnieku namīnš“
Raina iela 5, Vainiudėje
+371 29196937

Amatīnīnīku namai yra brangus šeimīnīnīkės širdies lobs – vieta Vainiudėje, kurioje parduodama Vainiudės ir aplīnīnīnīu savivaldybīu amatīnīnīkū bei mažūjū gamīntojū produkcija.

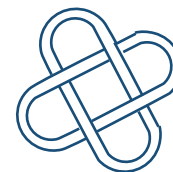
PARAGAVIMUI

Žirnių patiekalų degustacija
Žirnių valsčius, Saldaus savivaldybė
Berzu iela 4, +371 28878917

Žirnių valsčiuje Edites Zusmanės vadovaujama bendrija „Riekstkodis“ užsiima tradicinio kulinarinio paveldo tyrimais ir suteikia galimybę paragauti įvairiausių patiekalų, kurių gaminiui naudojami žirniai – sriubų, blynų, desertų, įvairių užkandžių, pavyzdžiui, saldžių ir sūrinių žirnių žagarėlių, žograusių su žirniais, žirnių pašteto ir pyragėlių. Išankstinė registracija.

Alaus darykla „Saldalus“
Striku iela 65, Saldus
www.saldalus.lv

„Saldalus“ yra viena iš pirmųjų mažųjų Latvijos alaus daryklų, kurioje tradiciškai verdamas gardus, stiprus ir gyvas alus (5 rūšys). Visas procesas gaminamas rankomis, pats šeimīnīnīkas net gamina alaus daryklos įrangą. Iš anksto užsiregistravus, nedidelėms lankytojų grupėms šeimīnīnkai siūlo ekskursiją su degustacija ir individualius renginius. Ekskursijai registruojama iš anksto, jos vykdomos nuo balandžio pabaigos iki spalio.

Keramikos dirbtuvės „Saules lietas“

Vainuodės kepyklėlė
Vainuodė, Brivibas iela 2,
+371 29173989

Čia galima įsigyti su meile pagamintos duonos ir gardėsių, kepamų didžiulėje, malkomis kūrenamoje duonos krosnyje. Šeiminiškė siūlo ekskursijas, praktinius užsiėmimus šeimoms, mokiniams ir kitoms grupėms, kurių metu galima išbandyti procesus nuo teslos minkymo iki galutinio produkto. Galima kreiptis dėl grupių maitinimo. Reikalinga išankstinė registracija.

NEĮPRASTOS PRAMOGOS

Nuotyčiai senovinėje vikingų gyvenvietėje
Lutrinų valsčiuje
GPS 56.738170, 22.425797
+371 26268883, +371 25423324

Bendrija „Wirsaitis“ siūlo jaunimui turiningą laiką gamtoje, miško gyvenvietėje, praturtinant gamtos ir istorijos žinias. Čia galima įgyti išgyvenimo įgūdžių, pavyzdžiui, užkurti ugnį, šaudyti iš lanko ar oro šautuvu arba mesti kirviu į ypatingą taikinį. Galima organizuoti stovyklas su nakvyne miške. Siūlomos įvairios dirbtuvės – galima kurti odinius papuošalus, vaško žvakes arba gaminti senovinius deglus. Jaunuoliai gali varžytis maišų kovose ir žaisti įvairius lauko žaidimus. Gyvenvietėje yra poilsiavietė ir ugniavietė.

Nuotyčiai senovinėje vikingų gyvenvietėje

RUCAVA IR APYLINKĒS

Rucava yra turtinga tradicinės kultūros paveldo vieta. Dabartinė Rucava, Nica, Dunika ir Papė yra Duvzarės, senovės Kuršo žemės, teritorijoje. Joje kuršiai gyveno jau pirmojo tūkstantmečio prieš Kristų pabaigoje. Čia gyvenantys kuršiai buvo jūreiviai, kariai, ūkininkai, žvejai ir amatininkai. Duvzarės teritorijai, kurios plotas buvo tik 400 km², priklausė dalis dabartinės Priekulės ir Lietuvos Teritorijos – Būtingė ir Įpiltis. Rucavos pavadinimas pirmą kartą dokumentuose paminėtas 1253 m., kai Duvzarės žemę pasidalijo Kuržemės vyskupija ir vokiečių ordinas. Šioje vietovėje gausu pajūrio pievų, pelkių ir miškų. Jos pažinimas leis sugrįžti į pusiausvyrą su gamta, kuri buvo kuršių stiprybės ir kasdienybės pagrindas. Gamtos parkas „Pape“ su plačiu pajūriu, Papės ežeru, laukinių arklių gamyklomis, Nidos pelke ir Konių kaimu siūlo pajusti laisvos gamtos viliones ir suvokti gamtos, gyvūnų ir žmonių sąveiką. Jau 7000 metų amžiaus ir kuršių laikus regėjusi Dunikos pelkė leidžia pasinerti į ramų pasivaikščiojimą ir patirti nepaliestą gamtos magiją. Gamtos ritmai buvo kasdienio gyvenimo pagrindas, o gamtos pusiausvyrą įkvėpė dvasią ir stiprino jėgas.

50. DUNIKOS PELKĒS TAKAS

Dunikos pelkė, dar vadinama Gryna pelke, yra viena didžiausių ir gražiausių Kuržemės samanų pelkių. Čia galima ramiai pasivaikščioti ilgiausiu Latvijoje pelkės taku. Dunikos pelkė turi svarbią kultūrinę ir istorinę vertę, nes IX a. joje buvo atrastas unikalus kuršių senovės daiktų telkinys. Buvo rasti du eglinių lentų skydai, įrodantys apie pelkės apylinkėse vykusias kovas, ir vyriškos aprangos detalės (apsiaustas, gobtuvas, autai). Tai yra labai svarbus visos Rytų Baltijos aprangos istorijos šaltinis. Pietinėje Dunikos pelkės pusėje driekiasi unikali Luknės skroblių giraitė - vienintelė vieta Latvijoje, kurioje dideliuose plotuose auga baltieji arba paprastieji skrobilai. Šios ypatingos giraitės plotas yra apie 11 hektarų. Pasivaikščiojus gali apimti pojūtis, kad esate ne Latvijoje, bet kitoje tolimesnėje Centrinės Europos šalyje, kurioje žaliuoja panašūs skroblių miškai. Pietrytiniame Dunikos pelkės pakraštyje yra nedidelė gyvenvietė – Luknė, šalia kurios žinomi du senoviniai šventieji akmenys - dubenuotieji akmenys, kurie yra šalia buvusio Luknės dvaro ir keli šimtai metrų nuo Latvijos ir Lietuvos sienos. Abiejų kultūriniu ir istoriniu požiūriu reikšmingų akmenų

paviršiuje žiūrimi senovės žmonių veiklos pėdsakai – suformuotos sferinės formos duobelės! Šiandien Kuržemės pietuose esanti Luknė yra labai nuošali vieta. Tačiau 2006 m. atrastos senovinės vietos leidžia manyti, kad senieji žmonės Luknėje gyveno jau prieš maždaug 2000 metų! Pasivaikščiojimas gamtoje patiks tiek jaunesniems, tiek vyresniems poilsiautojams, kuriuos sužavės nepaprastas pelkės grožis. Dėl prastos lentų tako būklės gali būti šiek tiek sunku eiti vidurine lentų tako dalimi (sulūžusios, supuvusios lentos). Būkite atsargūs ir žiūrėkite po kojomis. Atgal galite eiti tuo pačiu keliu arba eiti aplink pelkę žvyrkeliu. Lydint gidui, pelkė galima pasivaikščioti pritaikytais pelkės batais.

lentų tako pradžia šiaurinėje pusėje

GPS Lat: 56.28120, Lon: 21.38282

5 km (vienas kelias)

Linijos forma

Nežymėtas, tačiau galima lengvai orientuotis pagal taką

Lentų takas, išmintas takas

51. EZERSKOLOS AUKOJIMO AKMUO

Yra kultūrinis-istorinis, spėjama, mitologinis akmuo. Jo apimtis yra 8,6 m. Pasakojama, kad prie akmens buvo ir **šventoji giraitė**. Dabar lankytojai ant plokščio akmens paviršiaus dažnai aukoja smulkius pinigus. Netoli nuo akmens auga vėjo aplaužyta 5,15 m apimties liepa, kuri dažnai yra vadinama Aukojimo liepa.

Visai netoli nuo Ezerskolos aukojimo akmens, Papės ežero krante, prie Kalniškių upelio yra savotiškai atrodanti **Paukščių slėptuvė**, į kurią veda medinių lentų takelis. Ji šiek tiek primena japonišką namelį. Rudenį kantriais stebėtojai čia gali pamatyti beveik visas Latvijos paukščių rūšis!

Nicos valsčius

GPS Lat: 56.22635, Lon: 21.07140

Paukščių slėptuvė

GPS Lat: 56.22115; Lon: 21.06281

Papės ežerą takas

Galima leistis į ilgesnį žygį ar pasivažinėti dviračiais aplink Papės ežerą, pakeliui pamatyti šiuos ir daugybę kitų įdomių objektų. Eidami pėsčiomis, pasirinkite tinkamą ir patogią avalynę, kuri išlaikytų ilgą atstumą. Priklausomai nuo sezono, gali būti daug uodų ir gylių, rekomenduojama atitinkamai apsirengti ir pasirūpinti purškalu nuo vabzdžių.

Ezerskolos aukojimo akmuo

Papės lankytojų centras

GPS Lat: 56.15066, Lon: 21.03089

*32 km (tik takas);
36 km (su apsilankymu objektuose)*

Lanko forma

Nuorodų stulpeliai su balta piktograma „Pėsčiasis su lazda“

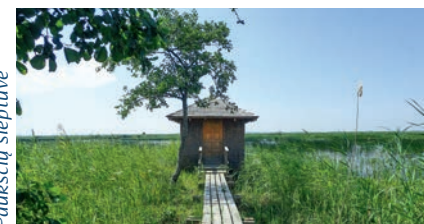
Žvyrkelis, miško kelias, nušienautas takas, smėlio paplūdimys

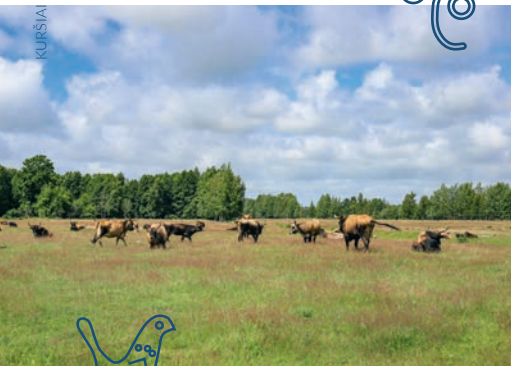
Poilsio / iškylos vieta: Papės ežeras

GPS Lat: 56.15066, Lon: 21.03089
ir prie laukinių arklių ir tautų ganyklų.

Paukščių slėptuvė

Laukinių arklių ir taurų ganyklos

Senovėje, kol žmogus pradėjo užsiimti žemdirbyste, laukiniai arkliai arba tarpanai, panašiai kaip taurai ir stumbrai, buvo įprasta gamtos dalis. Tai buvo 1,2-1,3 m aukščio (ties gogu), stambūs pilki arkliai su tamsia juosta per nugarą, tamsiomis dryžuotomis juostelėmis ant kojų, tamsiais karčiais ir uodega. Įvairūs laukiniai arkliai Baltijos šalyse dar buvo aptinkami viduramžiais, tačiau visiškai išnyko XIX a. Už laukinių arklių atgaivinimą reikia padėkoti lenkų profesoriui Vitelanui, kuris, atrinkęs labiausiai į išnykusį tarpaną panašius lenkų ūkininkų naminius arklius, pradėjo jų atvirkštinį veisimą.

Pirmieji 18 laukinių arklių Papės gamtos parke buvo užveisti 1999 m. Tai buvo pirmoji vieta Latvijoje, kurie jiems buvo leista ganytis. Kiekvieną pavasarį prie Papės ežero gimsta jauni kumeliukai. Šiuo metu arklių skaičius artėja prie šimto! 2004 m. prie laukinių arklių prisijungė tauras.

Didžiųjų žolėdžių – taurų, laukinių arklių ir bizonų – vaidmuo gamtoje buvo ir tebėra esminis, nes jie prisideda prie biologškai įvairialypių pievų formavimosi, užtikrina kitų augalų ir gyvūnų rūšių egzistavimą. Lankantis ganyklose, vietomis galima patekti prie **Papės ežero** kranto, kur atsiveria išties įspūdingas siurrealistinis

Papės ežero

📍 **Laukinių arklių ir taurų ganyklos, Nicos valsčius**

GPS **Lat: 56.19242, Lon: 21.08329**

🌐 **<https://www.pdf-pape.lv/lv/apskates-objekti/2-savvalas-zirgi-un-tauri>**

52. LAUKINIŲ ARKLIŲ IR TAURŲ GANYKLOS

kraštovaizdis. Ežeras yra mažiau nei 1 km atstumu nuo Baltijos jūros. Tai yra labai seklus apaugęs lagūninis ežeras – vidutinis jo gylis yra 0,5 m. Ežere tarp nendrių randami ir du didžiuliai akmenys – Lankučių ir Veitų rieduliai, prie kurių neįprastų pojūčių mėgėjai gali atbirsti. Didelis riedulys yra ir rytinės Papės ežero pakrantės užliejamose pievose. Tai yra Pesų ar Batupškių riedulys, kuris anksčiau buvo senoji kulto vieta. XIII a. raštuose minima, kad Duvzarės žemėje yra Duvzarės šventasis ežeras. Manoma, kad tai yra Papės ežeras. Apsilankymo ganyklose bilietus galima įsigyti prie įėjimo esančiame informacijos kioske. Jūs turėsite galimybę iš visai arti stebėti arklių ir taurų bandas, lydimi išmanančio gamtos parko gido. Apsilankymas laukinių arklių ir taurų ganyklose užtrunka apie valandą.

53. EKOLOGINIŲ PROCESŲ TAKAS

Gamtos procesų takas suteikia keliautojams galimybę pažinti Papės gamtos parko žemupį per penkias ekosistemas: ežerą, pievą, mišką, pelkę ir kopas. Kiekvienoje stotelėje pasakojama, kaip gamtos kraštovaizdis formuojasi veikiant įvairiems gamtos procesams. Takas eina Konių kaimo kryptimi link **Nidos pelkės**. Tai yra vienintelė taip arti Baltijos jūros esanti pelkė Latvijoje. Tai – viena vertingiausių Latvijos pelkių. Vakarinėje pelkės pusėje nutiestas lentų takas, vedantis į apžvalgos aikštelę pelkės stebėjimui. Po to takas pasisuka į jūrą ir veda jūros pakrante palei balto smėlio paplūdimį atgal iki Papės kanalo Papės kaime.

Konių kaimas yra vienas iš retų perlų Europoje, kuriame galima pamatyti unikalų istorinį žvejų kaimelį, iki šių dienų išsaugojus senovinės statybos autentiškumą. Konių kaime grupės gali dalyvauti ekskursijoje Papės Konių kaime ir sužinoti daugiau apie senovinę kaimo statybą. Galima susipažinti su nendrinio stogo dengimo ypatybėmis, nes Kuršių iniciatyvos fondas reguliariai rekonstruoja istorinius pastatus su projektų parama.

Latvijos etnografinis muziejus po atviru dangumi – **žvejų ūkis „Vitolniekai“**, kuris yra Konių kaime prie jūros, leidžia

Ekologinių procesų takas

📍 **Papės lankytojų centras Dzintarveji**

GPS **Lat: 56.15066, Lon: 21.03089**

↔️ **9,6 km**

→🚶 **Lanko forma**

== **Kelrodžiai su geltonais apskritimais**

🌿 **Išmintas takas, žvyrkelis, pelkės lentų takas, miško takas, smėlėtas paplūdimys**

🏠 Nidos pelkės

🏠 **Telšu vietė "Jauntilibi", z/s "Mikjāni"**

Konių kaimas

Žvejų ūkis „Vitolniekai“

mėgautis pajūriu, vėju ir saulėlydžiais, kurie yra būtini kasdieniame gyvenime. Čia galima apžiūrėti senus pastatus, kurių statyboje naudojamos natūralios medžiagos – molis, mediena, akmuo ir nendrių stogai, kurie sutvirtinami „stogo gaideliais“; darbo įrankius, drabužius ir išskirtinę daugiau nei 1100 metų senumo vienstiebę valtį. Jūra ne tik užgrūdino kuršių charakterį, bet ir suteikė reikiamų išteklių prekybai, plėšikavimui ir valo traukimui pakrantėje, ką galima išbandyti ir šiandien.

54. TRADICIJŲ NAMAI ZVANITAJI

Tradicijų namai „Zvanitaji“, kuriame šurmuliuoja Rucavos tradicijų klubo nariai, siūlo patirti šiuolaikišką įvairių kartų išsaugotų tradicijų interpretaciją. Dažniausiai Rucavos svečiams siūloma tradicinės kultūros programa „Rucavos garbės šventė“, kurios metu dalyviai turi galimybę pasijusti esantys tradicinėje Rucavos gyventojų šventinėje atmosferoje ir paragauti tradicinių nuo kuršių laikų paveldėtų patiekalų – tikros pilno grūdo duonos, sklandrausių, kurie čia dar vadinami žograusiais, balto sviesto su bulvėmis, džiovėsių arba tarkuotų bulvių rutuliukus su sodriu grietinėlės padažu. „Zvanitaji“ išsaugojo savo pirmą išvaizdą – masyvias lubų sijias, didelį ir jaukų šeimyninį kambarį su duonos krosnimi ir natūralias nedažytas medienos grindis. Namelyje matomas iš akmenų sumūrytas kaminas. Namas alsuoja XIX a. ūkininkams būdingu gyvenimu – senomis staklėmis, tvirtu šeimos stalu, senomis lovomis, spinta, lopšiu, įvairiais ūkio daiktais ir įrankiais.

Čia taip pat galima apžiūrėti Rucavos tautinius kostiumus, įvairias pirštines, kojines ir kitus meistrų kūrinius. Dalyvavimas tradicinėje šventėje yra ypač įdomus vyresnio amžiaus turistams, tačiau yra vertingas ir vaikams bei jaunimui.

„Zvanitaji“, Rucava

GPS Lat: 56.161521, Lon: 21.161599

Užsakykite apsilankymą iš anksto telefonu +371 26814051

TRADICINIO PATIEKALO RECEPTAS:

AVIŽŲ KISIELIUS ŽŪRIS

(pagal 2021 m. SERDES ekspedicijos dėl nykstančių Pietų Kuržemės patiekalų medžiagų rekonstruotas receptas)

Supilkite avižinius miltus ir dribsnius į dubenį ir užliekite šiltu vandeniu. 1 dalis avižų, 2 dalys vandens. Palikite parai ar ilgiau šiltoje vietoje, kad masė išbrinktų ir šiek tiek parūgtų. Išspauskite masę per marlę ir dėkite virti ant mažos ugnies, kol sutirštės. Maišykite, kad nepridegtų. Supilkite masę į dubenis. Galima valgyti šiltą arba šaltą. Galima įdėti cukraus, grietinės, sviesto, spirgučių, grietinėlės ar taukų.

55. ŠVENTOSIOS UPĖS SLĒNIO TAKAS

Takas prasideda Rucavos Muižos kalne, kuris yra aukščiausia Rucavos apylinkių vieta. Jis pasižymi nuostabiu vaizdu į Šventosios upės slėnį ir anapus upės besidriekiančią kaimyninę Lietuvą. Ant Muižos kalno įrengtas patogus ir platus lentų takas su apžvalgos aikštele, nuo kurios atsiveria įspūdingas vaizdas. Kuržemės hercogystės laikais (XVI-XVIII a.) čia buvo Kuržemės hercogų dvaras, iš kurio likę tik rūšio pamatai. Dabar čia įrengtas dendrologinis parkas. Pasimėgavus nepakartojamu vaizdu, verta nusileisti upės link, Šventosios upės slėnio pėsčiųjų taku, kuris vingiuoja palei Lejų šventąjį šaltinį iki poilsio vietos pačiame upės krante. Čia galima atsikvėpti, nusifotografuoti Latvijos-Lietuvos pasienio poste ir tęsti kelionę atgal į Muižos kalną.

Lėjų šventasis šaltinis jau nuo senovės žinomas kaip kuršių šventa vieta, kurioje buvo paliekamos aukos. Kuršiai turėjo įprotį aukoti sulaužytus senus daiktus, pavyzdžiui, tyčia sugadintus kokio nors ritualo metu ar sudegintus ugnyje. Legenda sako, kad „Dievas senovės kuršiams skyrė tris upes: Bartuvą, Ventą ir Šventąją, kurių kaimynystėje gimė ir augo graži, darbšti ir mylima mergina – leva. Su leva norėjo susituokti jaunuolis iš kito upės kranto. Tačiau, norėdama atidėti levos išvykimą, šventoji Mara įsakė visiems pradėti garsiai verkti, kad Šventoji upė išsilietų ir užkirstų kelią. Meilė įveikė visas kliūtis ir jaunuolis išpuošta valtimi atsivyrė pas savo

mylimąją. Iš žmonių ašarų susiformavo šaltinis, kuris tekėjo iš požemio ir laistė ievos medžio šaknis. Medis augo toje vietoje, kur paskutinį kartą buvo matyta leva. Upės krantuose susiformavo dvi tautos, kurios kalba savo kalba, bet liko vienas bendras žodis – „myliu“. Lėjų šventasis šaltinis, dažnai vadinamas Aukojimo šaltiniu, yra didelis kylantis šaltinis, ištekančias Latvijos ir Lietuvos pasienio upės Šventosios slėnio šlaite. Pagal vandens cheminę sudėtį jis yra svarbus geležies šaltinis. Tai liudija daugybė ryškiai oranžinių nuosėdų šaltinio vagoje.

Rucavos Dendrologinis parkas

GPS Lat: 56.15858, Lon: 21.22212

↔ 2,3 km

→↺ Kilpos formos

— Nežymėtas, tačiau galima lengvai orientuotis pagal taką

Išmintas takas, žvyrkelis, lentų takas

Rucavos Muižos kalno takas su apžvalgos aikštele

Šventosios upės slėnis

Nidos pelkės

PARAGAVIMUI

„Alėjos“ kepyklėlė Rucavoje
 f @alejasmaizesceptuve

Duona, krekeriai ir kiti pyragaičiai, kepti malkomis kūrenamoje krosnyje. Vasarą veikia kavinė, rengiami meistriškumo kursai.

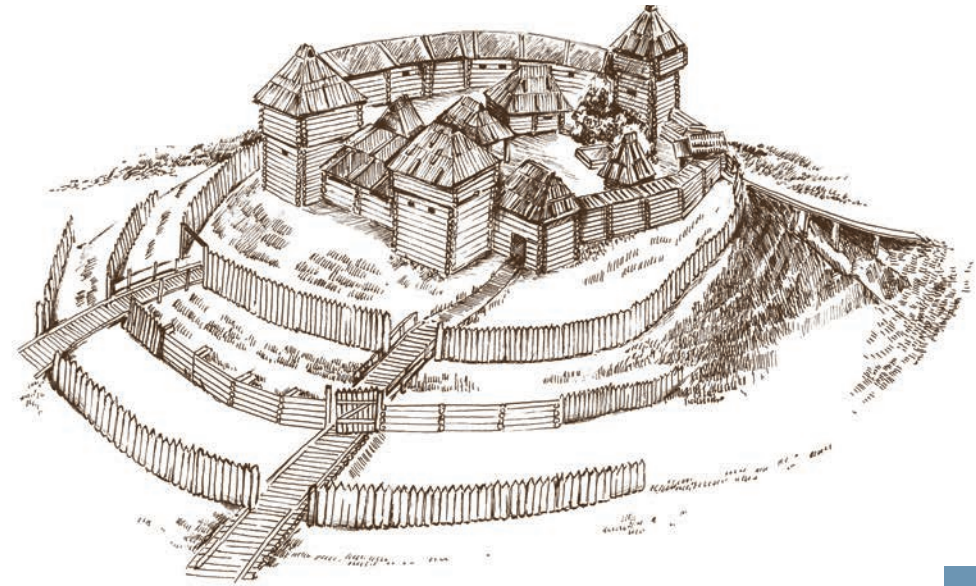
„Oskars“ žvejo namai
 Jūrmalcieme
 +371 26656628

Galima paragauti šviežiai rūkytos žuvis

SUVENYRAI

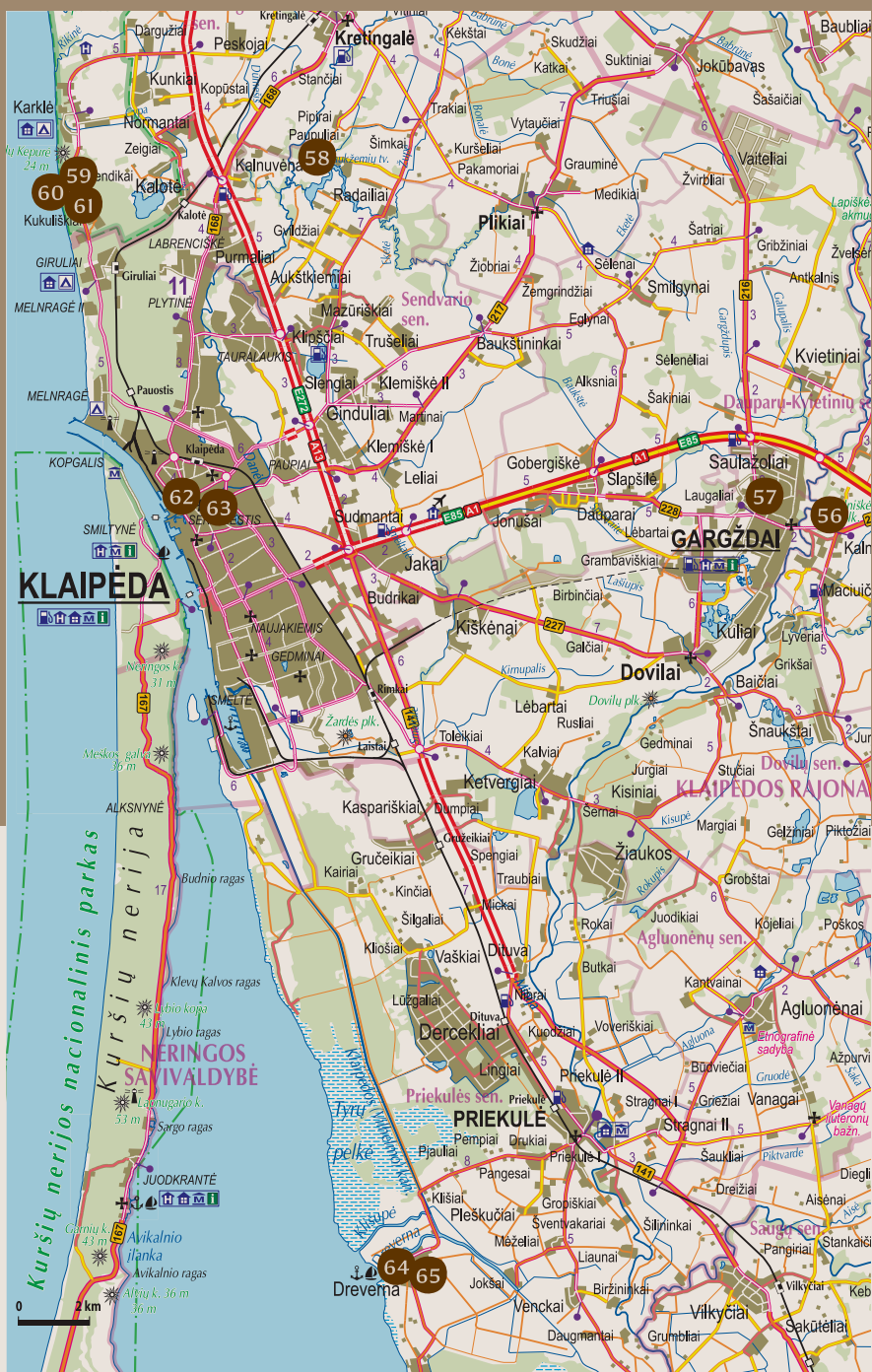
Suvenyrų galima įsigyti Pietų Kurzemės turizmo informacijos centruose Rucavoje, Aizputėje, Embūtėje, Nicoje ir Priekulėje.

PILIAKALNIAI

Geriausias būdas sužinoti apie senovės baltų genčių gyvenimo būdą yra aplankyti piliakalnius, kurie anksčiau buvo stipriai įtvirtinti regionų centruose. Piliakalniuose kūrėsi pirmosios gyvenvietės. Jie turėjo karinių funkcijų, bet buvo naudojami susirinkimams, prekybai ir kitai visuomenei svarbiai veiklai. Pastatai dažniausiai buvo iš medžio ir molio, nes akmuo pilių statyboje pradėtas naudoti tik XIII a. Piliakalniai buvo pradėti statyti IX ar VIII amžiuje prieš Kristų.

Latvijoje žinoma apie 570 piliakalnių ir daugiau nei 1000, tačiau nuolat atrandama naujų.

Klaipėda įkurta XIII a.

piečiausioje ir mažiausioje kuršių genties žemėje – Pilsote. Miesto pradžia laikomi 1252 m., kai rugpjūčio 1 d. Kuršo vyskupas Henrikas sudarė sutartį su Vokiečių ordino vietininku Livonijoje Eberhardu fon Zeine. Sutartyje numatyta Memelio (arba Nemuno) ir Dangės upių santakoje statyti pilį. Užvirė šimtmetės kovos tarp lietuvių ir vokiečių, kurių verpetuose atsidūrė ir Pilsoto kuršiai. Klaipėdos pilis, tuomet vadinta Mėmelburgu, buvo svarbi Ordino valstybei ir nepalanki Lietuvos Didžiąjai Kunigaikštystei. Šis faktas lėmė dinamišką pilies ir miesto istoriją. Puolimai, gaisrai, perstatymai, modernizavimas – tai Klaipėdos pilies kasdienybė kurioje gyveno ir pilies apylinkėse gyvenę kuršiai. Po daugelio metų miestui netekus karinės reikšmės, pilis pradėjo nykti. XIX a. 2 pusėje paskutinės pilies plytos sumūrytos į senamiesčio pastatus.

Klaipėda – ramybės, kultūros ir kūrybos uostas. Pažintis su Klaipėda gali būti romantiška, kupina istorinių, kultūrinių arba netikėtų atradimų. Vieną dieną čia galima vaikščioti ramiais paplūdimiais, o kitą – aktyviai leisti laiką prie jūros išbandant banglenčių sportą ar lankantis išskirtiniuose Jūrų, Laikrodžių ar Pilies muziejuose.

Klaipėdos rajono centro Gargždų atsiradimo istorija prasideda nuo šalia Gargždų stovinčio Kalniškės piliakalnio, kuris kadaise buvo vadintas Gargsdos vardu. Šalia piliakalnio stovėjusi pilis minima 1253 m. pietų Kuršo dalybų akte. Klaipėdos rajone kuršių laikus menančių piliakalnių yra ne vienas. Eketės piliakalnis yra pats didžiausias ir greičiausiai buvo vienas galingiausių kuršių piliakalnių iki įsikuriant Klaipėdai. IX – XIII a. piliakalnis buvo reikšmingas politinis, karinis ir ekonominis centras. Kitas Klaipėdos rajone, Dovylių gyvenvietės pašonėje esantis nuostabus Dovylių piliakalnis Minijos pakrantėje žinomas dėl daugybės legendų apie kunigaikštį Dovylianą, prasmegusius dvarus ir lobius. Šį kuršių kraštą pažinsite keliaudami po apylinkes, atostogaudami kaimo turizmo sodybose ar ragaudami tradicinių žuvies patiekalų. Apsilankę Drevernoje galėsite paplaukioti senoviniu buriniu laivu reisine „Dreverna“ ar sudalyvauti vikinginio laikotarpio patiekalų edukacijoje.

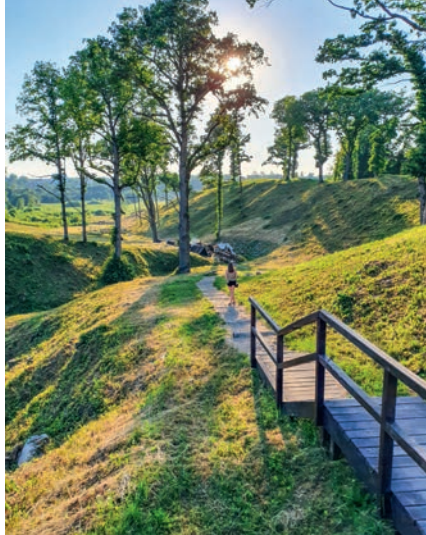
KLAIPĖDA IR KLAIPĖDOS RAJONAS

56. KALNIŠKĖS (GARGŽDŲ) PILIAKALNIS

Priešais Gargždų miestą, kitoje Minijos slėnio pusėje stovintis Kalniškės (Gargždų) piliakalnis mini Gargždų miesto istorijos pradžią, kai 1253 m. pirmą kartą paminėta kuršių pilis – Garisda. Pylimų ir griovių kaskada, įtvirtinimai, statūs šlaitai rodo čia buvus gana stiprią pilį. Sutvarkytas Kalniškės piliakalnis dabar yra labai patraukli turistinė vieta su atsiveriančia panorama į Gargždų miestą.

Kalniškės k., Klaipėdos raj.

GPS Lat: 55.71060, Lon: 21.41620

57. KLAIPĖDOS RAJONO TURIZMO INFORMACIJOS CENTRAS

Klaipėdos rajono turizmo informacijos centre galima interaktyviai susipažinti su kuršių istorija, rasta kuršių papuošalais, ginklais. Išmaniųjų technologijų pagalba visi norintys gali pasimatuoti kuršių kostiumus ir atsisiųsti nuotrauką į savo telefoną. Taip pat kviečiama pasižiūrėti animuotą 3D filmą apie Gargždų miesto istoriją nuo pelkių iki šių dienų, o užsidėjus virtualios realybės akinus nusikelti į šių laikų kuršių kaimelį ant Kalniškės (Gargždų) piliakalnio.

Kvietinių g. 5-2, Gargždai, Klaipėdos raj.

GPS Lat: 55.71100, Lon: 21.39964

www.klaipedosrajonas.lt

58. EKETĖS PILIAKALNIS

Eketės piliakalnis buvo vienas didžiausių ir galingiausių kuršių piliakalnių. IX-XIII a. piliakalnis buvo reikšmingas politinis, karinis ir ekonominis centras. Tuo metu piliakalnį saugojo penki dirbtiniai žemės pylimai ir keturi grioviai, o pagal įtvirtinimus nusidriekė plati gyvenvietė. 1972 m. piliakalnio ir gyvenvietės archeologinių tyrimų metu rasta įvairių senovinių ginklų, žaislų, kasdienių darbo įrankių, būdingų I-XIII a. Šiais laikais piliakalnyje švenčiama tradicinė saulėgrąžos šventė – Joninės.

Sendvario sen., Klaipėdos raj.

GPS Lat: 55.79864, Lon: 21.17844

59. GINTARO GAUDYMO PASLAPTYS

Išskirtinių pramogų mėgėjai turėtų nepraleisti šanso pabandyti savo jėgomis pagauti gintarą Baltijos jūroje. Kad paieškos nebūtų bevaisės, rekomenduojama užsisakyti unikalią pramoginę-pažintinę ekskursiją „Gintaro gaudymo paslaptys“. Profesionalus gintaro gaudytojas paaiškins kaip viskas vyksta ir ką svarbiausio turi žinoti gintaro ieškotojai.

Plocio g. 54, Karklė, Klaipėdos raj.

GPS Lat: 55.80694, Lon: 21.07341

60. TERAPIJOS KARKLĖJE

Kiekvienas atvykęs į Karklę kviečiamas išbandyti išskirtinius terapinius užsiėmimus bei įvairiausias edukacines programas. Sodyboje „Karkelbeck No. 409“ veiklų pasirinkimas labai platus. Galima rinktis gintaro ir garso terapiją su skambančiais dubenimis, fraktalų piešimą, šokio judesio ir garso terapiją, masažus ar kt. Siekiant užtikrinti saugią ir jaukią aplinką, į programą būtina užsiregistruoti iš anksto.

Tel. +37046 446990 arba e-paštu info@karkelbeck.lt.

Plocio g. 10, Karklė, Klaipėdos raj.

GPS Lat: 55.80173, Lon: 21.07062

www.karkelbeck.lt

61. OLANDŲ KEPURĖ

Atsitraukdamas ledynas Lietuvos pajūryje suformavo unikalių moreninių gūbrį, vadinamą Olando Kepurė. Šis kalnas (24,4 m virš jūros iškilusi parabolinė kopa) yra nuolat ardomas bangų mūšos ir į pajūrį leidžiasi 16–18 m aukščio nuožulnumu. Manoma, kad kalnas Olando kepurės pavadinimą gavo dėl jo panašumo į olandišką kepurę, kai žiūrima iš jūros pusės. Nuo skardžio atsiveria jūros vaizdas su stačiais krantais ir akmenuotais paplūdimiais.

Karklė, Klaipėdos raj.

GPS Lat: 55.79830, Lon: 21.06726

62. KLAIPĖDOS PILIAVIETĖ

Klaipėdos piliavietė yra viena seniausių vietų, nuo kurios ir prasidėjo miesto istorija. Klaipėdos miesto ištakos – šalia pilies įsikūrusi gyvenvietė. Pirmą kartą Klaipėdos pilis, tuomet – Memelburgas, paminėta 1252 m. liepos 29 d. dokumente, kuriamė Livonijos ordino didysis magistras Eberhardas fon Zeinė

63. EDUKACINĖ PROGRAMA „PAŽINKIME BALTŲ PAPUOŠALUS“ KALVYSTĖS MUZIEJUJE

Kalvystės muziejus įkurtas siekiant išsaugoti Klaipėdos krašto istorijos ir kultūros paminklus. Čia organizuojamos edukacinės programos „Pažinkime baltų papuošalus“ metu susipažįstama su senosios juvelyrikos technologijomis, baltų papuošalų įvairove, ornamentais, jų prasme. Praktinio užsiėmimo metu iš žalvario žaliavos galima pasigaminti kuršišką papuošalą.

Šaltkalvių g. 2, 2 a, Klaipėda

GPS Lat: 55.70665, Lon: 21.13701

www.mlimuziejus.lt

ir Kuršo vyskupas Heinrichas sutarė dėl pilies statybos tarp Nemuno ir Dangės upių. Tais pačiais metais buvo pastatyta medinė pilis. Dabar piliavietės erdvėse veikia Pilies muziejus, konferencijų centras bei Antrojo pasaulinio karo ekspozicija „Muziejus 39/45“. Pilies muziejaus archeologinėje kurtinoje veikia ekspozicija apie baltus.

Priešpilio g. 2, Klaipėda

GPS Lat: 55.70575, Lon: 21.12902

www.mlimuziejus.lt

64. VIKINGŲ LAIKOTARPIO PATIEKALŲ DEGUSTACIJA

Edukacijos metu dalyviai supažindinami su IX–XII a. patiekalų gausa, maisto gaminimo ypatumais, naudojamomis daržovėmis, prieskoniais. Dalyviai supažindinsime su Lietuvos teritorijoje esančio piliakalnio zooarcheologiniais ir bioarcheologiniais radiniais, bei kitais, su maisto gaminiu susijusiais radiniais. Remiantis Birkos miesto (Švedija) IX a degintų įkapių radiniais, edukacijos dalyviai patys formuos miežinius duonos paplotėlius bei keps juos ant laužo žaizdro. Paplotėlius skanaus pagardinant juos kanapiniu sviestu. Remiantis Kukuliškių piliakalnio radiniais, smaližiai gamins sorų-medaus patiekalą bei skanaus jį užsigerdami gira, gilių kava arba žolelių arbata (pasirinktinai). Užsiėmimo metu pristatomi archeologiniai kostiumai bei Žvilių, Tytuvėnų, Laivių kapinynų archeologiniai radiniai.

📍 Mokyklos g. 1, Dreverna, Klaipėdos raj.
GPS Lat: 55.52025, Lon: 21.24575

Photo: Eduardas Bareika
www.bareika.lt

65. PASIPLAUKIOJIMAS SENOVINIŲ BURINIŲ KURŠIŲ MARIŲ LAIVU

Pasigrožėti kuršių mariomis siūloma plaukiojant senoviniu buriniu kuršių marių laivu reisine „Dreverna“. Laivą galima išsinuomoti pramoginiams pasiplaukiojimams po Kuršių marias grupėms iki 30 asmenų arba edukacinės programos „Žuvies kelias“ metu. Reisinė „Dreverna“ pastatyta pagal laivadirbio Jono Gižo pagamintą XIX–XX a. Kuršių marių krovinio laivo modelį. Jo kopija saugoma Gargždų krašto muziejaus filiale Drevernoje.

📍 Žvejų g. 13, Dreverna, Klaipėdos raj.
GPS Lat: 55.517889, Lon: 21.237611

RECEPTAS

SALDŪS SORŲ-MEDAUS PATIEKALAI KUKULIŠKIŲ PILIAKALNIO RADINIŲ PAGRINDU

Ingredientai:

sorų kruopos,
medus,
vanduo arba pienas

Lengvai supakuotos grikių kruopos. Supilkite verdantį vandenį, tada nusausinkite vandenį. Sorų kruopų pakepinimas bei nuplikymas mainings sorose esanti kartumą. Tirpinamas sviestas, dedamas medus, nuplikytas miežių kruopas bei vandens arba pieno. Maišant gerai apkepinti iki sorų karamelizuotas. Patiekalą galima gardinti skrudintais lazdyno riešutais ir džiovintomis spanguolėmis.

NEĮPRASTOS PRAMOGOS

Kanojų nuoma „WEST WEIM“
+370 66238238

Danės upėje pasiplaukioti kanojomis, baidarėmis ar vandens dviračiais.

Izbraucieni ar laiviņām GOKART Drevernā
Pamario iela 2, Dreverna
+370 66550369

SUVENYRAI

Suvenyrų galima įsigyti Klapėdos ir Klaipėdos rajono turizmo informacijos centruose

PARAGAVIMUI

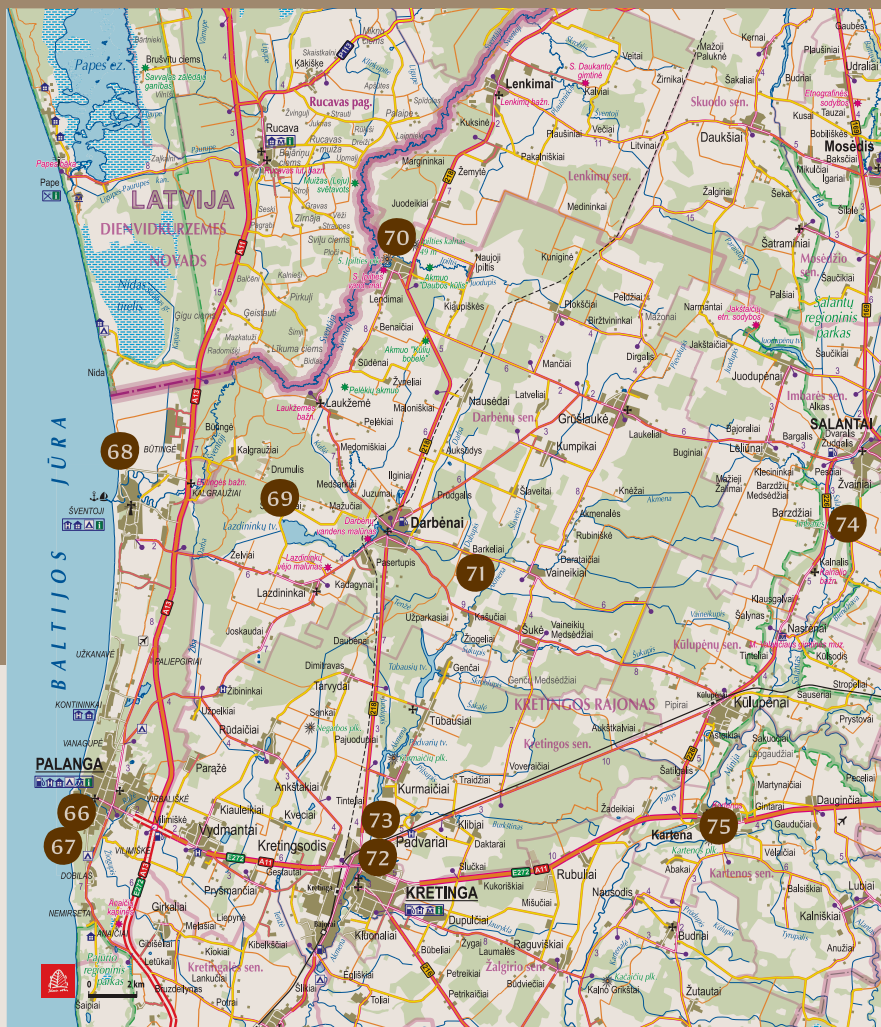
„Senamiesčio baras“
Kepėjų g. 13, Klaipėda

Senamiesčio baras siūlo firminius senamiesčio pirštelius (su sūriu/vištienu), kurių paragauti žmonės atvyksta iš visos Lietuvos.

Restoranas „Dreverna“
Pamario g. 12, Dreverna

Restorane „Dreverna“ kviečiame paragauti pamario žmonių ypatingomis progomis gaminamo patiekalo – Lydekos maltinukų.

PALANGA IR KRETINGOS RAJONAS

Palanga garsėjo kaip prekybos ir kulto centras. Ten apie XII a. vidurį buvo bent 4 gyvenvietės, išsidėsčiusios maždaug 1,5 km² plote. Ant Birutės kalno ankstyvaisiais viduramžiais buvo atliekamos ir pagoniškos kulto apeigos. Apie 1150 m. keturiose Palangos gyvenvietėse galėjo gyventi apie 600 žmonių. Pietinę didelę Palangos gyvenvietę galėtume pavadinti kuršiška, o kitose 3-jose mažesnėse, be kuršių, gyveno ir žmonių iš Baltijos vakarų kranto, Jutlandijos pusiasalio pietų dalies ir kitų regionų, kuriuose susipynė germanų ir vakarų slavų kultūros. IX a. Palangoje sietinas ir su dideliais kariniais susirėmimais pajūryje. Palangos kuršių materialinis palikimas, aptinkamas archeologinių radinių pavidalu, ypač gausus, o ir istoriniai šaltiniai Palangos miesto svarbą patvirtina – juk ne veltui Lietuvos didysis kunigaikštis Kęstutis savo žmoną Birutę parsiveža būtent iš Palangos. Šių dienų Palanga – populiarus Lietuvos pajūrio kurortas, kuriame rasite ką veikti bet kuriuo metų laiku. Gaivus pajūrio oras, saulė ir jūra, mineraliniai vandenys, jaukus žalumoje paskendęs kurortas su jūron įbridusiu tiltu, kuriuo kas vakarą palydėti besileidžiančios saulės plūsta poilsiautojai, vilioja čia ne tik išlėti, bet ir pagerinti sveikatą.

Kretinga viena seniausių gyvenviečių Lietuvoje. Pirmą kartą Kretingos vardas rašytiniuose šaltiniuose minimas 1253 m. Kuršo vyskupo Henriko privilegijoje, kuriame aprašomas Livonijos ordino kryžiuočių nukariautos Kretingos pilies žemių padalijimas. XIII a. rašytiniuose šaltiniuose minima Kretingos pilis, kuris stovėjo ant Ėgliškių (Andulių) piliakalnio šalia Dangės upės. XI – XIII a. pilis buvo kuršių Mėguvos žemės administracinis, ūkinis ir gynybinis centras. Manoma, kad Ėgliškių kaimo žemėse bei apylinkėse žmonių gyventa jau nuo vėlyvojo žalvario amžiaus iki pat XIII amžiaus.. Tai patvirtina didžiulis, apie 3 ha plotą dabar apimantis plokštinis kapinynas, kuriame X-XIII a. buvo laidojami mirusieji. Turbūt pats įspūdingiausias Kretingos rajono piliakalnis būtų Imbarė. Šis piliakalnis yra vienas įspūdingiausių Kretingos rajone. Ant piliakalnio X-XIII amžiuje stovėjusi kuršių pilis buvo Ceklio žemės administracinis ir ūkinis centras. Imbarės pilis buvo tokia svarbi, kad net konkuravo su Apuolės pilimi, o pilies papėdės gyvenvietėje aptikta gatvių sistema leidžia daryti prielaidą, jog viduramžiais Imbarė turėjo miesto bruožų. Pilis apleista apie 1263 metus. Vėliau ant piliakalnio stovėjo dvaras. Pasakojama, kad dvaras yra prasmegęs skradžiai žemės. Ši vieta yra daugiau, negu piliakalnis – tai visas archeologinis kompleksas, o piliakalnis įdomus ir tuo, jog jame yra vandenvietė – retas dalykas piliakalniuose. Šiandien, Kretingos rajonas garsus ne tik kultūros paveldo objektų įvairove, bet ir nepakartojamu kraštovaizdžiu. Lankylini įdomūs dvarai, kuršių laikus menantys piliakalniai, legendinės ir mitologinės vietovės, memorialiniai paminklai, unikalios sodybos – visa tai ir dar daugiau rasite Kretingos rajone.

66. PALANGOS GINTARO MUZIEJUS

Grafo Felikso Tiškevičiaus rūmuose įkurtas Palangos gintaro muziejus. Jo ekspozicijoje – apie 5000 eksponatų. Muziejuje supažindinama su gintaro atsiradimo istorija, jo reikšme baltų ir kuršių gyvenime. Vitrinose – daugiau negu 70 unikalių gintaro gabalų vertinamų ne tik dėl įspūdingo jų dydžio (pats didžiausias – „Saulės akmuo“ sveria net 3,52 kg), bet ir dėl formų, spalvų niuansų ir kitų faktorių. Muziejuje organizuojamos įvairios edukacinės programos. Viena iš jų – „Baltų ženklų simboliai ir vaizdiniai“.

 Vytauto g. 17, Palanga

GPS Lat: 55.90688, Lon: 21.05594

 www.lndm.lt

67. BIRUTĖS KALNAS

Lankant vieną gražiausių Palangos vietų – Birutės parką – būtina užkopti į Birutės kalną. Čia, buvusioje grafų Tiškevičių dvaro žemėje, iki šiol nesunaikintas išliko šimtmetis, šventu laikytas, Birutės pušynas. Nuo 21 metrų virš jūros lygio iškilusio, legendomis apipinto Birutės kalno atsiveria gražus reginys į ošiančią jūrą. Kalne rasta I tūkstantmečio keramikos, pilis ir alkas yra buvę dar X–XIII amžiais, kalno papėdėje buvo kaimelis. Vėliau čia buvo įrengta pagoniška šventvietė su paleoastronomine observatorija. Ši šventvietė siejama su vaidilutės Birutės, kunigaikščio Kęstučio žmonos ir Vytauto motinos, vardu. Ji, kaip pasakojama, čia gyveno, kūreno šventąją ugnį ir po mirties buvo palaidota.

 Vytauto g. 21, Palanga

GPS Lat: 55.90565, Lon: 21.05304

68. ŽEMAIČIŲ ALKA ŠVENTOJOJE

Žemaičių alka 1998 m. atstatyta pagoniška šventvietė su paleoastronomine observatorija, XV a. stovėjusia ant Birutės kalno Palangoje. Čia galima pamatyti menininkų išdrožinėtus medinius stulpus, kurie simbolizuoja baltų mitologinius dievus: Perkūną, Aušrinę, Žemyną, Austėją, Ondenį, Patrimpą, Patulą, Velnį, Leda, Saulę ir Mėnulį. Saulei leidžiantis į jūrą, žvelgiant į stulpus galima apskaičiuoti kalendorines šventes: Rasas, Gandro diena, Užgavėnės, Kalėdas ir kt.

📍 Šventoji

GPS Lat: 56.04108, Lon: 21.07484

69. BALTŲ MITOLOGIJOS PARKAS

Baltų mitologijos parke atskleidžiamas baltų originalus pasaulio ir visatos sąrangos suvokimas per vaizdines (medines skulptūras) ir garsines (pasakojamąsias ir dainuojamąsias) formas. Čia supažindinama su baltų mitologija, puoselėjamos senosios baltų kultūros vertybės. Klausantis gido pasakojimų galima sužinoti daug įdomybių apie visus baltų dievus ir dievaičius, jų nepaprastąsias galias. Parke įkurtas analogų neturintis „Vadimo labirintas“. Kad ir kuriuo keliu einama, vis tiek pasiekiamas labirinto centras – „Likimo šulinys“.

📍 Sausdravai, Kretingos raj.

GPS Lat: 56.03026, Lon: 21.18862

🌐 baltuparkas.webs.com

70. SENOSIOS ĮPILTIES ARCHEOLOGIJOS PAMINKLŲ KOMPLEKSAS

Senosios Įpilties archeologijos paminklų kompleksą sudaro 3 piliakalniai, kapinynas ir apeiginis akmuo. Archeologinis kompleksas datuojamas I tūkst. pr. – XIII a. Prie tvenkinių stūkso įspūdingas didžiulis piliakalnis, vadinamas Pilale, Marijos kalneliu, o atokiau nuo jo, prie Šventosios upės yra Karo kalno piliakalnis. Netoli Pilies kalno, Šventosios šlaite, išliko Karių kapeliais vadinamas kapinynas, o šalia Pilalės (Marijos kalnelio), prie Graistupio, kyšo Aukuro akmuo, iš kurio išteka gydomąja galia garsėjantis šaltinis.

📍 Senosios Įpilties k., Kretingos raj.

GPS Lat 56.12346, Lon: 21.24291

71. BIČIŲ IR MIŠKO TERAPIJOS KALNIAUS SODYBOJE

Privatumas, miškas, ramybė, žirgai, terapijos – tai elementai, kurie Kalniaus sodybą padaro išskirtine. Kaimo turizmo sodybos lankytojai turi puikią galimybę pasimėgauti unikaliomis miško ir bičių terapija. Pastaroji skirta atsikratyti stresui, nurimti, subalansuoti savo mintis ir emocijas gulint specialiame namelyje, kai po jumis dūzgia tūkstančiai bičių. Tai ne tik ramina, bet ir atkuria pažeistus biolaukus, stiprina imunitetą, subalansuoja nervų sistemą ir teigiamai veikia žmogaus organizmą.

📍 Barkelių k., Kretingos raj.

GPS Lat: 56.005557, Lon: 21.30542

72. KRETINGOS DVARO PARKO SAULĖS LAIKRODIS

Kretingos dvarą supančiame parke lankytojai gali pasivaikščioti tarp išlikusių šimtamečių parko ažuolų, paklajoti liepų ir kaštonų alėjomis, tvenkinių pakrantėmis. Dvaro parkas užima 23 ha plotą. 2002 m. parką papuošė astronominis kalendorius su Saulės laikrodžiu. Čia išdėstytos trylika skulptūrų, simbolizuojančių senosios baltų kultūros tradicijas, lietuviškas šventes.

Žemaitės al. 4, Kretinga

GPS Lat: 55.89680, Lon: 21.25108

73. KRETINGOS MUZIEJUS

Kretingos muziejuje galima apžiūrėti vieną didžiausių archeologinių ekspozicijų apie kuršius. Lankytojai supažindinami su Andulių ir Lazdininkų kapaviečių, Imbarės piliakalnio ir gyvenvietės archeologiniais radiniais. Ekspozicijoje ypatingas vaidmuo skirtas gintarui ir jo reikšmei kuršių gyvenime. Po atviru dangumi galima pamatyti įvairias girnarpuses ir kulto akmenis.

Vilniaus g. 43, Kretinga

GPS Lat: 55.90003, Lon: 21.24846

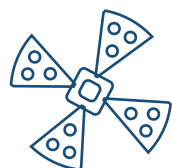
74. IMBARĖS PILIAKALNIS

Imbarės piliakalnis yra vienas įspūdingiausių Kretingos rajone. X–XIII a. ant piliakalnio stovėjusi kuršių pilis buvo vienas svarbiausių Ceklio kuršių administracinių ir ūkinių centrų. Archeologinių tyrinėjimų metu rasta titnaginių ir metalinių darbo įrankių, ginklų, papuošalų, keramikos, apdegusių grūdų. Salantų regioninio parko direkcijos iniciatyva piliakalnis sutvarkytas ir pritaikytas turistams lankyti.

Imbarė, Kretingos raj.

GPS Lat: 56.02946, Lon: 21.55491

75. EDUKACINĖ IŠKYLA „KURŠIŲ PILIES BEIEŠKANT“

Išpūdingasis Kartenos piliakalnis datuojamas VIII–XIII a. Ant jo stovėjusi medinė pilis buvo svarbus kuršių Ceklio žemės gynybinis ir administracinis centras. Edukacinės programos metu supažindinama su išskirtiniu Kartenos piliakalnio istoriniu-archeologiniu kompleksu, senovės kuršių gyvenvieta, vietovės istorija ir mitologija. Aktyviai keliaujant Minijos slėniu stebima gamta, aplankomas mitologinis akmuo – Laumės kūlis ir Kartenos arba Abakų Lurdas su kopolyčia.

Pasivaikščiojimus su gidu galima užsisakyti telefonu +370 61448404 arba e-pastu irma.zasytiene@salanturp.lt

 Kartenos piliakalnis, Kretingos raj.

GPS Lat: 55.910284, Lon: 21.475469

 www.salanturp.lt

NEĮPRASTOS PRAMOGOS

Nakvynė medyje, palapinėje „Kalmiaus sodyba“, Bartkelių k. Kretingos r.

SUVENYRAI

Suvenyrų galima įsigyti Palangos ir Kretingos rajono turizmo informacijos centruose.

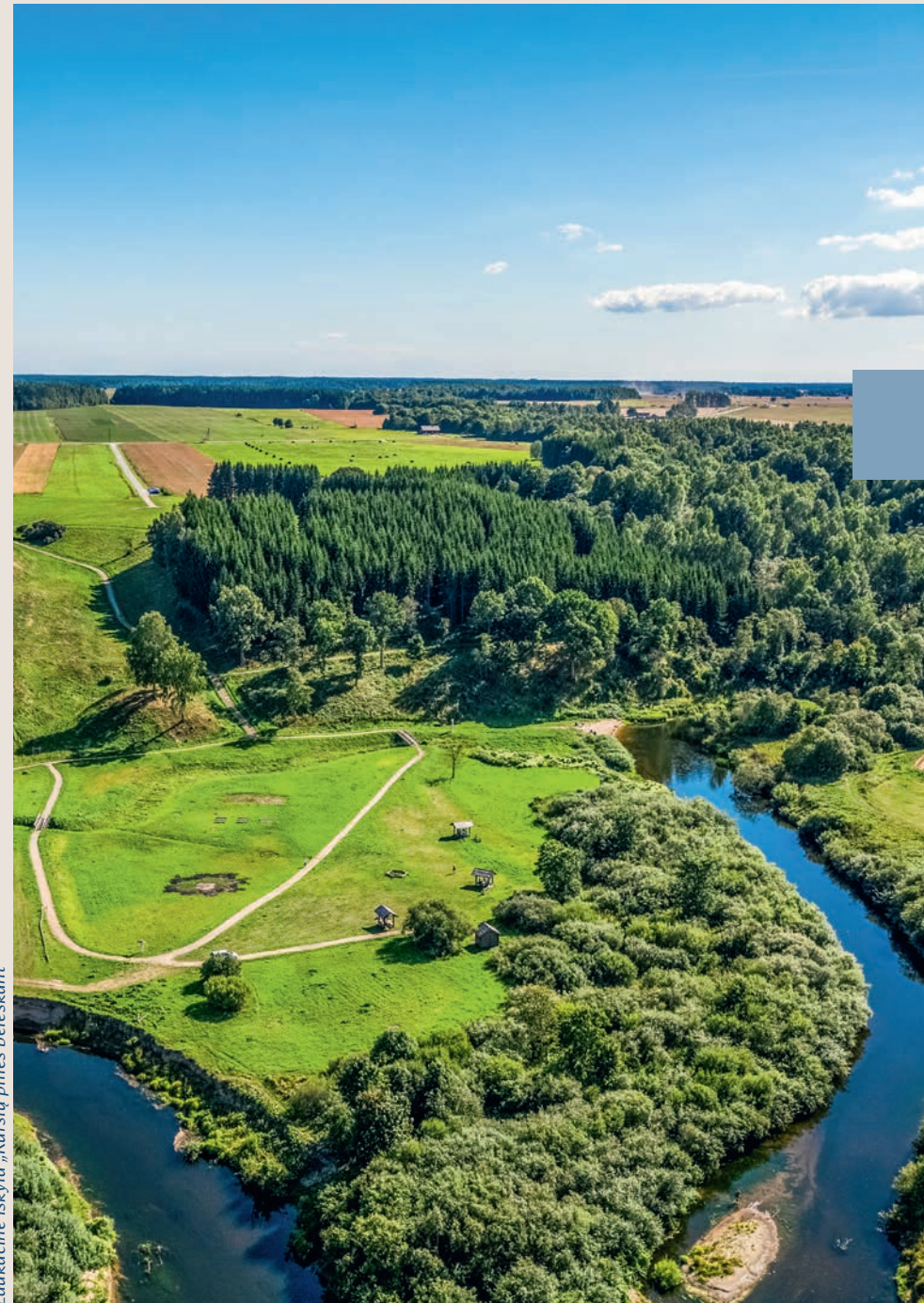
PARAGAVIMUI

Restobaras „Smagratis“, Žemaitės al. 31A, Kretinga

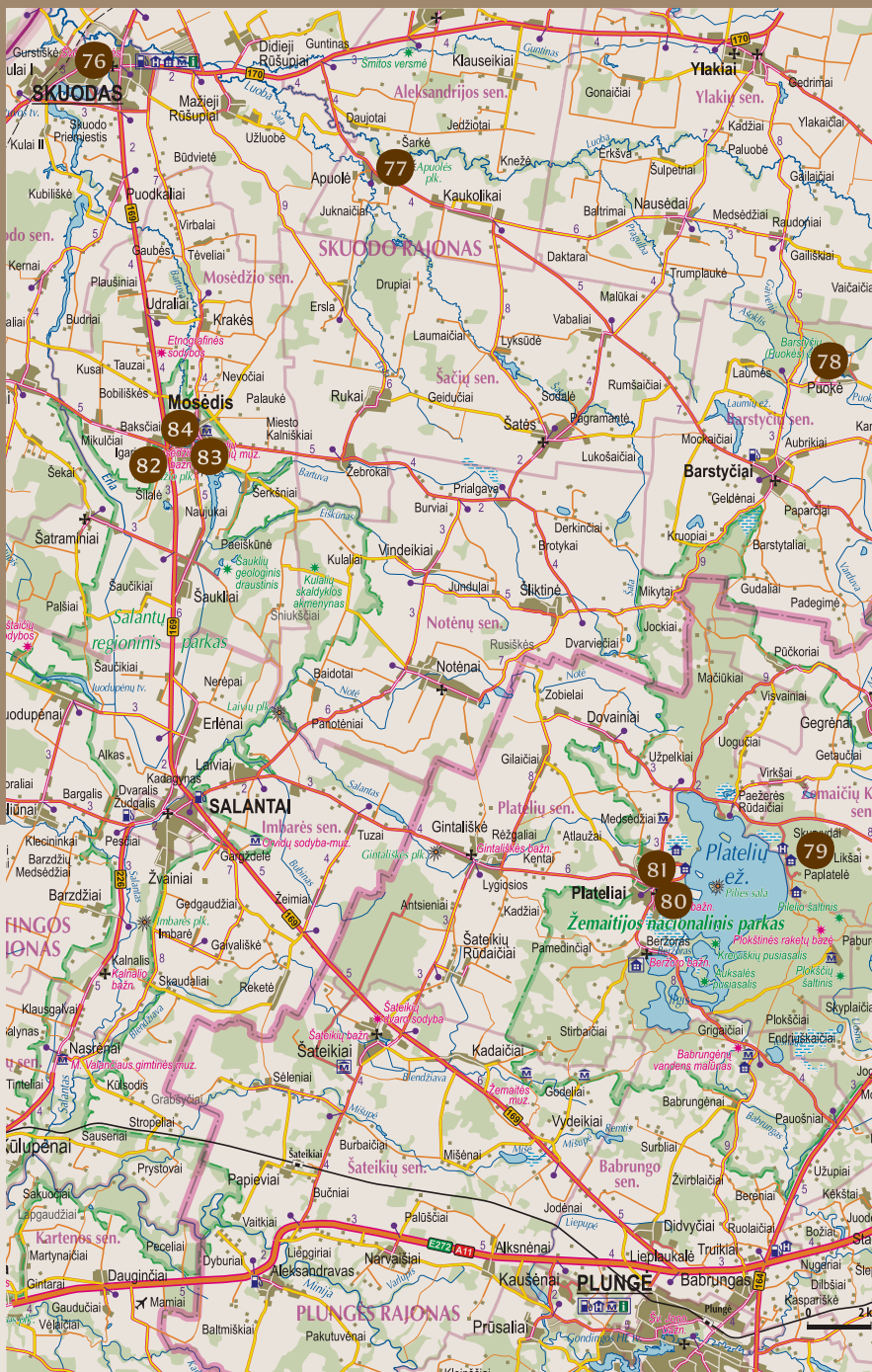
Restobare siūloma paragauti koldūnų, kurių receptas buvo žinomas dar XIX a. bei išpopuliarinti Grafų Tiškevičių.

*Vienkemis
Vienkemio g. 3, Padvariai, Kretingos raj.*

Tik „Vienkiemio“ karčemoje ragsite žemaitiško „Šmakalo“, „Sėmeninės“, „Seno gero močiutės kastinio“, skanausite „Girinio svajonės“, „Kapitono kepsnio“, „Bajoriškę pietų“ ar „Gaspadoriaus vaišių“.

Edukacinė iškyla „Kuršių pilies beieškant“

Skuodo rajone

seniausia gyvenvietė yra laikoma Apuolė. Apuolės pilis ir gyvenvietė yra pirmoji rašytiniuose istorijos šaltiniuose paminėta gyvenvietė dabartinės Lietuvos teritorijoje. Manoma, kad Apuolė buvo kuršių žemės centras ir sostinė. Apuolės pilies puolimas minimas 853 m. Brėmeno vyskupo Rimbertas kronikoje „Šv. Ancharijaus gyvenimas“, kurioje rašoma, kad Švedijos karalius Olafas su savo 7000 karių kariauna puolė Apuliją. Kiek vėliau, 1253 m. Apuolės vardas Appule, Ampule vėl minimas kaip dalybų objektas tarp Kuršo vyskupo ir Livonijos ordino. Skuodo rajonas yra Klaipėdos apskrities šiaurinėje dalyje, Latvijos pasienyje. Rajono centras – Skuodo miestas, esantis 2 km. nuo Latvijos sienos. Skuodo miestas minimas 1253 m. kai Livonijos ordino magistras ir Kuršo vyskupas dalijosi Pietinio Kuršo žemes. Išskirtinė Skuodo rajono vieta – Mosėdis – Žemaitijos turistų Meka. Miestelyje yra Vaclovo Into sodyba, taip pat šio žymaus žmogaus įkurtas unikalus Akmenų muziejus – parkas. Neseniai Mosėdyje įsikūrė ir Kuršių genties istorijos muziejus, o apylinkės garsėja Šilalės kūlio archeologiniu kompleksu, Šauklių kaimo pagoniška šventoviete, kurioje pagoniškos apeigos buvo atliekamos net iki XVII a., o taipogi Šauklių ir Kulalių riedulynais kurie žinomi dėl tundrą primenančio kraštovaizdžio. Vienas garsiausių renginių Skuodo rajone nuo 2004 m. ant Apuolės piliakalnio rengiamas Tarptautinis Baltijos jūros regiono senovės genčių karybos ir amatų festivalis „Apuolė 854“.

SKUODO RAJONAS IR PLUNGĖS RAJONAS

Plungės rajonas. Senovėje šiame krašte gyventa kuršių. Gandingos kaimas žinomas nuo viduramžių, kuris priklausė istorinei Ceklio žemei kaip svarbi gyvenvietė. Gandinga pirmą kartą minima 1253 metais Kuršių žemių dalijimo dokumentuose. Gandinga turėjo ryškią gynybinę funkciją, XVIII a. stovėjusi pilis buvo svarbus kovų su kryžiuočiais centras. Archeologiniai tyrinėjimai rodo, kad čia I-XIII a. buvo išsėję gyvenamasis-gynybinis kompleksas: Gandingos piliakalnis, vadinamas Pilies kalnu, su gyvenvietė. XVI a. 2-ojoje pusėje Gandingos svarba sumažėjo ir ją nustelbė Plungė.

Dabar Plungės rajonas yra Žemaitijos etnografinio krašto dalis, išsaugojęs turtingą materialųjį ir nematerialųjį kultūros paveldą. Čia galima rasti dvarų kultūros pėdsakų, urbanizacijos nesunaikintą kraštovaizdį. Šiandien Plungė žavi puikiai išsilaikiusiu Oginskių dvaro ir parko ansambliu - vienu vertingiausių Lietuvos dvarų architektūrinių kompleksų. Didžiausia gamtinė vertybė - nemažą dalį Plungės rajono užimantis Žemaitijos nacionalinis parkas. Nacionaliniame parke gausu įdomių turistinių objektų, gamtos ir kultūros vertybių, vaizdingų panoramų.

Energētisks labirintu un geometrisku figūru parks

76. SKUODO MUZIEJUS

Muziejaus istorinėje ekspozicijoje veikia informacinis terminalas „Apuolė – kuršių žemių centras“. Interaktyviu būdu galima susipažinti su seniausia Lietuvos gyvenvietė, Apuolės piliakalniu, kuršių gyvenimu, vikingų ginkluote, apranga, laivais, kovos būdais.

Šaulių g. 3, Skuodas

GPS Lat: 56.26909, Lon: 21.52133

www.skuodomuziejus.lt

77. APUOLĖS PILIAKALNIS

Apuolės piliakalnis – ankščiausiai rašytiniuose šaltiniuose paminėta gyvenvietė Lietuvoje, kur kažkada buvo viena garsiausių ir didžiausių kuršių pilių. IX a. Apuolėje buvo vienas pagrindinių Ceklio žemės politinių, karinių ir ekonominių centrų. Lietuvos ir Švedijos archeologai Apuolės piliakalnyje rado ne tik vertingų istorinių paliudijimų, bet ir unikalų ažuolinį šulinio rentinį. Rimberto kronikoje aprašytos nuožmios 853–854 m. kuršių kovos su vikingais prie Apuolės piliakalnio, kai atrėmę danų puolimą, pilies gyventojai buvo priversti pasiduoti Švedijos karaliui Olafui, atiduoti jam daug ginklų, aukso ir sidabro.

Šiais laikais ant Apuolės piliakalnio vyksta kasmetinė šventė „Baltijos

jūros regiono senovės genčių karybos ir amatų festivalis“. Tai inscenuotos kuršių-vikingų kautynės ir viduramžių amatų pristatymai.

Apuolės k., Skuodo raj.

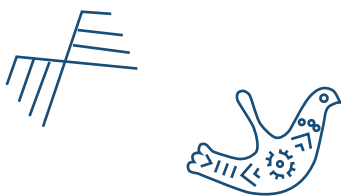
GPS Lat: 56.24647, Lon: 21.67808

78. BARSTYČIŲ AKMUO

Barstyčių (Puokės) akmuo – didžiausias riedulys Lietuvoje, įtrauktas į rekordų knygą. Šis milžiniškas akmuo yra 13 m ilgio, 9 m pločio, 4 m aukščio ir sveria net 680 tonų. Manoma, kad ledynai atvilko jį nuo Švedijos. Padavime sakoma, kad senovėje, kur dabar guli Puokės akmuo, buvusi senovės lietuvių pagoniška šventovė. Vienos neištikimos vaidilutės užrūstintas dievas Perkūnas šią šventovę užvertė žemėmis, drauge palaidojo ir stambųjį akmenį.

Puokės k., Skuodo raj.

GPS Lat: 56.19050, Lon: 21.89680

79. ENERGETINIŲ LABIRINTŲ IR GEOMETRINIŲ FIGŪRŲ PARKAS

Šiame parke yra penki labirintai, trys kupolai, merkaba ir ant žemės sukurta mandala. Labirintai egzistavo jau prieš 4 000 metų ir yra rasti beveik visose pagrindinėse religijų tradicijose visame pasaulyje. Kaip ir piramidės, taip ir labirintai, yra padaryti iš geometrinių formų, kurios ir sukuria šventą erdvę. Energetiniai labirintai turi tik vieną taką, vedantį į centrą ir vėl atgal. Kai žmogus keičia ėjimo kryptį, taip pat keičiasi ir jo suvokimas iš dešiniojo smegenų pusrutulio į kairįjį. Tai yra viena iš priežasčių, kodėl labirintas gali skatinti suvokimo, jutimo, sąmoningumo imlumą.

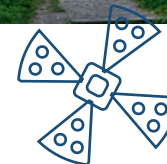
Likšiai, Plungės raj.

GPS Lat: 56.05535, Lon: 21.91980

www.energlabirintai.lt

80. SIBERIJOS APŽVALGOS BOKŠTAS

81. ŽEMAITIJOS NACIONALINIO PARKO LANKYTOJŲ CENTRAS

Žemaitijos nacionalinio parko lankytojų centre įrengta ekspozicija „Žemaitijos žemės slėpiniai“. Pagrindinis ekspozicijos personažas Giliukas lankytojus kviečia keliauti po Žemaitijos nacionalinį parką, pažinti ir atrasti jo slėpinius. Pirmame aukšte veikiančioje ekspozicijoje galima susipažinti su Platelių ežeru (jo susiformavimu, dugno reljefu, povandeniniu pasauliu), vandens pramogomis, lankomomis parko vietomis, pažintiniais takais. Lankant ekspoziciją „Pasėrokoukem žemaitėškā“, galima pasimokyti žemaitiškų žodžių ir posakių. Antrame aukšte įrengtoje gamtos ekspozicijoje vilko pėdsakais galima keliauti po paslaptinę naktinį mišką, kuriame pamatysite ne tik šį plėšrūną, bet ir kitus gyvūnus, išgirsite jų balsus. Pristatomi ir nacionalinio parko vandenu gyventojai: ūdra, gulbės: giesmininkė ir nebylė, dančiasnapiai, klykuolės, didžiosios antys, kiti vandens paukščiai, pelkėje – bebras ir jo „trobelė“.

Žemaitijos nacionaliniame parke ant Cidabro kalno pastatytas 15 m apžvalgos bokštas, kurį supa Siberijos pelkė ir Kunigo upė. Siberijos pelkė yra viena vertingiausių pelkių Žemaitijos nacionaliniame parke, paskelbta telmologiniu draustiniu. Nuo apžvalgos bokšto viršaus atsiveria nuostabiūs vaizdai į Platelių ir Beržoro apylinkes.

Plateliai, Plungės raj.

GPS Lat: 56.03055, Lon: 21.8145

Didžioji g. 10, Plateliai

GPS Lat: 56.04246, Lon 21.81535

www.zemaitijosnp.lt

82. ŠILALĖS KŪLIS

Šilalės kūlis - tai penktas pagal dydį akmuo Lietuvoje. Kūlis guli kalvelėje, kurią seniau iš visų pusių supo pelkės. Šalia yra dubenėtasis ir aukuro akmenys. Tai pagoniškos šventyklos palikimas. Netoli dubenėtojo akmens surastas židinyš, kurį juosia akmenų vainikas. Ištyrinėjus akmenis nustatyta, kad šiauriniame židinio krašte ant iš akmenų sukrauto postamento, yra stovėjęs pats aukuras – akmuo su dubeniu. Šis akmuo vėliau pastatytas į savo senąją vietą – taip atstatytas pagonybės laikų šventvietės pilnas vaizdas. Duobėje - židinyje aptikta degusių liekanų, sakų ir su pelenais susilydžiusio gintaro. Pagal liekanas nustatyta, kad židinyje pagonybės laikais buvo kūrenama ugnis. Šis akmuo laikomas vienu iš vėliausiai įruošų senosios lietuvių tikybos aukurų. Aukuro akmuo – archeologijos paminklas. Archeologai nustatė, kad čia buvo pagonių apeigų vieta. Į ją būdavo galima patekti kūrgrinda iš vakarų pusės. Seniau aplink šį akmenį augo šventoji giraitė.

83. RESPUBLIKINIS VACLOVO INTO AKMENŲ MUZIEJUS

Vaclovo Into akmenų muziejus yra vienintelis Europoje akmenų muziejus. Čia įrengtos vidaus ir lauko ekspozicijos. Vidaus ekspozicija įrengta vandens malūne, kur eksponuojamos įvairios uolienos, gyvūnų ir augalų fosilijos, spalvomis ir faktūromis turtinga smėlio kolekcija ir kt. Lauko ekspozicijoje galima pamatyti daugiau nei 150 tūkst. įvairiausių formos, kilmės, struktūros, spalvos riedulių, tarp jų ir senuosius kuršių mitologinius akmenis. Muziejuje organizuojami įvairiausi edukaciniai užsiėmimai.

📍 *Salantų g. 2, Mosėdis*
 GPS *Lat: 56.16517, Lon: 21.57419*
 🌐 www.akmenumuziejus.lt

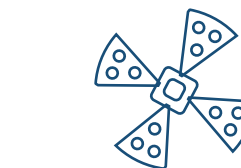
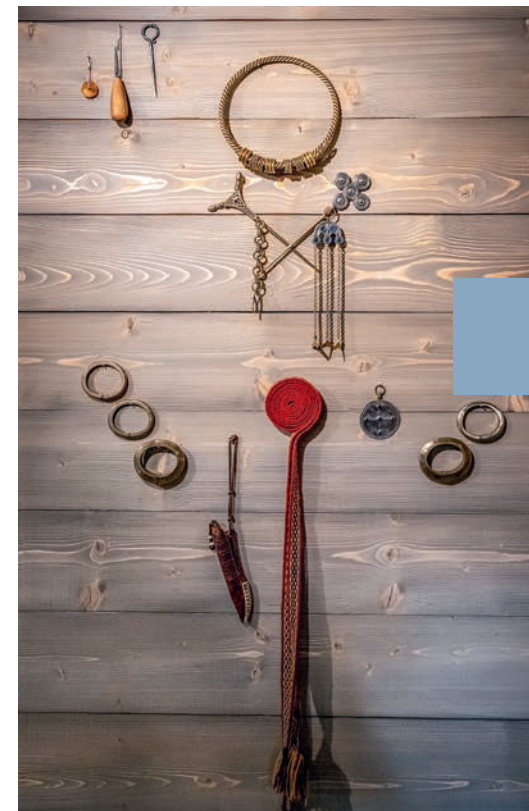
84. KURŠIŲ GENTIES ISTORIJOS MUZIEJUS MOSĖDYJE

Mosėdyje įkurtas unikalus ir vienintelis toks Lietuvoje, Kuršių genties istorijos muziejus. Čia eksponuojamos archeologinių radinių rekonstrukcijos – kuršiški ginklai, papuošalai, buities įrankiai ir kt. Lankytojai muziejuje išgirs daugybę įdomių istorijų, pasakojamų per pojūčius. Tikslių rekonstrukcijų dėka galima pamatyti, kaip vienas ar kitas daiktas atrodė naujas dar prieš atsidurdamas žemėje, išbandyti to laikotarpio įrankį ar ginklą. Taip pat muziejuje siūloma išbandyti įvairius amatus – audimą vertikaliomis pasvarinėmis staklėmis ar maisto gamybą ant muziejuje esančio atviro ugniakuro.

📍 *Akmenų g. 17, Mosėdis*

GPS *Lat: 56.17020; Lon: 21.57092*

NEĮPRASTOS PRAMOGOS

Pasiplaukioti skaidriomis valtėmis Platelių ežere

Ežero g. 40, Plateliai, Plungės raj.
tāl. +370 61555085
www.skaidriosvaltys.lt

PARAGAVIMUI

Kavinė „Vespera“,
P.Cvirkos 4, Skuodas

Niekur kitur Lietuvoje neparagausite šaltibarškčių su kanapinėmis bulvėmis.

Užkandinė „PLATE LYN“,
Žemaičių Kalvarijos g. 36, Plateliai

Siūloma ragauti kastinio, kuris yra Žemaitijos virtuvės skiriamasis ženklas.

SUVENYRAI

Suvenyrus galima įsigyti Skuodo ir Plungės turizmo informacijos centruose

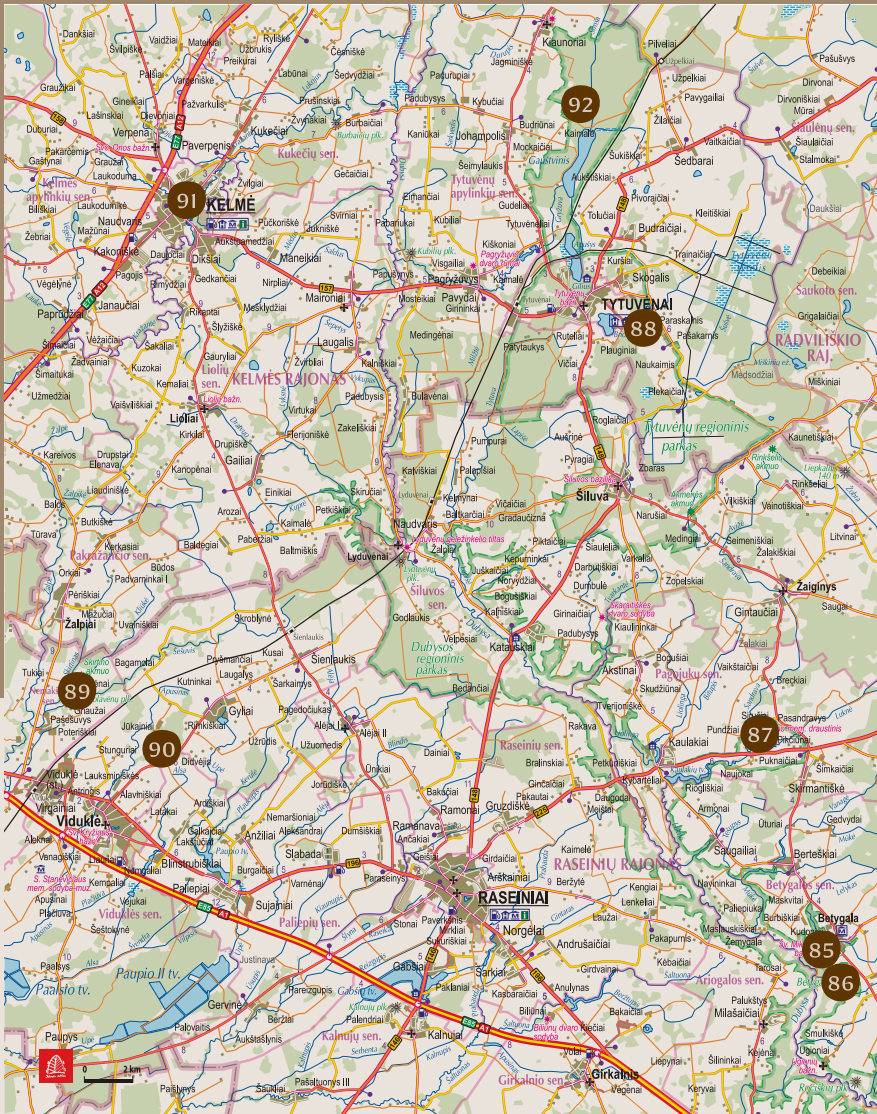

ŽEMAIČIAI – baltų gentis, kuri manoma jau atsirado Va. Rytuose ir pietuose žemaičių ribojosi su aukštaičiais, šiaurėje – žiemgaliais, vakaruose ir pietvakariuose – kuršiais ir skalviais. Žemaičių kraštas užima beveik visą Žemaičių aukštumą, tik arealo pakraščiuose išsidėsčiusios plačios lygumos. Žemaičiai, kaip ir kuršiai, susiformavo anksčiau čia gyvavusios Lietuvos ir Latvijos pilkapių kultūros teritorijoje. Žemaičiai yra viena iš nedaugelio baltų genčių, nuo pradžių išlikusių beveik toje pačioje teritorijoje. Žemaičių krašte žemės derlingos, o senoviniai miškai buvę gūdūs ir neįžengiami, ilgus šimtmečius gynę žemaičių gentį.

Kalvota žemaičių žemė nusėta piliakalniais. Daugiausiai jų įrengta netoli pagrindinių krašto upių – Dubysos, Ventos, Jūros – ir pačiame arealo viduryje. Čia ir kaupėsi didžiausia genties jėga, kūrėsi ūkiniai ir politiniai centrai. Nuo XII amžiaus žemaičių žemės išsiplėtė kuršių ir žiemgalių kryptimis. Žemaičių kultūra nebuvo vienalytė, o skirtumus lėmė artima kaimynystė su kitomis gentimis arealo pakraščiuose. Šiauriniai žemaičiai jautė žiemgalių įtaką, pietvakariniai glaudžiai bendravo su kuršiais, o pietrytiniai patyrė stiprią aukštaičių įtaką.

**ATRASKITE DAR NEATRASTĄ
ŽEMAITIJOS KRAŠTO GROŽĮ!**

RASEINIŲ RAJONAS IR KELMĖS RAJONAS

Raseiniai – vienas seniausių Lietuvos miestų, išaugęs buvusioje žemaičių genties teritorijoje. Raseiniai pirmą kartą buvo paminėti 1253 m. karaliaus Mindaugo liepos mėnesio akte. Tai, kad nuo neatmenamų laikų Dubysos pakrantėse gyveno žmonės, liudija greta jos slėnių išlikę, legendomis ir padavimais apipinti piliakalniai bei senkapiai. Šiandien Raseinių rajone esantis miestas Šiluva yra žinomas kaip pilgimų traukos centras. Šiluva išgarsėjo, kai čia 1993 m. apsilankė popiežius Jonas Paulius II. Šiuo metu Šiluvoje veikia modernus Šiluvos pilgimų centras ir muziejus.

Pirmieji gyventojai **Kelmės rajono** teritorijoje apsigyveno mezolito laikotarpiu (VIII – IV Tūkst. pr. m.e.). Krašto istoriją mena daugiau 300 archeologijos, istorijos, architektūros ir kultūros paminklų. Kelmės gyvenvietė suformavo XV a. po karo su kryžiuočiais pabaigos, kada žemaičiai pradėjo įsisavinti naujus žemės plotus. 1484 m. yra data, kuri galėtų būti laikoma Kelmės pradžios data. Kelmės rajonas gali pasigirti turintis daugybę gamtos ir kultūros paveldo objektų, kaip antai Tytuvėnų bažnyčios ir vienuolyno ansamblis, Kelmės dvaras, Akmenų rūšos ir Juodlės ežero pažintiniai takai, Tytuvėnų ežerų grandinė, Kražių kolegija, gausybė archeologinio paveldo - piliakalnių. Kelmės rajone galėsite patirti gamtos teikiamą ramybę - rajone net 7 draustiniai ir 4 regioniniai parkai, kuriuose gausu žmogaus nepalietos gamtos, unikalų gamtos paminklų, augančių retų augalų.

85. EDUKACINĖ PROGRAMA „DUONOS KELIAS“

Betygalos bendruomenės namai įkurti buvusiam valsčiaus pastate. Siekiant atkurti tarpukario lietuvių buitį, buvo pradėta vykdyti edukacinė programa „Duonos kelias“. Senovinė bemielė ruginė duona kepama duonkepyje. Duonos kelias yra ilgas, todėl atvykę svečiai randa duoną jau užminkytą, pečių – iškūrentą. Pagal pageidavimą svečiai gali patys formuoti kepalėlius ir pašauti po pečiumi ar patikėti vietos šeimininkėms. Duona kepa apie 2 val., tuo laikotarpiu svečiai, lydimi gidės, keliauja po Betygalos krašto lankytinas vietas, o jų yra nemažai, grįžę vaišinas šilta duona, medumi, arbata. Betygalos bendruomenės namuose kepamos ir bandeles, kūčiukai.

Edukacinė programa užsakoma iš anksto.
Tel. +370 61526162

86. BETYGALOS PILIAKALNIS

Betygalos piliakalniai yra unikalios archeologijos ir kraštovaizdžio vertybės Betygalos kraštovaizdžio komplekse, Dubysos regioniniame parke. Pirmojo piliakalnio papėdėje yra pagonybės laikus menantis Krivio akies šaltinis. Ant antrojo piliakalnio, dar vadinamo Alkos arba Aukos kalnu, XIX a. vid. sumūryta penkiakampė dvarininkų Jankovskių koplyčia. 2018 m. piliakalniai pritaikyti lankymui: įrengti takai, informacinė infrastruktūra, apžvalgos aikštelės.

 Betygala, Raseinių raj.

GPS Lat: 55.35119, Lon: 23.37146

 www.akmenumuziejus.lt

87. JONO-MAČIULIO MAIRONIO TĒVIŠKĒ

Pasandravio dvarelyje poetas Jonas Mačiulis praleido savo vaikystę. Pasandravyje yra išlikę gimtojo dvarelio pamatai, svirtinis šulinys su įspūdingo dydžio akmeniniu rentiniu, restauruota akmenų mūro pavalkinė. Maironio tėvonijoje Bernotuose išlikęs senasis sodas, ledainė, Maironio sesers sodyboje įkurtas muziejus. Bernotų ir Pasandravio aplinka simboliškai įamžina įdomų, sudėtingą dvasininko, poeto Maironio gyvenimo ir kūrybos kelią. Tiek Bernotuose tiek Pasandravyje, pasitelkiant metalo konstrukcijas, atkurti pagrindinių pastatų kontūrai. Įvairiose ir netikėtose vietose įrengtos šviesos ir garso instaliacijos.

 Pasandravys, Raseinių raj.

GPS Lat: 55.43137, Lon: 23.32462

 www.raseiniumuziejus.lt

88. TYTUVĒNŲ APŽVALGOS BOKŠTAS

Tytuvėnų apžvalgos bokštas randasi Tytuvėnų regioniniame parke ant Kokmaniškės kalvos. Nuo 15 m bokšto atsiveria įspūdingas Tytuvėnų apylinkių kraštovaizdis: Pašakarnio tvenkinys, dvaro parkas, Gomertos kraštovaizdžio draustinio miškai, Šiluvos koplyčia ir bažnyčia.

 Tytuvėnai, Kelmės raj.

GPS Lat: 55.59000, Lon: 23.24000

89. MOLAVĖNŲ PILIAKALNIŲ KOMPLEKSAS

Molavėnų piliakalnių kompleksas – vienas gražiausių Raseinių krašto gamtos perlų, reikšmingas istorine, archeologine ir kultūrine prasme. Tai vieningas gynybinis kompleksas, išskirtinis dydžiu ir sudėtingu inžineriniu įrengimu. Spėjama, kad 1336 m. čia stūksojo garsioji Pilėnų pilis. Čia įrengti mediniai takai, pavėsinės, automobilių stovėjimo vietos. Netoli yra šimtmetis Molavėnų ažuolas ir Skirtino akmuo.

90. JŪKAINIŲ PAŽINTINIS - REKREACINIS TAKAS

Istoriniai šaltiniai liudija, kad čia, tarp Raseinių ir Nemakščių, ošė šventoji giria. Manoma, kad draustinyje augantys ažuolai yra trečiosios kartos buvusio šventojo ažuolyno palikuonys. Įdomūs savo sudėtimi medynai, išlikę senųjų ažuolų fragmentai, užpelkėję upeliai, retų augalų gausa suteikia vietovėms paslaptingo jaukumo. Čia įrengti mediniai takai, apžvalgos aikštelės, poilsio vietos. Taką puošia medinės skulptūros vaizduojančios mitines būtybes, baltų dievybes ir miško gyvius. Prie tvenkinio sukurta poilsio zona su lieptu, supynėmis, didelėmis pavėsinėmis.

📍 Jūkainiai, Raseinių raj.

GPS Lat: 55.42973, Lon: 22.92464

📍 Molavėnai, Raseinių raj.

GPS Lat: 55.44790, Lon: 22.87509

91. ŽOLYNŲ UŽTAISAI

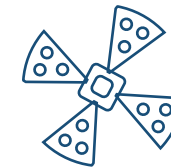
Edukacijos metu supažindinama su senosiomis žolininkystės tradicijomis, vaistažolėmis ir jų savybėmis. Užsiėmimų metu dalyviai išmoks atpažinti vaistinius augalus bei sužinos jų panaudojimo savo reikmėms galimybes. Edukacijos dalyviai galės apžiūrėti, pauostyti vaistinius augalus, paskanauti jų arbatas.

Edukacinė programa užsakoma iš anksto.
Tel. +370 42761065

📍 Dvaro g. 15, Kelmė

GPS Lat: 55.63817, Lon: 22.93837

🌐 www.kelmesmuziejus.lt

92. AKMENŲ RŪŽOS PAŽINTINIS TAKAS

Akmenų rūžos pažintinis takas vienintelis toks Lietuvoje, kurį galima rasti tik Tytuvėnų regioniniame parke. Akmenų rūžos pažintinio tako ilgis apie 1,3 km. Juo eidami pamatysite, kaip atrodo rūža, pasigrožėsite atskirais įdomiais akmenimis. Šiuo pažintiniu taku siekiama lankytojams ne tik papasakoti apie ledyno suformuotus akmenų ruožus, tačiau kartu pateikti informaciją apie akmens istorinę, kultūrinę, mitologinę reikšmę. Lankytojai gali pamatyti įvairių mitologinių akmenų kopijų, akmeninių dailininkų skulptūrų, susipažinti, kaip žmonės akmenis panaudoja įvairiose srityse. Pažintiniuose stenduose žmonės gali rasti informaciją apie akmenų atsiradimą, jų rūšis, ledynmetį ir akmenų rūžos susiformavimą.

Įdomiausia pažintinio tako dalis – skulptūrinės kompozicijos ir instaliacijos. Garsūs skulptoriai čia improvizavo akmenų tema. Akmenų rūžos pažintiniame take išvysite Kęstučio Musteikio akmenis su ženklais, Kazio Venclovo skulptūrą „Svarelis“, Jono Genevičiaus kompoziciją Žemės daiktai, Gintaro Mikolaičio „Mechanizmus“ ir kitas skulptūras.

📍 Kiaunoriai, Tytuvėnų sen.

GPS Lat: 55.68868, Lon: 23.19286

NEĮPRASTOS PRAMOGOS

Skruzdelynės sodyba galima susipažinti su žemaituko auginimu ir galimos jį pamokos.

SUVENYRAI

Suvenyrus galima įsigyti Raseinių ir Kelmės turizmo informacijos centruose.

PARAGAVIMUI

„Viduklės koldūnai“
Kęstučio g. 36, Viduklė,
Raseinių raj.

Naujai atgimusi senoji koldūninė nuo 2019 m. turi Kulinarijos paveldo sertifikatą, kuris įrodo, jog patiekalas pagamintas pagal tradicinį ir autentišką receptą.

Kaimo turizmo sodyba „Kryžbarkas“
Autentiška kaimo turizmo sodyba siūlo cepelinų edukacinę programą.

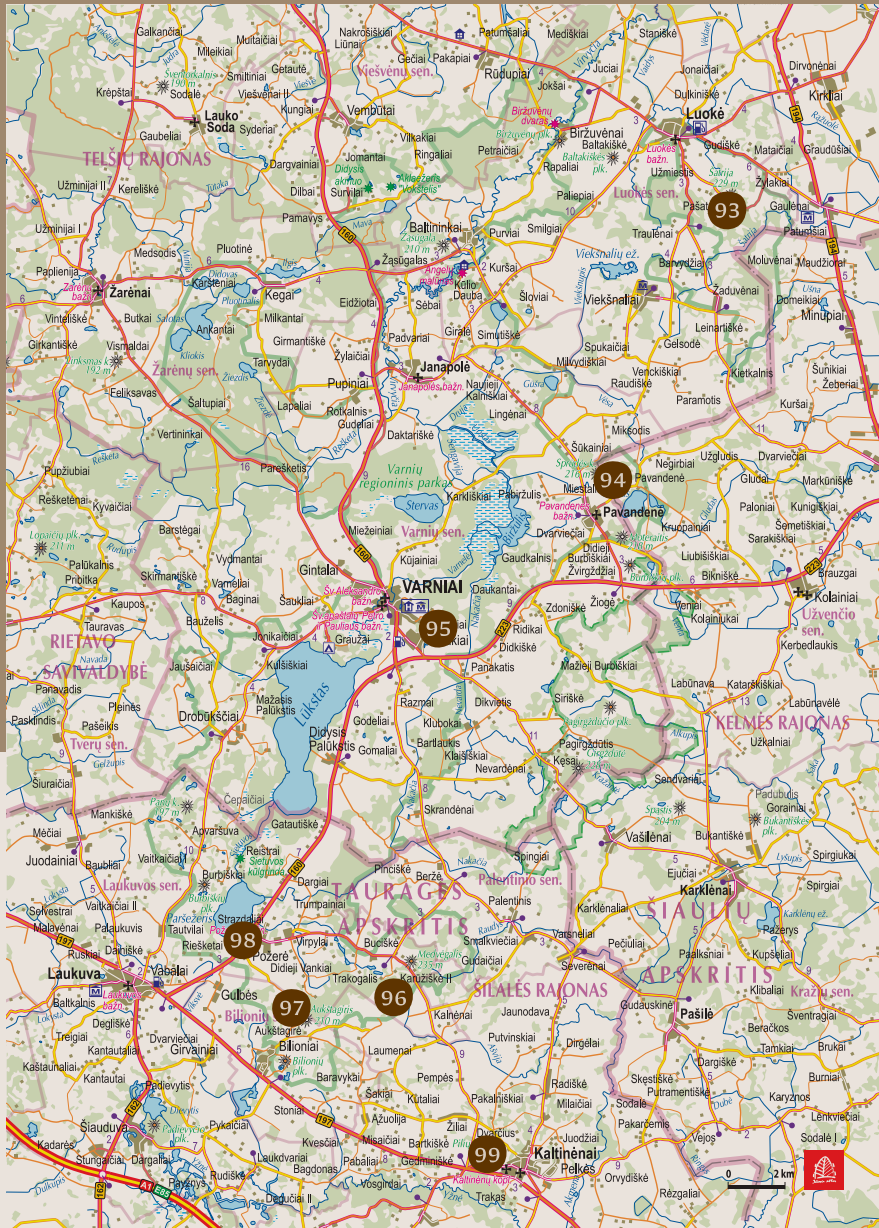
Molavėnų piliakalnių kompleksas

Jono-Mučiučio Maironio tėviškė

TELŠIŲ RAJONAS IR ŠILALĖS RAJONAS

Telšių rajone esanti Šatrijos gyvenvietė vienas garsiausių ankstyvųjų viduramžių Žemaitijos administracinis, gynybinis, ekonominis ir religinis centras.

Telšiai rašytiniuose šaltiniuose pirmą kartą paminėti 1398 m. (kitais duomenimis – 1450 m.). Kai kurie tyrinėtojai su Telšiais bando sieti vienoje iš Vokiečių ordino kronikų 1317 m. paminėtą Talsas lėnį.

Pavažiavus už Telšių miesto miesto jūsų lauks gamtos ir žmogaus sukurti Germanto kraštovaizdžio draustinio, Jomantų pažintiniai takai, parkai, Žvėrinčius. Duris atvers ypatingą istoriją menantys Biržuvėnų, Brevikių bei Džiuginėnų rajono dvarai. Pėsčiomis, dviračiu ir automobiliu galėsite keliauti nuo vieno Telšių rajono piliakalnio prie kito, nuo vienos kalvos prie kitos. Panų, Džiugo, Girgždūtės, Moteraičio, Sprūdės, Žasūgalos, Šatrijos kalvos - nuo jų atsivers nepakartojamas žemaičių kalvyno kraštovaizdis su miškais, pelkėmis ir ežerais bei žvilgančiais bažnyčių bokštais.

Šilalės rajonas – piliakalnių kraštas.

Žinomiausias iš jų – Medvėgalis. Medvėgalio pilis minimas 1316 m., kai ją puolė kryžiuočiai. Medvėgalis yra centrinė, žymiausia tvirtovė, gynusi Žemaitiją nuo kryžiuočių antpuolių. Čia stovėjusią pilį kryžiuočiai sudegino 1329 m. Medvėgalio gynėjai buvo priversti krikštytis, bet kryžiuočiams pasitraukus, vėl grįžo prie pagonybės. Šilalės miesto istorija prasideda jau XVI amžiuje. 1522 metais Lietuvos Žygimantas Senasis bajorams Orvydams suteikė privilegiją steigti miestelį toje vietoje, kur dabar įsikūrusi Šilalė. 1533 m. Šilalės pavadinimas pirmą kartą paminėtas teisės akte. Nuo šio akto datos skaičiuojamas Šilalės miesto gimtadienis.

96. MEDVĖGALIO PILIAKALNIS

Archeologinį kompleksą sudaro Medvėgalio, Pilies, Piliorių, Ažuolų, Sumonų, Alkos, Bevardė kalvos su kūlgrinda. Medvėgalis Žemaitijos kalnų karalius iškilęs virš jūros 234,6 m., tai aukščiausia Žemaitijos vieta. Ypatingai platūs vaizdai atsiveria nuo piliakalnio. Sakoma, jog nuo jo viršūnės matyti 14 bažnyčių bokštai, begalė kitų kalvų, tarp jų net už 30 km esanti Šatrija. Pagal rastas gyvenvietės liekanas, piliakalnis datuojamas I tūkst., o istoriniuose šaltiniuose medinė Medvėgalio pilis minima nuo 1316 m., kai ją puolė kryžiuočiai. Medvėgalis yra centrinė, žymiausia tvirtovė, gynusi Žemaitiją nuo kryžiuočių antpuolių. Čia stovėjusią pilį kryžiuočiai sudegino 1329 m. Viso

žinoma apie 20 Ordino žygių prieš Medvėgalį. Anot padavimo, Medvėgalio vardas atsiradęs po to, kai pilyje apsuptus gynėjus išgelbėjo dvi narsios mergelės, žinojusios kelią per kūlgrindą. Kai reikėjo nuspręsti, kas praneš kitoms pilims apie Medvėgalio apsiaustį, merginos pasakė „Mudvi galiva“, o paskui išėjo ir pakvietė pagalbą. Pagal šiuos žodžius pilį imta vadinti Medvėgaliu.

 Karūžiškė, Šilalės raj.

GPS Lat: 55.61713, Lon: 22.38333

97. AUKŠTAGIRĖS APŽVALGOS BOKŠTAS

Aukštagirės kalnas – tai aukščiausia Aukštagirės geomorfologinis draustinio kalva (apie 215 metrų). Ant šios kalvos stovi 15 metrų aukščio Aukštagirės apžvalgos bokštas. Užlipus į bokštą atsiveria tipiškas Žemaitijos kraštovaizdis: Medvėgalis, tolimoje esantis Bilionių kaimas ir už jo esantys tvenkiniai.

 Aukštagirės k., Šilalės raj.

GPS Lat: 55.61262, Lon: 22.32793

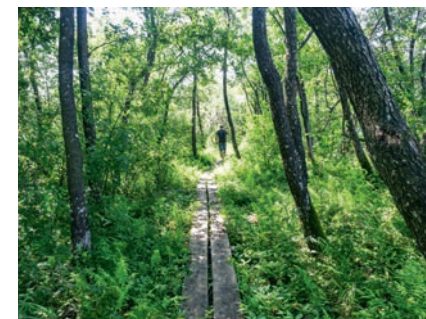

98. PARŠEŽERIO PĖSČIŪJŲ PAŽINTINIS TAKAS

Aplink Varnių regioniniame parke esantį Paršežerio ežerą įrengtas Paršežerio pažintinis takas. Šio pažintinio tako ilgis 13,8 kilometrų, kuriuos eidami susipažinsite su tipišku Žemaitijos kraštovaizdžiu. Dalis tako eina šlapiomis ežero pakrantėmis ir pelkėmis, kur nutiesti medinių lentų takai, kitur maršrutas eina vieškeliu ar keliukais per pievas. Iš žemapelkės takas veda į Reškėtų kaimą, kurio senkapyje palaidoti 1863 m. sukilėliai. Toliau takas suka link Šilinkalnio. Iš ten – prie Paršpilio piliakalnio, šalia jo yra Parškalis – senovės gyvenvietė, pro Burbiškių senkapius iki Sietuvos kūlgrindos. Grįžtant pasuka prie mitologinio šaltinio, vadinamo „Milžinių maudykla“. Šalia šaltinio įrengtas tiltelis, per kurį patenkama į dešinę Sietuvos krantą.

Čia takas veda į Piaunios mišką ir aukštapelkę, kuria praeinama mediniu taku. Grįžtama į tą pačią stovyklavietę.

GPS Lat: 55.63704, Lon: 22.29144

99. KEPALUŠKALNIS

Pilės piliakalnis – pavadinimas sako, kad čia yra pilė, arba piliakalnis, vadinamas Kepaluškalniu. Jis datuojamas 2 tūkst. pradžia. Piliakalnio dydis, jo gynybinių įtvirtinimų mastas leidžia manyti, jog kovų su kryžiuočiais laikotarpiu čia stovėjo viena stipriausių Žemaitijos pilių – Kaltinėnų krašto gynybinis, administracinis centras. Kepaluškalnio papėdėje 1990 m. pastatytas medinis paminklas Vytautui Didžiajam ir pergalei Žalgirio mūšyje atminti.

 Pilė, Kaltinėnų sen., Šilalės raj.

GPS *Lat: 55.56703, Lon: 22.43350*

NEĮPRASTOS PRAMOGOS

Vandenlenčių parkas „Pusiasalis“
Sakalų g. 15, Viešvėnų k., Telšių raj.

Šis parkas yra įsikūręs ypatingai gražioje vietoje, apsuptas vandens. Puiki vieta aktyvaus laisvalaikio mėgėjams.

Sietuvos kūrgrinda
Tel. +37061266133

Tai vienintelis grįstas pelkių takas Lietuvoje. Sezono metu vykdomi bridimai per kūrgrindą su vedliu.

SUVENYRAI

Suvenyrus galima įsigyti Žemaitijos turizmo informacijos centre ir Šilalės Vlodo Statkevičiaus muziejuje.

PARAGAVIMUI

Kavinė „Senamiestis“
Turgaus a. 11, Telšiai

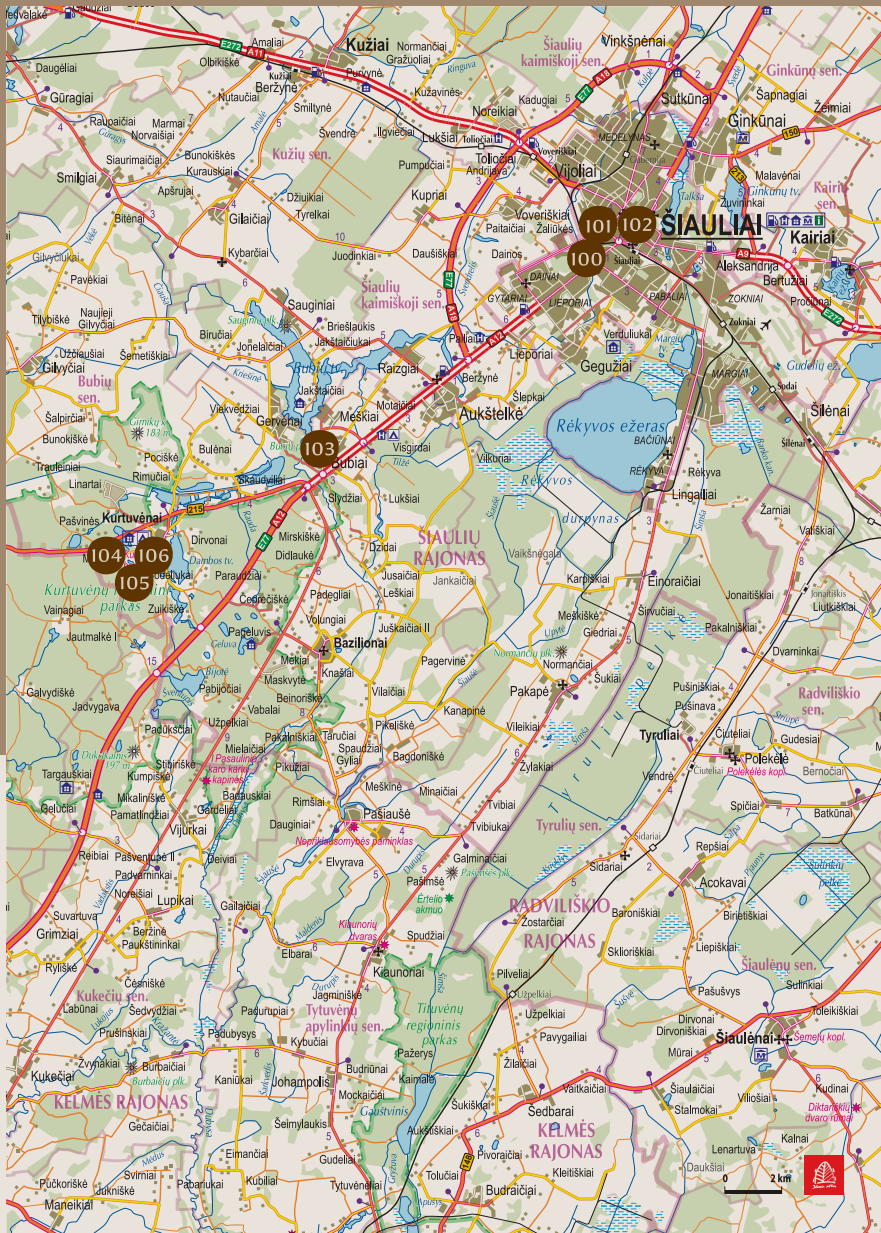
Siūlo paragauti tradicinius žemaitiškus patiekalus – cibulynę, kanapinę.

Tautinio paveldo produktų parduotuvė
„Kontena“
Respublikos g. 27, Telšiai

Galima įsigyti autentiškos naminės Žarėnų gijos, morkų cukierkų, žemaitiško kastinio.

Šatrijos kalnas

Šiauliai – tai Šiaurės Lietuvos miestas, ketvirtas pagal gyventojų skaičių miestas Lietuvoje. Pirmą kartą Šiaulių vardas paminėtas 1236 m. Livonijos kronikoje, kurioje buvo aprašytas Saulės mūšis. Ši data tapo miesto įkūrimo metais, o saulė miesto simboliu. Per visą miestą įsibarstę Saulės simboliai tapo neatskiriama miesto savastimi. Šiauliuose rasite Saulės vardu pavadintų paminklų, aikščių ar kitų nuostabių vietų, kurios pasakoja miesto istoriją. Įspūdingiausias paminklas – Saulės laikrodis, kuris yra aukščiausias Lietuvoje. Šiauliai ne tik Saulės miestas, bet muziejų miestas. Čia rasite ne vieną muziejų, kuris yra vienintelis Lietuvoje. Tai dviračių, katinų ir šokolado muziejus.

ŠIAULIAI IR ŠIAULIŲ RAJONAS

Šiaulių rajonas - Šiaulių rajone žemaitiškąjį baltų palikimą meną stūksantys piliakalniai. Vienas išskirtiniausių – Bubių piliakalnis. Bubių piliakalnis tuomet buvo vadinamas Pilale, suvaicino svarbų vaidmenį kovose su kryžiuočiais. XIII amžiuje čia stovėjo viena iš stipriausių Šiaulių žemės pilių. Manoma, kad pilis galėjo būti pastatyta apie 1230-uosius metus. Pilies statytojai kalną paaukštino ir perkasu atskyrė nuo kalvos, ant kurios buvo įsikūrusi gyvenvietė. Pilis buvo sudeginta 1348 m. užpuolus Ordino kariuomenei. Šiaulių rajonas žavi turtingu, itin įvairiu gamtiniu ir kultūriniu kraštovaizdžiu – stūksantys piliakalniai, tyvuliuojantys ežerai, paslaptingos pelkės, pažintiniai takai, stebuklingi šaltiniai. Išskirtinis gastronomicinis paveldas kviečia ragauti ir atrasti dar neatrastus skonius.

100. ŽALIŪKIŲ VĖJO MALŪNAS

Žaliūkių malūnininko sodyba-muziejus – etnokultūros, tradicinių papročių ir veiklos bei pramogų erdvė, supama šiuolaikinio miesto. Lankytojai čia gali išvysti atkurtą malūnininko trobą su etnografinė ekspozicija ir restauruotą vienintelį Šiauliuose išlikusį XIX a. antrosios pusės Lietuvos tradicinės medinės architektūros statinį su autentiška grūdų malimo įranga – Žaliūkių vėjo malūną. Išėjus metus sodyboje vyksta kasdienis malūnininko šeimos gyvenimas, malami grūdai, kepama duona, vedamos įvairios edukacijos ir ekskursijos. Kasdienybę pajvairina kartu su miesto bendruomene švenčiamos kalendorinės lietuvių liaudies šventės: Užgavėnės, Atvelykis, Kupolinės, Žolinė, Rudens lygiadienis.

 Architektų g. 73, Šiauliai

GPS Lat: 55.92380, Lon: 23.27199

 www.ausrosmuziejus.lt

101. ŠIAULIŲ ISTORIJOS MUZIEJUS

Po rekonstrukcijos duris atvėręs Šiaulių istorijos muziejus kviečia į temines parodas, edukacines erdves. Rengiamos šiuolaikiškos archeologijos, istorijos ekspozicijos bei atviros saugyklos - ekspozicijos, jau visai greitai leis išvysti gausius, muziejuje saugomus vertingiausių eksponatų rinkinius. Lankytojai gali dalyvauti įvairiuose edukaciniuose užsiėmimuose: „Archeologinis kostiumas ir virvūčių vijimas su akmenukais“, „Puodų lipdymas senoviniais būdais“, „Archeologiniai papuošalai“ bei „Tarpukario Lietuvos pradžios mokyklos“ pamokose-educacijose.

 Aušros al. 47, Šiauliai

GPS Lat: 55.9314, Lon 23.30581

 www.aušrosmuziejus.lt

102. BALTŲ KULTŪROS PAŽINIMO CENTRAS „BALTŲ KELIAS“

Pirmojo Lietuvoje ir Latvijoje interaktyvaus baltų kultūros populiarinimo centro „Baltų kelias“ tikslas – skatinti keliauti ir pažinti baltų materialųjį ir nematerialųjį kultūrinį ir gamtos paveldą.

Čia šiuolaikinėmis technologijomis, eksponatų kopijomis, edukacinėmis veiklomis pristatoma baltų istorija, kultūra, gyvenama sukuriant galimybes ugdyti baltiškojo paveldo pažinimą ir jo išsaugojimą.

„Baltų kelio“ erdvėse rasite keturis interaktyvius žaidimus. Biometriniais žmogaus duomenimis paremtas žaidimas „Baltų „profesija“ galima pamatyti, kaip atrodytum, jei būtum verpėja, audėja, kariu, žveju ar kt. ir atsisiųsti tokį portretą nuskenavus QR kodu. Kitas edukacinis žaidimas „Pažink baltiškus daiktus“ supažindina su baltų genčių buityje naudotais daiktais.

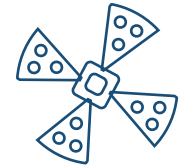
Daugiausiai erdvės palikta žaidimui- instaliacijai „Baltų gyvenimas“ – ant specialiai paruoštos, lietimui jautrios plokštumos projektoriai, sensoriai pristato atskirų baltų genčių savitumą, taip pat bendrus baltiškosios gyvenimo aspektus. Tai garsais, šviesomis užpildyta erdvė, kuri dar geriau leidžia pažinti senovės baltų kultūrą ir gyvenimą.

 Vilniaus g. 213 Šiauliai

GPS Lat: 55.932046, Lon: 23.31358

 www.baltukelias.lt

 +37067807249

103. BUBIŲ PILIAKALNIS

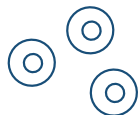
Bubių piliakalnis su gyvenvietė Bubiuose, Šiaulių r., 14 km į pietvakarius nuo Šiaulių, Dubysos upės kairiajame krante, dar vadinamas Pilale. Piliakalnis suvaidino svarbų vaidmenį kovose su kryžiuočiais. XIII amžiuje čia stovėjo viena iš stipriausių Šiaulių žemės pilių. Vokiečių kronikose ne kartą minima ant Bubių piliakalnio Dubysos pilis. Manoma, kad ant piliakalnio stovėjo medinė pilis, apjuosta akmenimis sutvirtinta 5–6 metrų aukščio statinių rastų siena. Prie sienos vidinės pusės suręsta pakyla pilies gynėjams. Manoma, kad įgulą galėjo sudaryti 50–70 ginkluotų vyrų. Dubysos pilis buvo svarbi Šiaurės Lietuvos fortifikacinės sistemos grandis 1236 m. vasarą Dubysos pilį nesėkmingai bandė užimti Saulės mūšyje sumušti kalavijuočiai. Įgulos pasipriešinimas padėjo kunigaikščiams Bulioniams pavyti ir galutinai sunaikinti priešus prie Mūšos upės. 1348 m. Dubysos pilį sudegino didelės Ordino kariuomenės pajėgos. Pilis netrukus buvo atstatyta, tačiau per 1358 m. antpuolį vėl sudeginta.

1902–1911 m. Bubių piliakalnį kasinėjo garsus lenkų archeologas Liudvikas Kšivickis. Kasinėjimo metu rasta XI a.–XIV a. daiktų: lanko bei arbaletų strėlių geležinių antgalių, peilių, raktų, verpstelių, apdegusio molio gabalų, suanglėjusių kviečių, miežių, rugių, sorų. 2000 m. piliakalnį žvalgė, o 2008 m. kompleksiskai tyrinėjo Bronius Dakanis, Birutė Salatkienė, Audronė Šapaitė ir kiti archeologai. Rasti strėlių antgaliai, peiliai, ylos, svarstyklių liekanos, keramikos dirbiniai, įvairūs žalvariniai papuošalai, būdingi žiemgaliams. Tai pirmas piliakalnio radinių etnologinis susiejimas. Radinius saugo Vytauto Didžiojo karo muziejus ir Aušros muziejus Šiauliuose.

Bubiai, Šiaulių raj.

GPS *Lat: 55.86196, Lon: 23.12986*

104. KURTUVĖNŲ PILIAKALNIS

Kurtuvėnų piliakalnis su gyvenvietė dar vadinamas Kapos piliakalniu. Piliakalnis įrengtas atskiroje kalvoje. Iš pietų, pietryčių ir pietvakarių jį juosia pelkė. Aikštelė ovali, pailga, pietryčių–šiaurės vakarų kryptimi, 68 x 27 m dydžio. Šlaitai statūs, 4–5 m aukščio.

Piliakalnį itin apardė ant jo XV a. pab. – XVIII a. stovėjusi bažnyčia, aplink ją įrengtos kapinės. Šiaurinis šlaitas nuardytas kelio. Piliakalnis apaugęs stambiais lapuočiais, aikštelėje – kapai, jos centre – medinė koplyčia. Piliakalnis datuojamas I tūkstantmečiu.

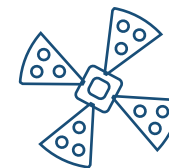
Piliakalnio aikštelėje gulėjo apie 100 kilogramų, maždaug 50 cm skersmens ir iki 30 cm aukščio dubenuotas akmuo – valstybės saugomas kultūros paveldo objektas. Įsigalėjus krikščionybei ant

Kapos piliakalnio buvo pastatyta medinė bažnyčia. Joje buvo naudojamas ir šis dubenuotas akmuo – jame laikytas šventas vanduo. XIX a. bažnyčia degė, po to akmuo buvo laikomas lauke, šalia koplyčios. 2009 m. rugsėjo mėn. akmuo pavogtas.

Kurtuvėnai, Šiaulių raj.

GPS *Lat: 55.82655, Lon: 23.04366*

105. GYVASIS ŽIRGO MUZIEJUS

Kurtuvėnų dvaro žirgynas įsikūręs įspūdingos gamtos apsuptyje alsuojančioje ramybe vietoje, tačiau tuo pačiu čia verda savas gyvenimas - žirgynė gyvena virš 20 žirgų, aktyviai vyksta jojimo mokyklos pamokos, individualios pamokos, norintys visada gali pamėginti pajodinėti, pasivažinėti autentiška karieta, bričkėle arba dvikinkiu vežimu. Organizuojamos išvykos raitomis regioninio parko maršrutais, taip pat puikios sąlygos laikyti nuosavus žirgus. Jei norite susipažinti su žirgyno istorija bei jo gyventojais, siūlome ekskursiją po Gyvojo žirgo muziejų. Atvykite bet koku oru!

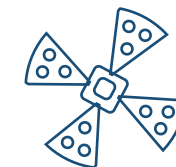
Parko g. 2, Kurtuvėnai, Šiaulių raj.

GPS Lat: 55.825533, Lon: 23.051337

www.krpd.lt

106. KURTUVĖNŲ REGIONINIO PARKO LANKYTOJŲ CENTRAS

Atstatytame Kurtuvėnų dvaro ratinės pastate įkurtas Kurtuvėnų regioninio parko lankytojų centras. Lankytojų centre įrengta ekspozicija „Kraštovaizdžio įvairovė“, kurioje vaikščiodami tarp „milžinų“, susipažinsite su Kurtuvėnų regioninio parko vertybėmis, kraštovaizdžio samprata, sąranga, kaita, išsaugojimu. Lankytojų centre teikiama informacija apie regioniniame parke lankomas vietas, pažintinius takus, turizmo paslaugas.

Parko g. 2, Kurtuvėnai, Šiaulių raj.

GPS Lat:55.82793, Lon: 23.04850

NEĮPRASTOS PRAMOGOS

Vilniaus universiteto Šiaulių akademijos
Botanikos sodas, Paitaičiu g. 6, Šiauliai

Vilniaus universiteto Šiaulių akademijos
botanikos sodas
Žemaitės g. 70B, Šiauliai

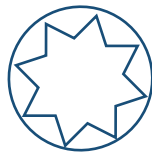
Šiaulių miesto centriniam parke įrengtos vaikų ir paauglių žaidimų zonos, krepšinio ir tinklinio aikštelės, treniruoklių zona, diskogolfo aikštynas, įrengta nuotolinio valdymo mašinėlių trasa, šunų aikštelė, fontanas. Šiaulių centrinio parko estrada – didžiausia visame regione parko estrada, kurioje vyksta įvairiausio pobūdžio renginiai ir pramogos.

Kryžių kalnas
Jurgaičių k., Meškuičių sen., Šiaulių r.

Vieni čia ieško stebuklingo išgijimo, šeimos darnos, Dievo malonės Tėvynei ir žmonėms, kiti – nori padėkoti už jau įvykusius stebuklus, tretį – išvysti nuostabų reginį, kuris nustebino net patį popiežių Joną Paulių II.

Triušių sala
Naisiai, Meškuičių sen., Šiaulių raj.

Triušių saloje laisvai gyvena daugybė grynaveislių triušių – belgų milžinai, Vokietijos dėmėtieji milžinai „Drugeliai“, Kalifornijos triušiai, Zelandijos raudonieji triušiai ir kitos veislės, kuriuos galite aplankyti bet kuriuo paros metu. O „Laimės“ tvekinyje, kur įsikūrusi ši sala, vasaros metu galima paplaukioti.

PARAGAVIMUI

Lietuviškų patiekalų restoranas „Žemaitis“
Draugystės per. 25, Šiauliai

Valgiaraštyje yra galybė patiekalų ir norinčiam sočiai pavalgyti, ir tikram gurmanui. Restorane vyrauja europietiška, lietuviška ir žinoma žemaitiška virtuvė. Svarbiausi patiekalai yra cepelinai su spirgais, kugeliai, kastinys.

Smuklė „Kryžkelė“
P.Višinskio g. 18, Kurtuvėnai

Šalia Kurtuvėnų dvaro įsikūrusioje autentiškoje smuklėje „Kryžkelė“ galite pasigardžiuoti tradiciniais lietuviškais patiekalais. Firminis smuklės patiekalas – aluje brandintas kiaulienos kumpis su troškintais kopūstais, bulvėmis su lupyna bei kastiniu.

SUVENYRAI

Suvenyrų galima įsigyti Šiaulių turizmo
informacijos centras, Kurtuvėnų regionio parko
lankytojų centre.

Žaliaklių vėjo malūnas

Autoriai: Kuržemės planavimo regionas,
Klaipėdos rajono turizmo informacijos centras.

Redaktorė: Alise Lūse

Dizainas ir kompozicija: SIA Piektdien Piekajā Piecos

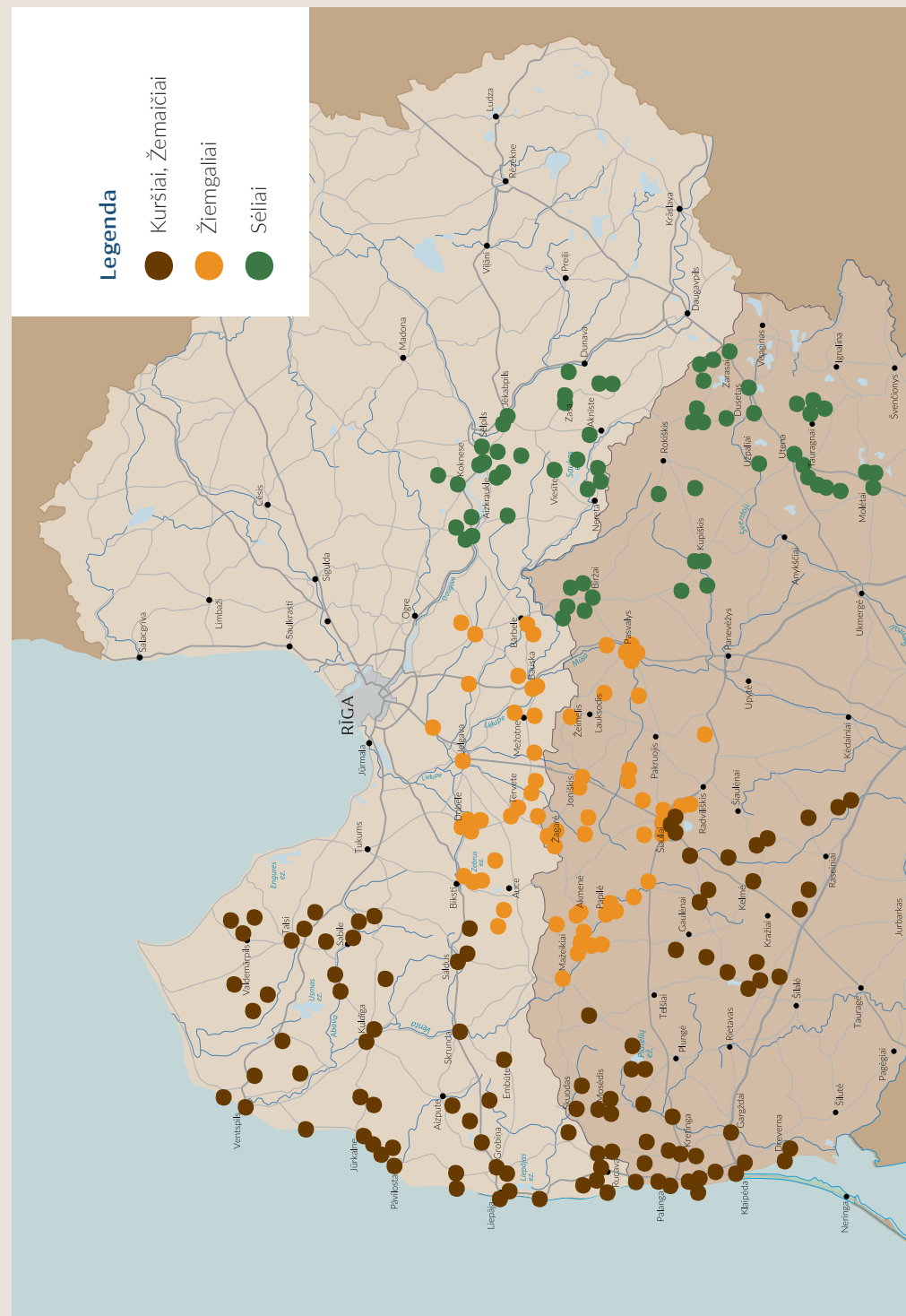
Viršelio nuotrauka: *Exercitus Rigensis* archyvas, autorė Liene Minoviča
Dėkojame už bendradarbiavimą visiems turizmo informacijos centrams ir muziejams Kuržemėje, Šiaurės Lietuvoje ir Vakarų Lietuvoje, kurie prisidėjo prie leidinio sudarymo. Ypatingai dėkojame Andriui Grynbergui, Artūriui Tomsonui, Janiui Viškerui, Benui Šimkui ir nuotraukų autoriams.

Kelionių vadovas parengtas pasinaudojus Interreg V-A 2014–2020 m. Latvijos ir Lietuvos bendradarbiavimo per sieną programos parama pagal projektą Nr. LLI-447 „Baltų kultūros pažinimo skatinimas ir žinomumo apie tarptautinį kultūros kelią „Baltų kelias“ didinimas“ („Tyrinėk baltus“). Projektas „Tyrinėk baltus“ tęsia projektą „Baltas kelias“, pagal kurį sudarytas Baltų keli maršrutas, apimant teritorijas, kuriose Lietuvoje ir Latvijoje kadaise gyveno kuršiai, žemaičiai, žiemgaliai ir sėliai. Projektas skirtas sudaryto maršruto „Baltų kelias“ tolesnei plėtrai, skatinant žinomumą apie jį ir informacijos prieinamumą. Visą informaciją apie maršrutą galima rasti interneto svetainėje www.baltukelias.lt

Projektą įgyvendina Šiaulių turizmo informacijos centras, bendradarbiaudamas su 6 partneriais Latvijoje ir Lietuvoje: Kuržemės planavimo regionu, Žiemgalos planavimo regionu, Kuldygos krašto savivaldybe, Bauskos krašto savivaldybe, Nacionaline regionų plėtros agentūra Lietuvoje, Klaipėdos rajono turizmo informacijos centru.

Bendros projekto išlaidos - 869 689,02 EUR, įsk. 739 235,65 EUR kofinansavimą iš Europos regioninės plėtros fondo. Už kelionės vadovo turinį visiškai atsako autoriai, ir jis jokiais aplinkybėmis nėra laikomas Europos Sąjungos oficialia pozicija.

Leidėjas: Kuržemės planavimo regionas, 2023

Taip pat ieškokite ir peržiūrėkite turistinius vadovus

“Žiemgaliai”

“Sėliai”

ISBN 978-9934-626-00-5

9 789934 626005